

MUSIIKIN JA JOURNALISMIN POLTTOPISTEESSÄ
Kansanmusiikkilehtien sisällönanalyysiä

Elina Lillstrang

Pro gradu -tutkielma

Musiikkitiede

12.5.2004

Jyväskylän yliopisto

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta HUMANISTINEN	Laitos Musiikin laitos
Tekijä Elina Lillstrang	
Työn nimi Musiikin ja journalismin polttopisteessä Kansanmusiikkilehtien sisällönanalyysiä	
Oppiaine Musiikkitiede	Työn laji Pro gradu
Aika 12.5.2004	Sivumäärä 92 + 2
Tiivistelmä - Abstract <p>Kansanmusiikkilehdistö on eriytynyt omaksi haarakseen lehdistön historiassa 1960-luvulta alkaen. Muun musiikkilehdistön tapaan se on jäänyt ilman perinpohjaista historiallista ja sisällöllistä tutkimusta.</p> <p>Tässä tutkimuksessa kuvaillaan kolmen kansanmusiikkilehden (<i>Kansanmusiikki</i>, <i>Uusi kansanmusiikki</i> ja <i>Friiti</i>) sisältöjä. Aiheiden, rakenteiden ja ulkomuotojen kehittymistä tarkastellaan aikavälillä 1976–2002.</p> <p>Tutkimusmenetelmänä käytetään sisällönanalyysiä. Teoreettinen viitekehys, jonka roolina on taustatiedon antaminen, pohjaa journalistiikan tutkimusperinteeseen kuuluvaan vaikutus-tutkimukseen.</p> <p>Tutkimuksen tulokset osoittavat, että kansanmusiikkilehtien käsittelemät aiheet ovat muuttuneet kansainvälisemmiksi tarkasteluai kavälillä. Kansanmusiikkilehdet myös keskittyvät aihevalinnoissaan musiikkiin muiden taidelajien kustannuksella. Vaikka muitakin musiikin lajeja käsitellään kansanmusiikkilehtien aiheissa, kansanmusiikki on ylivoimaisesti näkyvin musiikin lajeista.</p> <p>Henkilö- ja ryhmäesittelyt sekä äänitearviot hallitsevat kansanmusiikkilehtien sisällöllisiä rakenteita. Kolumnista on tarkasteluai kavälin kuluessa kehittynyt keskeinen osa kansanmusiikkilehteä. Lehtien koko on kasvanut ja kuvioiden ja taulukoiden sekä nuottiesimerkkien käyttö on vähentynyt. Kommenttinostojen määrä sen sijaan on lisääntynyt tarkasteluai kavälillä.</p>	
Asiasanat Kansanmusiikki, kansanmusiikkilehdistö, sisällönanalyysi, vaikutustutkimus	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto, musiikin laitoksen kirjasto	
Muita tietoja	

SISÄLTÖ

Sisältö	3
1 Musiikki ja media.....	5
2 Teoreettinen viitekehys	7
2.1 Veteen piirrettyjä viivoja.....	7
2.1.1 Kansanmusiikki	7
2.1.2 Maailmanmusiikki.....	8
2.1.3 Musiikkijournalismi, musiikkilehti ja kansanmusiikkilehti	9
2.2 Musiikkilehdistö Suomessa.....	10
2.2.1 Suomen musiikkilehdistön tutkimus ja historia	10
2.2.2 Kansanmusiikkilehdistö Suomessa	11
2.3 Journalistiikan käsiteviidakko	13
2.3.1 Viestintä	13
2.3.2 Joukkoviestintä ja journalismi.....	15
2.4 Vaikutustutkimus	16
2.4.1 MCR-perinne.....	16
2.4.2 Agenda setting, hiljaisuuden spiraali ja kehystäminen	18
2.5 Tutkimuksen tavoitteet.....	19
3 Aineisto.....	20
4 Menetelmä.....	22
4.1 Sisällönanalyysi.....	22
4.2 Luokitusrunko	24
4.2.1 Aihesisältömuuttajat.....	24
4.2.2 Rakennemuuttajat.....	27
4.2.3 Ulkomuoto ja tekijä -muuttajat	29
4.4 Tutkimuksen luotettavuus	30
4.4.1 Reliabiliteetti	31
4.4.2 Validiteetti.....	32
5 Tulokset.....	33
5.1 Aihesisältökehitys	33
5.1.1 Musiikin laji	33
5.1.2 Kansallisuus	37
5.1.3 Taidelaji.....	44
5.1.4 Esiintymiskokoonpano	46
5.2 Rakenteiden kehitys	47
5.2.1 Juttutyypit.....	47

5.2.2 Kuusi suurinta juttutyyppiä	53
5.2.3 Palstat	57
5.3 Lehtien tekijät ja ulkomuotojen kehitys	60
5.3.1 Kirjoittajat	60
5.3.2 Valokuvaajat.....	69
5.3.3 Värillisyyys ja koko	70
5.3.4 Jutut ja kuvat	72
5.3.5 Nuottiesimerkit, kuviot ja taulukot.....	75
5.3.6 Teemat ja liitteet.....	79
5.3.7 Kommenttinostot.....	80
5.3.8 Mainokset	81
5.4 Tiivistelmä.....	82
6 Diskussio.....	84
7 Päätäntö.....	89
Liite 1	93

1 MUSIIKKI JA MEDIA

Panem et circenses. Jo Rooman keisari Julius Caesar tiesi, että kansalle on tarjottava leivän lisäksi myös sirkushuveja. Musiikilla onkin nykyään erityinen asema kulttuurissamme. Se on osa useimpien ihmisten arkielämää erilaisten tapahtumien muodossa ja median välittämänä.

Musiikilla on myös yhteiskunnallinen asema yhteisön muodostajana ja muokkaajana. Se on osa taiteiden laajempaa kokonaisuutta, joka vaikuttaa yhteisön arvoihin, toimintaan ja ajattelutapoihin hitaasti ja huolella. Äänitebisneksessä liikkuvat lisäksi isot rahat, mikä tekee musiikista entistä kiinnostavampaa yleisön ja erityisesti median silmissä.

Mediaa kutsutaan neljänneksi valtionmahdiksi. Tiedotusvälineitä pidetään olennaisena osana nyky-yhteiskunnan toimintaa. Ne hallitsevat julkisen keskustelun näkökulmia ja määräävät työpaikkojen kahvihetkien keskustelunaiheet. Mediaa kunnioitetaan tiedon tarjoaman vallan vuoksi, mutta siihen ei voida kuitenkaan täysin luottaa: on tiedettävä tarkkaan mikä tiedotusväline antaa tapahtumista lukijan itsensä mielestä ”oikean” kuvan. Tiedotusvälineiden kykyä manipuloida mielipiteitä ja vääristää todellisuutta pelätään, mutta niiden tarjoaman tiedon varassa on pystyttävä elämään.

Kulttuurimme välittyy eteenpäin – niin vertikaalisesti sukupolvelta toiselle kuin horisontaalisestikin, maantieteellisesti laajemmalle – nykyään suurelta osin median avulla. Monikansalliset mediat vaikuttavat myös kansallisten ja paikallisten tiedotusvälineiden kautta kulttuurin leviämiseen ja muuttumiseen. Yksi kulttuurin kulmakivistä on musiikki. Vaikka musiikkia on sanottu universaaliksi kieleksi, sillä on kuitenkin aina paikalliset ilmenemismuotonsa eri kulttuureissa.

Kulttuurin ja musiikin tutkimusta, kuten myös tiedotusvälineiden tutkimusta, harjoitetaan laajalti. Musiikin alalle erikoistuneiden tiedotusvälineiden tutkimus sen sijaan on jäänyt vähäiseksi: kotimaisestakin musiikkilehdistöstä löytyy vielä lukemattomia tutkimusaiheita, joiden tarkastelu hyödyttäisi niin musiikin alan ammattilaisia, tiedotusvälineitä kuin myös yleisöä. Yksi vielä tutkimattomista musiikkilehdistön osa-alueista on kansanmusiikkilehdistö.

Se on eriytynyt omaksi alueekseen mm. rock- ja taidemusiikkilehdistöjen tapaan ja elää tällä hetkellä omaa itsenäistä elämäänsä ja palvelee kansanmusiikista kiinnostunutta yleisöään.

Kansanmusiikkilehdistö on muotoutunut tutkimusaiheeksi sekä edellä mainitun tutkimuksen tarpeen vuoksi että henkilökohtaisista syistä. Kansanmusiikki on ollut ennen tämän tutkielman tekemistä kokonaisuutena minulle melko vieras musiikin osa-alue. Halusinkin valita tutkielmani aiheen niin, että oppisin tuntemaan paremmin kansanmusiikin kenttää. Olen jo vuosia harrastanut musiikkijournalismia, kirjoittanut konserttiarvioita ja toimittanut musiikin laitoksen opiskelijalehteä. Kaksi kiinnostuksen kohdettani yhdistyikin tässä pro gradu -tutkielmassa, joka käsittelee kotimaisen kansanmusiikkilehdistön kehittymistä.

Tutkin kolmen peräkkäisinä ajanjaksoina ilmestyneen kansanmusiikkilehden (*Kansanmusiikki*, joka ilmestyi vuosina 1975–1990, *Uusi kansanmusiikki*, joka ilmestyi vuosina 1991–1999 ja *Friiti*, joka ilmestyy edelleen, mutta jonka sisältöä tarkastelen vain aikavälillä 2000–2002) sisältöjen ja ulkoasujen kehittymistä aikavälillä 1976–2002. Tarkoitukseni on selvittää, miten lehdet ovat vuosien kuluessa muuttuneet ja millaisia aiheita ne ovat reilun 25 vuoden aikana käsitelleet. Tutkimuskysymykseni koskevat erilaisten juttutyyppeiden ja musiikin lajien esiintymistä lehdissä. Tutkimusmenetelmäni on osittain laadullinen, osittain määrällinen, ja se pohjaa sisällönanalyysiin, mutta ei ole sitä puhtaimmillaan. Teoreettinen viitekehyseni puolestaan juontaa journalistiikan tutkimusperinteestä, erityisesti vaikutustutkimuksen teorioista.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tarkastella kolmen Suomessa aikavälillä 1976–2002 esiintyneen kansanmusiikkilehden sisältöjä ja kehittymistä. Tarkoitukseni on myös tehdä pohjatyötä tulevia tutkimuksia varten ja etsiä kansanmusiikkilehdistön kehityksen punaista lankaa, pientä säiettä musiikkilehdistön kokonaisuudessa. Toivon yhden säikeen kiemuroiden selvittämisen auttavan tämän tutkimuksen lähialueiden, muiden musiikkilehti-aiheiden sekä musiikin julkisuuden tarkastelussa ja koko musiikkilehdistön kehityksen kartoittamisessa.

2 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tässä luvussa esitellään tutkimuksen teoreettista viitekehystä ja tiivistetään sen tavoitteita. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu kolmesta kokonaisuudesta. Ensimmäisessä osassa (luku 2.1) tarkastellaan musiikkitieteen alueeseen kuuluvia käsitteitä, toisessa (luku 2.2) kuvataan Suomen kansanmusiikkilehdistön historiaa ja nykytilaa, ja kolmannessa määritellään journalistiikan tutkimusalueeseen kuuluvia käsitteitä sekä perehdytään vaikutustutkimukseen (luvut 2.3 ja 2.4). Pääluvun 2 lopussa kiteytetään tutkimuksen tavoitteet.

2.1 Veteen piirrettyjä viivoja

2.1.1 Kansanmusiikki

Kansanmusiikki on sekä vaikeasti rajattava ilmiö että moniselitteinen termi. Erilaisten kansanmusiikkikäsitteiden taustalla on monia musiikillis-tyylillisiä, funktionaalisia sekä sosiologisia arviointiperusteita erilaisine painotuksineen ja yhdistelmineen. Kansanmusiikissa voidaan erotella *kansanmusiikin*, *kansanomaisen musiikin* ja *kansan musiikin* painotukset. Kansanmusiikkia voidaan pitää musiikillisen perinteen tuotteena, joka on kehittynyt suullisen siirtymäprosessin avulla. Kansanmusiikin keskeisiä ominaisuuksia ovat *jatkuvuus*, joka yhdistää nykyisyyden menneeseen ja *muuntelu*, mikä on peräisin yksilön tai ryhmän luovasta virikkeestä. Myös *yhteisön suorittama valinta*, joka päättää muodoista, joissa musiikki säilyy, kuuluu oleellisiin kansanmusiikin ominaisuuksiin. Kansanmusiikin käsitteeseen liitetään usein myös kuulonvarainen, käytännössä voittopuolisesti suullinen, muistista riippumaton periytyminen. (Otavan iso musiikkitietosanakirja.)

Erkki Ala-Könnin mukaan kansanmusiikki syntyy laajojen ihmisryhmien sävelilmaisista, jotka siirtyvät alkukantaisessa kulttuurissa sukupolvelta toiselle kuulomuistin varassa ilman sitovia kirjallisia esikuvia. Nykyään, kehittyneemmissä yhteisöissä, teksti, nuottikuvat ja äänentoistovälineet helpottavat aineiston oppimista. Kansanmusiikissa onkin siirrytty alun perin funktionaaliseen, yhteisön avuksi syntyneestä tarvemusiikin perinteestä viihteeseen ja harrasteeseen. (Ala-Könni 1986, 7.)

Joissakin yhteyksissä kansanmusiikin kriteerinä pidetään sitä, että se on kehittynyt alkukantaisista elementeistä yhteisössä, johon populaari- ja taidemusiikki ei ole vaikuttanut. Populaarimusiikista kansanmusiikki eroaa mm. siinä, että populaarimusiikki omaksutaan valmiina, kun kansanmusiikki puolestaan muokkautuu yhteisössä. (Otavan iso musiikkitietosanakirja.) Taidemusiikista kansanmusiikki eroaa niin varioivan kuin yhteisöllisenkin luonteensa puolesta. Otavan iso tietosanakirja lainaa kansanmusiikki-termiä pohtinutta brittiläistä A.L. Lloydia, joka olettaa kansanmusiikin liittyvän läheisesti sosio-ekonomisiin kerrostumiin yhteiskunnassa:

Syvimmillään kansanmusiikissa ja taidemusiikissa ei ole mitään oleellista eroa: ne ovat saman rungon erilaisia kukkia, jotka ovat kasvaneet palvelemaan samaa tarkoitusta, vaikkakin ehkä eri pöydissä. Alkuaan ne ovat peräisin samasta ihmismielen sopukasta, ja niiden eriytyminen on historiallinen, sosiaalinen ja kulttuurin kerrostumiin liittyvä kysymys. (Otavan iso musiikkitietosanakirja.)

2.1.2 Maailmanmusiikki

Maailmanmusiikki-termi (engl. *world music*) luotiin alun perin markkinoinnin välineeksi vuonna 1987. Aiemmin termi on mainittu mm. Georg Capellenin kirjoituksissa vuonna 1906, jolloin maailmanmusiikilla tarkoitettiin erilaisten vaikutteiden fuusiot. Etenkin amerikkalaiset etnomusikologit ovat käyttäneet termiä kuvaamaan erilaisia musiikillisia fuusioita sekä kansainvälistä idealismia. Tähän ajattelutapaan perustui 1980-luvulla luotu world music -markkinointikategoriakin. (ks. Brusila 2003, 47.)

Vuonna 1997 Ian Anderson esitti Folk Roots -lehdessä tiiviin, mutta monimuotoisen määritelmän maailmanmusiikille: ”*Local music, not from here*”. Määritelmä kuvaa

maailmanmusiikkia paikallisesti esiintyväksi. Toisaalta määritelmä viittaa siihen, että musiikki olisi peräisin jostain muualta kuin missä sitä tarkastellaan. (Brusila 2003, 11.)

Amerikkalainen etnomusikologi Carl John Rahkonen (1994, 23) kuvailee maailmanmusiikki-termiä käytettävän nykyään yhteyksissä, joissa ennen puhuttiin primitiivisestä, ei-länsimaisesta-, etnisestä- tai kansanmusiikista. Hän kirjoittaa määrittelymisen olevan vaikeaa, koska termillä tarkoitetaan eri yhteyksissä eri asioita. Rahkosen mukaan maailmanmusiikki on kuitenkin määriteltävissä negaation avulla: maailmanmusiikkia eivät ole länsimainen taide-, kansan- tai populaarimusiikki.

Tässä tutkimuksessa maailmanmusiikilla tarkoitetaan ei-länsimaisten kulttuurien kansanmusiikkeja ja erilaisia fuusiolajeja, joissa musiikin peruslähtökohtana on jonkin ei-länsimaisen kulttuurin musiikki. Kansanmusiikilla tarkoitetaan puolestaan kansanmusiikiksi edellä mainittujen määritelmien mukaan luettavaa *länsimaalaista* musiikkia.

2.1.3 Musiikkijournalismi, musiikkilehti ja kansanmusiikkilehti

Lehtirannan (1993) mukaan *musiikkijournalismi*, joka voidaan määritellä esimerkiksi musiikkia käsitteleväksi journalistiseksi toiminnaksi eri medioissa, on monella tapaa vaikeasti määriteltävä termi. Lehtiranta sanoo käsitteen rajauksen olevan kuin veteen piirretty viiva. Hän esittää kuitenkin joitakin näkemyksiään siitä, mitä musiikkijournalismin määritelmään ainakin tulisi kuulua. Lehtirannan mukaan musiikkimaailmaa koskeva journalistinen tiedonvälitys on musiikkijournalismin tärkeimpiä tehtäviä. Myös musiikkimaun muokkaaminen, musiikkielämän syvärakenteiden tutkiminen, tutkimusten tulosten kansanomaistaminen, ulkomusiikillisten musiikkiin vaikuttavien tekijöiden erittely, erilaisten synteesien teko sekä yleisön huomion ohjaaminen musiikkipolitiikan epäkohtiin, ovat tärkeitä musiikkijournalismin tehtäviä. (Lehtiranta 1993, 10.)

Musiikkijournalismin laadullinen polttopiste löytyy Lehtirannan mukaan kahden kompetenssin, musiikillisen ja journalistisen, kohtaamisesta. Musiikkijournalismin tuleekin palvella yleisöään antamalla tietoa ja perusteltuja mielipiteitä sekä palvella laajemmin kehittyvää musiikkielämää. Musiikkijournalistin tulee puolestaan olla linkki musiikkielämän

ja -yleisön välillä. Journalistinen vapaus antaa valtaa mutta myös vastuuta. Musiikkijournalistin on journalistien etiikan mukaisesti pyrittävä objektiivisuuteen mutta myös hyväksyttävä kohtaamaansa kritiikkiä. (Lehtiranta 1993, 12, 16–17.)

Pääkkönen on pro gradu -työssään (1979, 3) päätenyt käsittämään *musiikkilehden* julkisena, säännöllisesti ilmestyvänä, sisällöltään musiikkiin ja sen eri ilmiöihin ja ongelmiin keskittyvänä julkaisuna, jolla on yleensä määrätty kohderyhmä ja joka ulkoisilta ominaisuuksiltaan on aikakauslehden kaltainen. Otavan iso musiikkitietosanakirja (1978, 364) määrittelee musiikkilehdiksi ne aikakausjulkaisut, jotka sisältävät artikkeleita, arvosteluja ja uutisia musiikkiaiheista. Tässä tutkimuksessa *kansanmusiikkilehti* käsitetään edellä esitettyjä musiikkilehden määritelmiä laajentaen aikakausjulkaisuksi, joka sisältää artikkeleita, arvosteluja ja uutisia kansanmusiikkiaiheista.

2.2 Musiikkilehdistö Suomessa

2.2.1 Suomen musiikkilehdistön tutkimus ja historia

Musiikista kirjoittamisen alueelta musiikkikritiikki on ollut tutkijoita erityisesti kiinnostanut osa-alue. Musiikista kirjoittamisesta ei ole olemassa ainakaan suomenkielistä varsinaista yleisteosta, mutta musiikkikritiikin osa-alueelta sellainen löytyy. Lehtirannan ja Saalosen (1993) toimittama *Musiikkijournalismi. Musiikin ja median kohtaamisia* -artikkelikokoelma on omassa tarkoituksessaan sangen mainio musiikkikritiikin perusteos. Sarjala (1994) käsittelee teoksessaan *Musiikkimaun normitus ja yleinen mielipide* suomalaisen musiikkikritiikin alkutaivalta, normeja ja asemaa. Lisäksi musiikkikritiikin esteettisiä arvoja 1990-luvun alussa on pohtinut Airo-Karttunen (1996) pro gradu -tutkielmassaan.

Musiikkilehtien historiaa on tutkittu jonkin verran. Suhosen artikkeli *Music Periodicals in Finland* (1987) kuvaa maamme musiikkilehtien kehitystä yleisesti. Lisäksi Pääkkönen (1979) on tutkinut pro gradu -työssään musiikkilehtien sisältöä aikavälillä 1887–1951.¹

Suomessa on ilmestynyt musiikkilehtiä jo yli sadan vuoden ajan. *Säveleitä*-niminen lehti ilmestyi Jyväskylästä käsin jo vuosina 1887–1890. Musiikkilehdillä on ollut merkittävä asema maamme musiikkikulttuurissa huolimatta siitä, että vain sanomalehtien musiikkia käsittelevät jutut ovat saavuttaneet laajan lukijakunnan. Musiikkilehdet ovat käsitelleet 1950-luvulle saakka pääasiassa taidemusiikkia. Vasta viime vuosikymmeninä populaari- ja kansanmusiikkiin keskittyneiden aikakauslehtien määrä on kasvanut. (Suhonen 1987, 127.)

Musiikin kuuntelijan mahdollisuus valita itse kuuntelemaansa musiikki on kasvanut aikojen kuluessa äänentoiston kehityksen, cd-levyjen ja formaattiradioiden myötä. 1960-luvulta eteenpäin myös musiikkilehdistön yleisenä kehitystrendinä on ollut eriytyminen itsenäisiksi ja sisäänpäin kääntyneiksi alakulttuureiksi. Lehdet ovat erikoistuneet – samoin kuin kuulijatkin – genreittäin, mikä on vaikuttanut niiden sisältöihin ja julkaisuun. Kuulijan on ollut helppoa pysytellä mieleisen musiikkityylin parissa valitsemalla sopivat levyt, haluamaansa musiikkityyliin erikoistuneen radiokanavan sekä vielä lisäksi ko. genreen erikoistuneen musiikkilehdenkin luettavakseen. (Suhonen 1987, 131.)

2.2.2 Kansanmusiikkilehdistö Suomessa

Vahvimmin omaksi lehdistökseen yleismusiikkilehdistöstä on eriytynyt rock-lehdistö, mutta myös kansanmusiikkilehdistö on pyrkinyt erottautumaan yleisen kehitystrendin mukaisesti (Suhonen 1987, 131). Kansanmusiikkiin erikoistuneita musiikkilehtiä on ilmestynyt 1960-luvulta lähtien useita. Suhosen (1993) musiikkilehtiluettelon mukaan ainakin *Kansanmusiikki*, *Kaustinen folk music festival*, *Kaustinen soi*, *Pelimanni*, *Uusi kansanmusiikki*, *Wanha & uusi musa* ja *Viisikielinen* kuuluvat kansanmusiikin osa-alueelle. Myös *Kantele*, *Konstit* ja *Friiti* -lehdet sekä kansantanssiin erikoistuneet lehdet, esim. *Tanhuviesti*, käsittelevät

¹ Suomen lehdistön historia -kirjasarja (Kustannuskiila ISBN 951-657-156-5) ei erittele erityisesti musiikkilehdistön historiaa. Se sivuaa aihetta muutamissa kohdin, mm. osa 10: s. 154 ja 251–252.

kansanmusiikkiaiheita.² Vuoden 2003 lopussa ilmestyviä kansanmusiikkilehtiä ovat *Friiti*, *Pelimanni* ja *Kantele*, joista jokainen julkaisee myös verkkolehteä.

Suomalaiset musiikkilehdet jakautuvat kahteen ryhmään, *järjestöjen julkaisemiin* ja *kaupallisiin lehtiin*. Suurin osa musiikkilehdistämme on jonkin järjestön julkaisemia ja niissä mm. tiedotetaan järjestön asioista muun kirjoittelun ohella. Kaupalliset lehdet puolestaan toimivat tilaajamaksujen ja mainostulojen avulla eivätkä näin ollen ole sitoutuneet sisällöllisesti. (Laitakari 1989.) Myös kansanmusiikkilehdistössä tämä jako on näkyvässä, ainakin jonkinasteisesti. Järjestölehdet erottuvat selkeästi: esim. *Pelimanni* on myös sisällöllisesti vahvasti sidoksissa julkaisijansa, Suomen pelimanniyhdistyksen, tavoitteisiin. Puhtaasti kaupallisiin lehtiin kuuluvaa julkaisua ei kuitenkaan kansanmusiikkisektorilta löydy. Esim. *Friitiä* julkaisee Kansanmusiikki-instituutti, mistä syystä se ei ole vain mainos- ja tilaajamaksuilla pyörivä yritys. *Friiti* on myös julkaisijansa alainen lehti, joka kuitenkin pyrkii toimimaan sisällöllisesti itsenäisesti. Sen sisällön luonne on siis kaupallisen lehden omainen julkaisijasta huolimatta.

Yleismusiikkilehteä, joka pyrki kattamaan koko musiikkikulttuurin alueen, ei ole Suomessa ollut varsinaisen taidemusiikkipainotteisen yleismusiikkilehtien aikakauden jälkeen. Jotkut lehdet pyrkivät kuitenkin omalla erikoisalueellaan mahdollisimman kattavaan sisältöön. (Suhonen 1987, 131.) Tässä tutkimuksessa mielenkiinto suuntautuu kansanmusiikkilehtiin, jotka pyrkivät juuri edellä kuvatulla tavalla kattamaan oman alueensa mahdollisimman laajasti.

² Suhonen ei mainitse *Kantele*-lehteä musiikkilehtiluettelossaan tuntemattomasta syystä. *Konstit* ja *Friiti* eivät löydy luettelosta, koska ne ovat alkaneet ilmestyä vasta luettelon kokoamisen jälkeen.

2.3 Journalistiikan käsiteviidakko

2.3.1 Viestintä

Journalismin tutkimusta kutsutaan *journalistiikaksi*. *Viestinnällä* tarkoitetaan yleisessä ja abstraktissa muodossa sanomien vaihdantaa lähettäjän ja vastaanottajan välillä. Viestinnän voidaan tarkentaa olevan sanomien siirtoa merkkijärjestelmän avulla ja ihmisten kesken. Viestintä on myös yhteisyyden ylläpitämistä ja tuottamista sekä viestijöiden identiteetin rakentamista ja valtasuhteiden uusintamista. (Kunelius 1998, 10–13.)

Viimeisin lause kaivannee hieman selvennystä. Kunelius esittää viestinnän yhteisyyttä ylläpitävää aspektia esitellessään onnistuneen esimerkin jumalanpalveluksesta, jossa joku lukee tekstiä, joka alkaa sanoilla: ”Ja tapahtui niinä päivinä...”. Kysehän on viestinnästä: lukija lähettää sanoman kielen merkkijärjestelmän kautta kuulijoilleen. Vaikka sanoma on merkityksellinen, se ei kuitenkaan viesti oikeastaan mitään. Viestin varsinainen sisältö onkin lauseen yhteisöllisyydessä. Jokainen kuulija tietää, mitä lause pitää sisällään, mihin se viittaa ja mikä sitä seuraa. Jokainen tietää myös, että kaikki muut kuulijat sekä lukija tietävät saman. Sekä lukijan että kuulijoiden kokemus on yhteisöllinen ja liittyy yhteiseen kulttuuriimme, siinä elämiseen ja sen tulkintaan. (Kunelius 1998, 10–13.)

Yhteisöllisyyden kautta viestintä rakentaa myös yksilön identiteettiä. Yksilö tiedostaa kuuluvansa yhteisöön ja elää vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa, jolloin hänen identiteettinsä muokkautuu. Kunelius havainnollistaa tätä esittämällä tilanteen, jossa samaisessa jumalanpalveluksessa olisikin läsnä henkilö, jolle jouluevankeliumi sanomineen olisi vieras. Tämä henkilö ymmärtäisi varmasti sanoman merkkien sisällön, mutta sen yhteisöllinen ja identiteetin rakentamiseen liittyvä aspekti jäisivät tavoittamatta. On muistettava, että viestintä ei välttämättä kuitenkaan johda luonnostaan harmoniseen yhteisöllisyyteen, vaan yhteisössä vallitsee aina valtasuhteita, jotka nekin muuttuvat viestinnän kautta. (Kunelius 1998, 12–13.)

Fiske (1998, 14–15) näkee viestinnän tutkimuksessa kaksi pääkoulukuntaa, viestintää sanomien siirtona pitävän *prosessikoulukunnan* ja viestintää merkitysten tuottamisena ja vaihtamisena pitävän *semioottisen koulukunnan*. Ns. *Lasswellin malli* kuvaa viestintää prosessikoulukunnan näkökulmasta. Lasswellin mallin mukaan joukkoviestinnästä on tutkittava sitä, *kuka sanoo, mitä sanoo, minkä kanavan välityksellä, kenelle ja millä vaikutuksella*. (Fiske 1998, 49.)

Lasswellin malli purkaa viestintätapahtuman sellaisiin osiin, että niitä on helppo tarkastella erillisinä tapahtumina. Malli on alun alkaen rakennettu prosessikoulukunnan näkökulmalle. Tässä tutkimuksessa lähtökohtana on kuitenkin semioottinen näkökulma. Lasswellin mallin muokkaaminen semioottisessa ympäristössä toimivaksi tuottaa siis hyvin tarkan kuvauksen tutkimuksen teoreettisesta lähtötilanteesta: Semioottisesta näkökulmasta, Lasswellia mukaillen, viestintä pohjaisi ajatukselle: *kuka muodostaa merkityksen* (vs. kuka sanoo) ja *millainen merkitys on* (vs. mitä sanoo). Lisäksi semioottisessa mallissa voitaisiin kysyä: *minkä kanavan välityksellä merkitystä siirretään* (vs. minkä kanavan välityksellä), *kenelle merkitys suunnataan ja millainen merkitys siitä muodostuu vastaanottajalle* (vs. kenelle) sekä *millaisia vaikutuksia merkityksen syntymisellä on* (vs. millä vaikutuksella).

Lasswellin mallin semioottinen lähestyminen tuottaa siis selkeän kuvan tutkimuksen tavoitteista teoreettisella tasolla. Tämän tutkimuksen mielenkiinto suuntautuu nimenomaan merkityksen muodostamiseen ja merkityksen sisältöön. Tutkimuksessa tarkastellaan sitä, kuka muodostaa merkityksen kansanmusiikkilehtien sisältöihin, ja sitä, millainen tuo merkitys on.

Kanava, jonka välityksellä merkitys siirretään, on tässä tilanteessa kansanmusiikkilehti. Siihen, kenelle merkitys suunnataan, millainen merkityksen vastaanottajan muodostama merkitys on ja millaisia vaikutuksia merkityksen syntymisellä on, ei tässä tutkimuksessa perehdytä. Tässä pohjatutkimuksen luontoisessa työssä koetaan tarpeelliseksi kartoittaa vain merkitysten synnyttämistä ja merkitystä itseään. Myöhemmin olisi kiinnostavaa tutkia kansanmusiikkilehtien merkityksiä myös vastaanottajan näkökulmasta.

2.3.2 Joukkoviestintä ja journalismi

Joukkoviestinnällä tarkoitetaan sanomien välittämistä suhteellisen suurelle ja ennalta rajaamattomalle yleisölle. Joukkoviestinnässä käytetään apuna teknisiä apuvälineitä ja ainakin lyhyellä aikavälillä se on yksisuuntaista. Joukkoviestintä on yleisemmän viestinnän tapaan yhteisöllistä. Se viestii joukoille ja myös luo erilaisia ryhmiä ja yhteisöjä. Joukkoviestintä kokoaa yhteen todellisia joukkoja sekä ns. kuvitteellisia yhteisöjä. (Kunelius 1998, 15, 17.)

Kansanmusiikkilehdistö kokoaa siis todellisia ryhmiä. Hyvä esimerkki todellisista joukoista on kansanmusiikin suurtahtuma, Kaustinen Folk Music Festival. Festivaali saa näkyvän paikan kansanmusiikkilehtien palstoilla joka vuosi, ja se järjestetään paikassa, mistä käsin kansanmusiikkilehdet ilmestyvät. Kansanmusiikkilehdistöllä voidaan olettaa olevan jonkinasteinen vaikutus festivaalin suosioon.

Joukkoviestintä rakentaa myös ns. kuvitteellisia yhteisöjä, vaikkapa tietyn musiikkilehden ympärille. Kuneliuksen (1998,17) mukaan tietyn lehden lukijat muodostavat yhteisön, josta he eivät välttämättä tunne yhtään ihmistä. Lukijakunta on olemassa konkreettisesti, mutta se ei käyttydy ryhmänä yhteisön tavoin. Lukija vain kuvittelee ympärilleen yhteisön, joka koostuu toisista lehden lukijoista.

Journalismilla tarkoitetaan *ajankohtaista, faktapohjaista, itsenäistä ja edustavaa* joukkoviestintää (Kunelius 1998, 18–19). Journalismin ajankohtaisuus ja faktapohjaisuus ovat itsestään selviä joukkoviestinnän piirteitä. Edustavuudella tarkoitetaan sitä, että journalismi pyrkii edustamaan yleisöään. Kansanmusiikkilehdistö pyrkii edustavuuden kriteerien mukaan palvelemaan lukijoitaan, todennäköisesti kansanmusiikin ammattilaisia ja harrastajia, tukemaan heidän toimintaansa, sekä ajamaan heidän etuaan. Itsenäisyydellä viitataan puolestaan journalismin pyrkimykseen irrottautua erilaisista tuotoksiensa manipulointi- ja vaikutusyrityksistä, esimerkiksi taloudellisesta sitoutumisesta tai joidenkin yleisön erityisryhmien erityisestä suosimisesta. Tällä tasapainottelulla pyritään tuottamaan mahdollisimman luotettavaa ja objektiivista tietoa.

2.4 Vaikutustutkimus

Joukkoviestinnän vaikutuksia on tutkittu paljon, koska niiden ajatellaan liittyvän läheisesti vaikutusvaltaan. Vaikutuksen tutkimus ja etenkin sen todistaminen ovat muodostuneet vaikeiksi tehtäviksi. Vaikutuksen määrittely on erityisen hankalaa. Vaikutuksen määritelmän eri aspekteja ovat ainakin seuraavat: keneen tai mihin ja millä tasolla vaikutus kohdistuu, missä muutos tapahtuu, tarkoittaako vaikutus ylipäättään muutosta ja millä aikajänteellä vaikutusta tarkastellaan. (Kunelius 1998, 112–113.)

2.4.1 MCR-perinne

Yhteiskunnan rakenne ja toiminta liittyvät olennaisesti joukkoviestinnän vaikutuksiin. Kulloinkin vallitseva maailmankuva ja yhteiskunta suuntaavat vaikutuksen tutkimusta. Historiaan on jäänyt joitakin tutkimussuuntauksia, jotka ovat vaikuttaneet aikanaan suurelta osin tutkimuksen etenemiseen ja vaikuttavat näin ollen nykyistenkin ajatusten lähtökohtiin. MCR- eli Mass Communication Research -perinne on hyvä esimerkki tällaisesta tutkimussuunnasta.

MCR syntyi 1930-luvulla Yhdysvalloissa ja vaikutti käsityksiin joukkoviestinnästä ainakin 1960-luvulle saakka. MCR-tutkijat olivat kiinnostuneita yksilöihin vaikuttamisesta lyhyellä aikavälillä ja koskien yksittäisiä sanoma-annoksia. Vaikutukseksi käsitettiin asenteissa tapahtuvat muutokset. MCR-perinteen keskeisin tulos oli, että joukkoviestinnällä ei ole paljonkaan vaikutusta (Kunelius 1998, 118–119).

Ns. vaikutuksettomuuden teesistä on esitetty kritiikkiä mm. menetelmien suhteen: tutkijat pyrkivät löytämään näkyviä todisteita vaikutuksesta, mikä on nykykäsitysten mukaan, MCR-tutkijoiden lähtökohdan ja menetelmät huomioiden, mahdoton tehtävä. Toisaalta myös tutkimuksen tekemisen politiikkaan liittyviä epäkohtia on selvitelty myöhemmin: MCR-tutkimusten rahoittajille oli eduksi tuottaa todisteita joukkoviestimien vaikutuksettomuudesta, jolloin tutkijoiden oli väärennettävä ainakin joitakin tutkimustuloksia joukkoviestimien harmittomuuden todistamiseksi. Tämäkään seikka ei voi olla vaikuttamatta tutkimusten luotettavuuteen. (Kunelius 1998, 124, 126.)

Kunelius kuitenkin pohtii (1998, 124), että jos ihmiset käyttävät päivästä n. seitsemän tuntia joukkoviestinten parissa, onko mahdollista, että tällä ei ole minkäänlaista vaikutusta. Ilmiselvästi jonkinlainen vaikutus joukkoviestimillä on. MCR-perinne ei vaikutuksia kuitenkaan omilla menetelmillään kyennyt tai halunnut kyetä selittämään. Kuneliuksen (1998, 119) mukaan MCR tuottikin vain paljon kiinnostavia näkemyksiä siitä, mikä vaikuttaa siihen, miten viestit vaikuttavat. Seuraavassa esitellään muutamia MCR-perinteestä kumpuavia keskeisiä näkökulmia.

Tosiasiasa se, *kuka sanoo*, on merkittäväntä sanoman vaikutuksessa. Ihminen ottaa ”jostakin lukemansa” mielipiteen helposti omakseen ja unohtaa lähteen luotettavuuden merkityksen. Myös aiemmat uskomukset vaikuttavat sanoman tehoon: Jos halutaan muuttaa henkilön mielipidettä, tulee näkökulma perustella hänelle molemmilta kannoilta. Henkilö huomaa kuitenkin helposti, jos hänen aiempaa kantaansa tukevaa informaatiota uupuu. Jos taas halutaan vahvistaa jo vallitsevaa mielipidettä, yksipuolinen tiedon viestittäminen on tehokkaampi keino. Lisäksi enemmän koulutusta saaneet henkilöt uskovat helpommin argumentoivasti perustellun sanoman, koska he ovat tottuneet tällaiseen kielenkäyttöön. (Kunelius 1998, 120–121.)

MCR-perinteen mielenkiintoisimpia havaintoja on ns. mielipidejohtajien tunnistaminen. Tutkimukset osoittivat, että ihmiset muuttivat mielipiteitään, eivät joukkoviestinnän, vaan yksittäisten ihmisten, ns. mielipidejohtajien vaikutuksesta. Tämä murskasi tutkijoiden aiemman käsityksen massayhteiskunnasta, johon voidaan vaikuttaa suoraan joukkoviestimien kautta. Tosiasiasa ihmiset elävät pienryhmien verkostoissa, jolloin heillä on tehokas vastustuskyky joukkoviestimien vaikutuksia vastaan. (Kunelius 1998, 122.)

Teoria kognitiivisesta dissonanssista vaikuttaa myös monella tapaa joukkoviestimien vaikutusten tehoon: kun henkilö kohtaa kaksi toistensa kanssa ristiriidassa olevaa mielipidettä tai näkökulmaa, hän pyrkii luonnostaan purkamaan ristiriitatilanteen, joko vähättelemällä ristiriitaa, etsimällä tukea aiemmalle mielipiteelleen tai muuttamalla mielipidettään. (Kunelius 1998, 122–123.) Dissonanssitilan säilyminen on sietämätön tila, josta henkilön on päästävä tavalla tai toisella. Tämä tieto ihmisen käyttäytymisestä ristiriitatilanteessa vaikuttaa joukkoviestimien käyttäytymiseen.

2.4.2 Agenda setting, hiljaisuuden spiraali ja kehystäminen

Joukkoviestinnän vaikutusten tutkimuksessa on selvinnyt vielä lisää tekijöitä, jotka vaikuttavat siihen, miten joukkoviestintä vaikuttaa. Joukkoviestintää on pyritty käsitteellistämään viime aikoina eri tavoin. Uusimpia näkökulmia joukkoviestinnän vaikutukseen tarjoavat ns. *agenda settingin* -, *hiljaisuuden spiraalin*- sekä *kehystämisen teorialat*. (Kunelius 1998, 127–128.)

Agenda setting -teorian perusajatus on, että joukkoviestimet vaikuttavat siihen, mistä asioista ihmisillä ylipäättään on mielipiteitä. Näin ne ikään kuin määräävät julkisen ja yksityisen keskustelun agendan. Hiljaisuuden spiraali -teorian mukaan joukkoviestimet vääristävät ihmisten käsitystä muiden ihmisten mielipiteistä. Tällöin ihminen, luonnostaan yhteisön hyljeksintää pelkäävä, alistuu joukkoviestimien ryhmäpaineessa uskomaan oman käsityksensä vääräksi. Kehystämällä puolestaan tarkoitetaan sitä, että joukkoviestimet vaikuttavat ihmisiin suosimalla erityisesti joitakin rajauksia tai näkökulmia esittämiinsä asioihin. (Kunelius 1998, 127–128.)

Vaikutustutkimus on keskeinen journalistiikan tutkimuskohde. Usein korkeasti koulutetun lehdistön voidaan olettaa olevan hyvin tietoinen vaikutustutkimuksen tutkimusperinteistä ja tuloksista. Heidän voi siis olettaa tarpeen vaatiessa tai alitajuisesti käyttävän hyödykseen vaikutustutkimuksen tutkimustietoa.

Vaikutustutkimus on osoittanut, että viestimien lähettämällä sanomilla on merkitystä. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan nimenomaan sanomia, joita kansanmusiikkilehdet lähettävät. Näin tutkimuksen teoreettinen viitekehys perustelee kansanmusiikkilehtien sisältöjen tutkimustarpeen.

2.5 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on kuvailla kansanmusiikkilehtien sisältöjä, rakenteita, ulkoasuja ja muuttumista aikavälillä 1976–2002. Keskeisimpiin tutkimuskysymyksiin kuuluvat pohdinnat lehtien aiheissa esiintyvien musiikkien eri lajeista ja eri taiteiden perustyypeistä. Tutkimuksessa on tarkoitus selvittää, ovatko kansanmusiikkilehdet pyrkineet toimimaan pääasiassa kansanmusiikin, yleensä musiikin vai vielä laajemmin, koko taidekentän alueella. Tavoitteena on selvittää myös hallitsevan musiikkityypin laji: käsittelevätkö kansanmusiikkilehdet mielellään myös muita musiikin lajeja kuin kansanmusiikkia vai keskittyvätkö ne aiheissaan kansanmusiikkiin itseensä sekä sen alalajeihin. Kansainvälistyminen on yleinen trendi nykymaailmassa. Tutkimuskysymyksiin kuuluu myös kysymys kansanmusiikkilehtien aiheiden mahdollisesta kansainvälistymisestä.

Tutkimuksen tavoitteena on kuvailla lehtien rakennetta paljastamalla erilaisia juttutyyppejä ja vertailemalla niiden esiintymistä. Mielenkiintoiseksi voi muodostua esimerkiksi tieto siitä, millainen asema erilaisilla arvioilla on kansanmusiikkilehdissä ja miten se mahdollisesti tarkasteluajavälillä muuttuu. Tarkoituksena on myös löytää muita mahdollisesti lehden sisällölliseen rakenteeseen vaikuttavia tekijöitä.

Kolmas keskeinen tutkimuskohde aiheiden ja rakenteen lisäksi on kansanmusiikkilehtien ulkomuoto ja lehden tekijäkunta. Pyrkimyksenä on kuvailla lehtien ulkoasun muuttumista ja kehittymistä. Näitä tarkastellaan mm. kuvailemalla juttujen pituuksia, valokuvien, taulukoiden ja nuottiesimerkkien esiintymistä sekä muiden ulkonäköseikkojen kehittymistä. Jotkut ulkonäköä koskevat tulokset vaikuttavat merkityksettömiltä, mutta niiden esittäminen on välttämätöntä, jotta lehtien kuvailu tulisi tyhjentävästi tehdyksi. Tutkimuksessa tarkastellaan myös kansanmusiikkilehtien tekijäkuntaa. Pyrkimyksenä on kuvailla päätoimittajien, kirjoittajien sekä valokuvaajien tehtäviä lehdissä sisällön näkökulmasta. Lisäksi tutkimuksessa sivutaan lehtien taloutta sisällön näkökulmasta ja kuvaillaan mainosten osuutta lehtien sisällössä, eli tarkastellaan niiden esiintymistä.

3 AINEISTO

Tutkimusaineisto koostuu kolmen kansanmusiikkilehden (*Kansanmusiikki*, *Uusi kansanmusiikki* ja *Friiti*) parillisten vuosien vuosikerroista. Aineistoon kuuluvat siis seuraavat lehdet: vuosina 1975–1990 ilmestyneestä *Kansanmusiikki*-lehdestä vuosikerrat 1976, 1978, 1980, 1982, 1984, 1986, 1988 ja 1990, vuosina 1990–1999 ilmestyneestä *Uusi kansanmusiikki* – lehdestä vuosikerrat 1992, 1994, 1996, 1998 ja vuodesta 2000 alkaen ilmestyneestä *Friiti*-lehdestä vuosikerrat 2000 ja 2002.

Kansanmusiikki-, *Uusi kansanmusiikki* - ja *Friiti*-lehdet ovat toistensa jatkajia: *Kansanmusiikki* yhdistyi aikanaan *Folk & Country* - ja *Viisikielinen* -lehtien kanssa *Uusi kansanmusiikki* -lehdeksi, joka puolestaan jakautui sittemmin *Musa.fi* - ja *Friiti* -lehdiksi. Joku näistä kolmesta lehdestä on ilmestynyt jokaisena tarkasteluaikakauteni vuotena ja seuraava on aina aloittanut ilmestymisensä edellisen lakattua. *Uusi kansanmusiikki* ja *Friiti* ilmestyivät kuusi kertaa vuodessa ja *Kansanmusiikki* neljästä viiteen kertaa vuodessa. *Kansanmusiikki* oli Kansanmusiikkisäätiön ja *Uusi kansanmusiikki* ja *Friiti* Kansanmusiikki-instituutin julkaisemia.

Aineisto on rajautunut *Kansanmusiikki*-, *Uusi kansanmusiikki* - ja *Friiti* -lehtiin, koska tutkimuksessa on pyritty tarkastelemaan kansanmusiikkigenren sisällä laajasti toimimaan pyrkiviä lehtiä. Nämä lehdet ovat sopiva kokonaisuus, koska ne muodostavat ajallisen jatkumon, jolloin niistä voidaan saada tietoa yhtenäiseltä aikajaksolta. Jatkumo muodostuu myös tarpeeksi pitkäksi, jolloin myös historiallista perspektiiviä on mahdollista tarkastella.

Tutkimuksessa tarkastellaan vain parillisia vuosikertoja luokittelun työläyden vuoksi. Parittomien vuosikertojen jättäminen pois aineistosta ei oletettavasti vaikuta tilastollisesti analysoitaviin tuloksiin tai kehityslinjoihin ja historiallisen perspektiivin hahmottamiseen. Rajauksen ulkopuolelle jäävät mainittujen parittomien vuosikertojen lisäksi myös kansantanssiin erikoistuneet lehdet, erilaiset järjestö- ja tiedotuslehdet, kaupalliset tiedotteet

sekä opiskelijalehdet ja lehdet, jotka ovat kansanmusiikkigenren sisällä erikoistuneet vain jonkin soittimen alueelle (esim. *Kantele*).

4 MENETELMÄ

Neljännessä pääluvussa kuvataan sisällönanalyysin menetelmää teoreettisesta näkökulmasta ja esitellään aineiston analyysissä käytettyä luokitusrunkoa. Lisäksi arvioidaan tutkimuksen luotettavuutta.

4.1 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysillä tarkoitetaan Pietilän³ mukaan tutkimusmenetelmää, jolla joko tilastollisesti tai sanallisesti pyritään kuvailemaan joko dokumenttien sisältöä ilmiönä sinänsä tai niitä ulkopuolisia ilmiöitä, joita sisällön ajatellaan ilmaisevan. Pietilä korostaa, että sisällönanalyysi tulee käsittää joukoksi menettelytapoja, joiden avulla dokumenttien sisällöstä tieteellisiä pelisääntöjä noudattaen tehdään havaintoja ja kerätään tietoja. (Pietilä 1976, 52–53.)

Kun dokumenttia käytetään tutkimuksessa päätelmien ja ennakointien perustana, aineistosta pyritään löytämään implisiittistä tietoa dokumentin ulkopuolisesta asiasta ja samalla tekemään niistä päätelmiä (Pietilä 1976, 28). Sisältöluokat kuuluvat olennaisena osana sisällönanalyysin menetelmään. Pietilän (1976, 93) mukaan dokumenttjoukkoa kuvailevassa tutkimuksessa pyritään itse asiassa rakentamaan sellaista mallia, joka esittää tutkittavaa sisältöä supistetummassa ja yleisemmässä muodossa.

Grönforsin (1982) mukaan sisällönanalyysiä on käytetty yleisimmin sanomalehtitekstien analysointiin. Sisällönanalyysin keinoin voidaan tarkastella esimerkiksi lehtien tapaa kirjoittaa asioista. Tutkiminen tapahtuu esimerkiksi vertaamalla sanojen ja fraasien esiintymistiheyttä tai käytettyä palstatilaa. Kvalitatiivisen aineiston kohdalla sisällönanalyysi

³ Pietilä käyttää sisällönanalyysistä nimitystä sisällön erittely. Itse käytän, monia muita lähteitä mukailen, sisällönanalyysi-termiä, joka kuvaa mielestäni menetelmää paremmin.

on tutkimusaineiston tarkastelutapa, jolloin aineisto järjestetään tämän menetelmän avulla johtopäätöksien tekoa varten. Grönforsin mukaan sisällönanalyysi tuottaa raaka-aineet teoreettiseen pohdintaan. (1982, 160–161.)

Dokumenttien sisältöjä kuvattaessa voidaan käyttää sanallisesti tai tilastollisesti kuvailevaa tapaa. Sanallisesti kuvailevassa tavassa aineisto luetaan ensin läpi ja pyritään muodostamaan yleiskuva sisällöstä. Yleiskuvan pohjalta kirjoitetaan yksityiskohtaisempi kuvailu sisällöstä. Kuvailua voidaan havainnollistaa kirjoitusten sisältöä havainnollistavien otteiden avulla. Tilastollisesti kuvailevassa otteessa alustavan aineistoon tutustumisen jälkeen pyritään kehittämään sisältöluokkia, joiden avulla dokumentin sisältö olisi luokiteltavissa. Kun luokitusrunko, jossa voi olla myös alaluokkia, on rakenneltu, palataan takaisin alkuperäisen aineiston pariin, joka käydään läpi dokumentti dokumentilta ja luokitellaan kukin dokumentti omaan luokkaansa. Tulokset esitetään numeerisessa muodossa sekä määrällisiä kehitystrendejä kuvaavina käyrinä. (Pietilä 1976, 31–32.)

Tässä tutkimuksessa pyritään nimenomaan Pietilän esittämällä tavalla kuvailemaan kansanmusiikkilehtien juttujen sisältöä ja niiden ulkopuolisia ilmiöitä, joita sisällöt ilmaisevat. Tutkimuksessa tarkastellaan korostetusti Grönforsin esittämää lehtien tapaa kirjoittaa asioista, esim. kirjoitetaanko aiheesta arvioivaan, esittelevään vai vaikkapa parodioivaan tyyliin.

Pietilä (1976, 25) erittelee seitsemän erilaista dokumentin sisällön kuvailun vertailumahdollisuutta, joista tässä tutkimuksessa käytetään *trendivertailuja*, joissa vertaillaan esimerkiksi erilaisten juttutyyppeiden esiintymistä eri aikoina ja *tuottajapohjaisia vertailuja*, joissa vertaillaan eri kirjoittajien tuotoksia. Tutkimuksen ulkopuolelle jäävät Pietilän jaottelusta ympäristöpohjaiset vertailut, joissa vertaillaan eri kulttuuripiireissä tuotettuja dokumentteja ja välinepohjaiset vertailut, joissa vertaillaan eri välineissä välitettyjä tuotoksia. Myös vastaanottajapohjaiset vertailut, sisällön vertailu normeihin ja ihanteisiin sekä sisällön vertailu todellisuuden tapahtumiin jäävät tarkastelematta tässä tutkimuksessa.

4.2 Luokitusrunko

Kansanmusiikkilehtien sisällöistä on muodostunut sisältöluokkia, joista on rakennettu luokitusrunko. Luokittelun muuttujat on jaettu kolmeen ryhmään: lehtien *aiheisältöjä*, *rakenteita* ja lehtien *ulkomuotoa ja tekijöitä* koskeviin muuttujaryhmiin. Osa muuttujien informaatiosta on *numeerista* ja osa *kategorista*⁴. Numeerista informaatiota sisältää esimerkiksi mainosten määrä -muuttuja ja kategorista informaatiota juttutyypin-muuttuja. Muuttujien ominaisuudet on tiivistetty taulukkoon (ks. Liite 1).

Aineistoa luokiteltaessa on pyritty kuvailemaan lehden sisältöä ja ulkomuotoa mahdollisimman tarkasti. Muuttujia ja sisältöluokkia ei ole muodostettu etukäteen, vaan ne ovat muotoutuneet luokittelun edetessä. Koska luokittelussa on pyritty yksityiskohtaisuuteen, jotkin prosessin aikana muotoutuneista muuttujista ja sisältöluokista ovat osoittautuneet tulosten näkökulmasta merkityksettömiksi. Sivuille jakautumisen muuttuja on tästä hyvä esimerkki. Muuttujien ja sisältöluokkien merkityksettömyyden ongelmaa tarkastellaan kunkin muuttujan kohdalla lisäksi erikseen. Seuraavassa esitellään muuttujat ryhmä kerrallaan ja kuvaillaan niiden käyttötarkoituksia.

4.2.1 Aiheisältömuuttujat

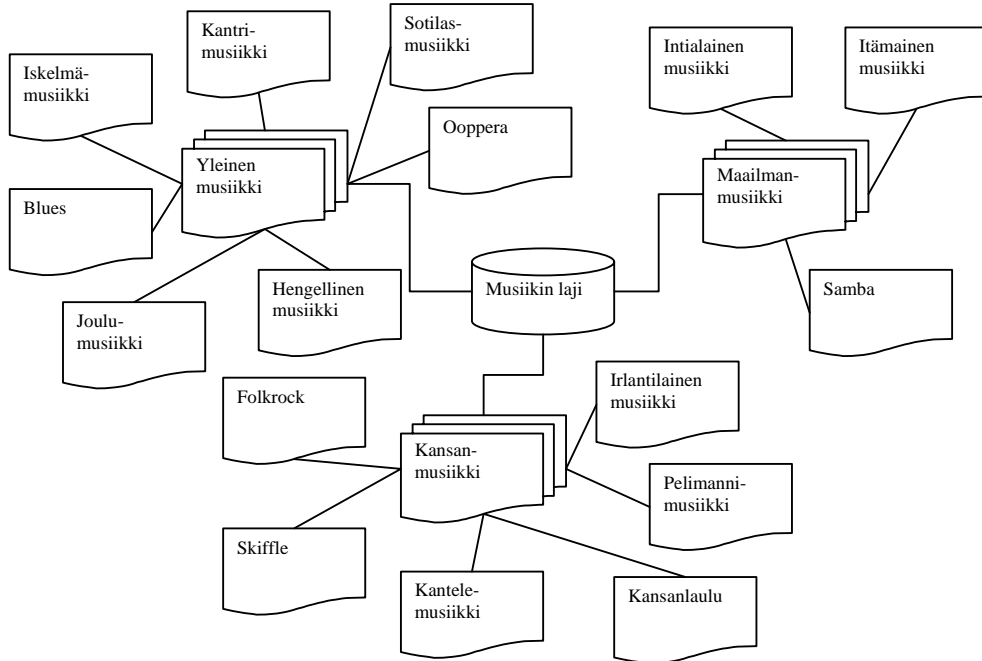
Lehtien aiheisältöjä kuvaavat muuttujat sisältävät tietoa *musiikista*, josta jutussa kirjoitetaan. Aiheisältö-muuttujia on neljä, musiikin laji -, taidelaji-, kansallisuus- ja esityskokoonpano-muuttujat, jotka kaikki ovat kategorisia.

Musiikin laji -muuttuja⁵ on siis kategorinen ja sen arvot muodostavat *luokkahierarkian*, joka jakaantuu ylätasolla kolmeen luokkaan: kansanmusiikki-, maailmanmusiikki- ja yleinen musiikki -luokkiin ja alatasoilla useampiin eri luokkiin. Muuttujan luokkahierarkian

⁴ Lisäksi luokittelussa on käytetty myös sanallisia muuttujia työskentelyn helpottamiseksi. Sanallisia ovat jutun aihe- ja otsikko- sekä lisätietoja-muuttujat. Luokittelun apuna on käytetty myös seuraavia muuttujia: lehden tiedot, jutun järjestysnumero ja aloitussivunumero sekä id-numero, jonka avulla luokittelun mahdollistava tietokanta toimii.

⁵ Tämän muuttujan ja Kansallisuus-muuttujan sisällöt ovat jonkin verran päällekkäisiä, mikä on huomioitava tuloksia tarkasteltaessa.

monimutkaisuuden vuoksi kuvioon 1 on hahmoteltu musiikin laji -muuttujan arvojen hierarkkista rakennetta.

Kuvio 1 Musiikin laji -muuttujan arvohierarkia

Musiikin laji -muuttujan arvojen luokittelu perustuu sisältöjen jakamiseen kolmeen, kansanmusiikin, maailmanmusiikin ja yleisen musiikin pääluokkiin sekä näiden alaluokkiin. Kansanmusiikki-pääluokka sisältää mm. yleisiä kansanmusiikkiaihteita, joille on vaikea määrittää alaluokkaa, erilaisiin soittimiin liitettäviä musiikin lajeja (esim. kantelemusiikki) tai johonkin musiikin tyyliin liittyviä lajeja (esim. joiku).

Maailmanmusiikki on toinen pääluokista⁶. Luokka näyttää kuviossa hieman karsitulta siitä syystä, että useat maailmanmusiikkia käsittelevät jutut lukeutuvat yleisesti maailmanmusiikki-luokkaan, ei mihinkään sen alaluokkaan. Tästä syystä näitä alaluokkia ei ole syntynyt kovinkaan montaa.

⁶ Tässä on päällekkäisyyttä kansallisuus-luokittelun kanssa. Ongelma eritellään tarkemmin kansallisuus-luokkaa esiteltäessä.

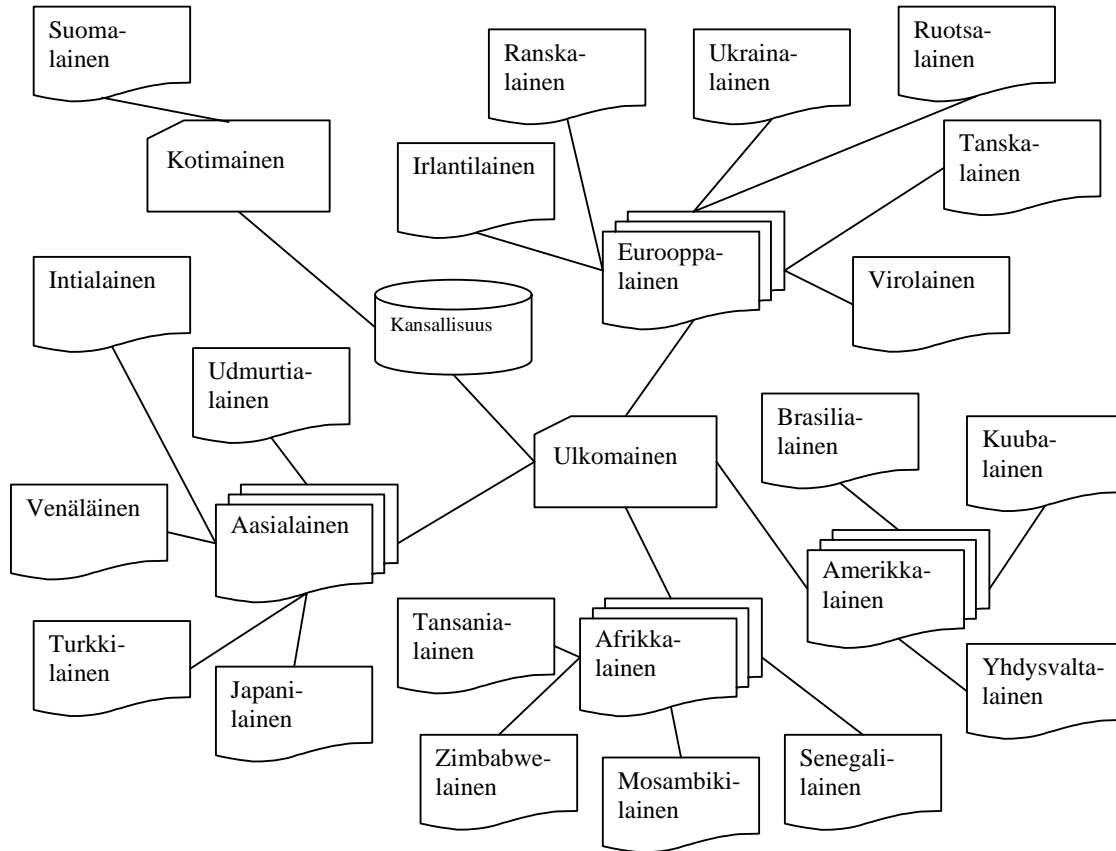
Kolmas musiikin laji -muuttujan arvon pääluokka on yleisen musiikin luokka. Siihen kuuluvat länsimaiselle musiikille, mutta ei kansanmusiikille tyypilliset musiikin lajit, esimerkiksi kantri ja joulumusiikki.

Taidelaji-muuttuja kertoo, kirjoitetaanko jutussa musiikista vai jostakin muusta taidelajista, esim. näyttämötaiteesta tai kirjallisuudesta.

Kansallisuus-muuttujalla pyritään hahmottamaan, minkä maalaisesta musiikista jutuissa kirjoitetaan. Esiintyjät toimivat nykyään maailmanlaajuisesti ja musiikki leviää uusien tekniikoiden avulla tehokkaasti (Laruelle 1993, 33–35). Kansallisuus-muuttujan tarkoituksena on paljastaa mahdollista aiheiden kansainvälistymistä. Kuviossa 2 on esitetty kansallisuus-muuttujan arvojen luokkahierarkia. Kansallisuus-muuttujan arvot jakaantuvat ylimmällä tasolla kahteen, ulkomaisen ja kotimaisen musiikin, luokkaan. Seuraavalla luokkatasolla ovat ulkomaiset kansallisuudet maanosittain.

Sisällöllisesti kansallisuus- ja musiikin laji -muuttujat sivuavat toisiaan: intialainen musiikki on usein peräisin Intiasta. Kansallisuus siis tukee musiikin lajin lajityyppiä. Toisaalta gospel voi olla peräisin yhtä hyvin Yhdysvalloista kuin kotimaastakin. Tällainen päällekkäisyys tuottaa jonkin verran epäselvyyttä, mutta ei häiritse lopullisten tulosten tulkintaa.

Esituskokoonpano-muuttuja kuvaa sitä, kirjoitetaanko jutun henkilöistä yksilöinä vai ryhmänä. Muuttujan tarkoituksena on kuvata esiintymiskokoonpanojen esittelyn mahdollista muuttumista ajan myötä. Jo kaksi henkilöä muodostaa ryhmän tässä tutkimuksessa.

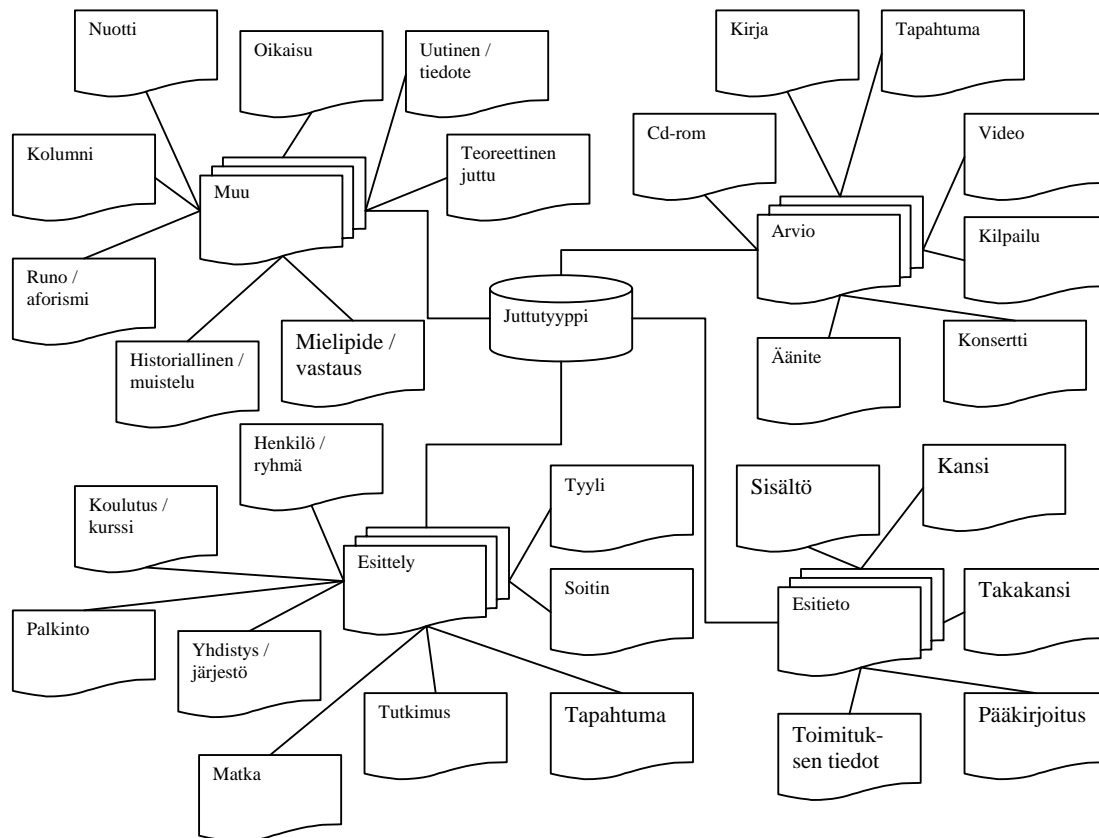
Kuvio 2 Kansallisuus-muuttujan arvohierarkia

4.2.2 Rakennemuuttujat

Rakennemuuttujia, eli lehden sisällön rakenteeseen liittyviä muuttujia, on kaksi, palstatunnus ja juttutyyppe, jotka molemmat ovat kategorisia. *Palstatunnuksella* tarkoitetaan kuva- ja/tai tekstitunnusta jutun yhteydessä lehden sivun reunassa. Palstatunnuksen tarkoituksena on rakenteellistaa lehden sisältöä. Kun lukija havaitsee tunnuksen, hän tunnistaa kokemuksensa perusteella palstan sisältötyypin (esim. Soittimia rakentamaan -tunnus viittaisi juttuun, jossa esitellään jonkin soittimen rakennusprosessi). Palstatunnus-muuttuja kertoo erilaisten juttutyyppeiden vakiintumisesta lehden rakenteellisiksi osiksi palstan muodossa.

Juttutyyppe-muuttujan arvot muodostavat hierarkian, jossa luokat jakautuvat ylätasolla neljään ja alatasolla useampaan alaluokkaan. Juttutyyppe-muuttujan arvojen pääluokat ovat esitieto-,

arvio-, esittely- ja muu-luokat. *Esitietoihin* kuuluvat kokonaisuuden kirjaamiseksi tarvittut tiedot lehden kannesta ja mm. pääkirjoituksesta. *Arvio*-luokkaan kuuluvat jutut ovat mm. levy- ja kirja-arvioita. *Esittely*-tyyppisiin juttuihin kuuluvat esimerkiksi erilaiset yhtye- tai esiintyjäesittelyt sekä tyyliesittelyt. Arvio- ja esittely-tyypin jutut eroavat toisistaan siinä, että arviossa on aina kirjoittajan henkilökohtainen ja arvottava ote, kun esittely taas on joko esim. tapahtumaa jälkeensä yleisesti kuvaileva tai ennakkojuttu. *Muu*-tyyppisiä juttuja ovat esimerkiksi uutiset ja kolumnit. Juttutyypin muuttujan arvojen hierarkia näkyy kuviossa 3.

Kuvio 3 Juttutyypin muuttujan arvojen hierarkia

Juttutyypin muuttujan varaan rakentuu suuri osa tutkimuksen tuloksista, joten sitä voidaan pitää ehkä jopa tärkeimpänä muuttujana. Sen avulla tarkastellaan niin erilaisten juttujen esiintymistä kuin lehtien kehittymistäkin.

4.2.3 Ulkomuoto ja tekijä -muuttujat

Lehtien ulkomuotoa ja tekijöitä kuvaavista muuttujista 12 on numeerista ja kaksi kategorista muuttujaa. Muuttujat sisältävät informaatiota, joka pystytään havaitsemaan tarkastelemalla jutun *ulkoasua*.

Jutun koko -muuttuja sisältää numeerista tietoa siitä, minkä kokoinen kukin juttu on. Arvon yksikkönä on *koko sivuina*⁷. Muuttuja sisältää siis tiedon siitä, minkä kokoinen juttu on yhteenlasketulta sivumäärältään, esim. 0,6 sivua. Muuttujan avulla pystytään mm. vertailemaan erilaisia trendejä lehtien kokojen kehittymisestä.

Sivuille jakautumisen muuttuja on yksi lähes tarpeettomaksi tuloksia analysoitaessa muodostunut muuttuja. Se ei ole tuottanut minkäänlaisia tuloksia tai johtopäätöksiä, mutta se on olennainen tieto jutun ulkomuotoa kuvattaessa ja siksi se on ollut alusta saakka mukana analyysissä. Muuttuja on numeerinen ja kuvaa sitä, kuinka monelle eri sivulle juttu on jakautunut (esim. joissain tapauksissa kolme sivua pitkä juttu on jaettu kuudelle eri sivulle).

Jutun valokuvien määrä ja *valokuvien koko* ovat kaksi tärkeää jutun ulkomuotoon liittyvää numeerista muuttujaa, joiden avulla voidaan tarkastella mm. valokuvien määrien ja kokojen kehitystrendejä. Valokuvien koon yksikkönä on jutun koon tapaan sivumäärä. Jutut sisältävät usein *taulukkoita ja kuvioita*, joiden avulla havainnollistetaan tekstiä tai täydennetään sitä. Myös taulukoiden ja kuvioiden koot on merkitty numeerisesti ja ne sisältävät myös piirrokset. Myös tässä koon yksikkönä on sivumäärä. Kansanmusiikkilehdet sisältävät jonkin verran myös *nuottiesimerkkejä*, jotka on merkitty luokitusrunkoon kuvien ja taulukoiden tapaan numeerisena ja koko yksikkönään sivumäärä.

Kommenttinostolla, joiden määrää ja kokoa tarkastellaan, tarkoitetaan tässä tutkimuksessa pääasiassa uudemmissa lehdissä esiintyviä kuvanomaisesti tekstin keskelle ja raameihin nostettuja tekstin osia, joiden tarkoituksena on rakenteellistaa tekstiä ja tiivistää ydinasioita. Kommenttinostojen koot on esitetty sivumäärinä.

⁷ Sivumääräyksikköä käytetään, jotta juttujen vertailu keskenään onnistuisi. Sama yksikkö on käytössä myös mm. kuvien ja nuottiesimerkkien kohdalla.

Ulkomuoto- ja tekijämuuttujaryhmän kategoriset muuttujat ovat lehtien tekijä-muuttujat, *kirjoittaja-* ja *valokuvaaja-* muuttujat. Kategoriat muodostuvat kirjoittajien ja valokuvaajien nimistä. Joskus jutun kirjoittajia tai valokuvaajia on useampia. Tällöin luokitteluun on merkitty ilmaisu ”useita tekijöitä” lähinnä siitä syystä, että vertailu olisi mahdollista ja että tekijöiden sijoittaminen luokkiin kävisi helpommin.

Mainosten esiintyminen kuuluu lehden ulkomuotoa määritteleviin muuttujiin. Mainosten koot ja määrät on kirjattu numeerisena ja koon yksikkönä on jälleen käytetty kokoa sivuina.

Lehtien ulkomuotoa käsittelevää informaatiota on kirjattu myös sanalliseen muotoon aineistorungon ulkopuolelle. Tämä tieto on numerokohtaista (kaikki muu tieto koskee aina yhtä juttua kerrallaan) ja sisältää tiedot mm. lehden koosta (yhden sivun koko cm x cm), värillisyydestä (mustavalkoisuus tai osittainen tai täydellinen värillisuus), käytetyn paperin laadusta sekä liitteiden esiintymisestä. Sanallisessa muodossa oleva tieto on jäänyt pois luokittelusta vahingossa ja sitä ei ole lisätty jälkeempään luokitteluun sen itsenäisen luonteen vuoksi. Lehtien ulkomuotoa käsittelevää sanallisessa muodossa olevaa informaatiota käytetään aineiston analyysissä luokitellun informaation tavoin ja se huomioidaan tuloksissa normaalisti muodostaan huolimatta.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus

Virheitä pyritään välttämään tutkimustyössä. Siitä huolimatta tulosten pätevyys ja luotettavuus vaihtelevat. Tästä syystä kaikissa tutkimuksissa on pyrittävä arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuutta. Luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää monenlaisia mittaus- ja tutkimustapoja. (Hirsjärvi ym. 1997, 213.) Tässä tutkimuksessa luotettavuutta on arvioitu tarkistamalla tutkimuksen intra-individuaalista reliabiliteettia ja sisältövaliditeettia.

4.4.1 Reliabiliteetti

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (1997, 213) mukaan tutkimuksen reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli mittauksen tai tutkimuksen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia. Pietilän (1976, 233) mukaan reliabiliteettia tarkistettaessa menetellään niin, että tutkittavasta ilmiöstä hankitaan tietoa kahdella tai useammalla tavalla. Yksi tapa kerätä tietoa kahdella tavalla on ns. *intra-individaalisen reliabiliteetin* tarkistaminen, jolla Pietilä (1976, 234) tarkoittaa saman henkilön eri ajankohtina hankkimaa tietoa.

Pietilän (1976, 238–239) mukaan reliabiliteettia tulisi tarkistaa jo ennen luokittelutyöhön ryhtymistä, jolloin tulisi käyttää inter-individaalista reliabiliteetin tarkistusmenettelyä, jossa kaksi toisistaan riippumatonta henkilöä tarkistaisi luokittelun pitävyyttä. Tässä tapauksessa inter-individaalista reliabiliteetin tarkistusta ei voitu käyttää, koska sopivaa rinnakkaisluokittelijaa ei ollut käytettävissä. Tämän tutkimuksen reliabiliteettia testattiinkin edellä kuvattua intra-individaalista reliabiliteetin tarkistusta käyttäen: aluksi luokiteltiin 8 % aineistosta ja testattiin näin luokittelun toimivuutta. Koska alkuperäinen luokittelurunko huomattiin melko joustamattomaksi ja yksinäkökulmaiseksi, sitä muokattiin tarkoitukseen paremmin sopivaksi.

Pietilä (1976, 238–239) suosittaa myös, että reliabiliteetin tarkistamiseksi suoritettaisiin luokittelun jälkeen uusintaluokittelu, joka tapahtuisi intra-individaalisen reliabiliteetin tarkistuksen muodossa. Hän ehdottaa laajan aineiston tarkistamiseksi n. 10–30 %:n uusintaluokittelua. Tässä tutkimuksessa suoritettiin uusintaluokittelu 4 %:lle aineistosta. Luokitusreliabiliteetin arvoksi eli luokittelujen yksimielisyysprosenttien keskiarvoksi saatiin 93,5 %. Pietilän (1976, 245) mukaan tuloksia voidaan pitää luotettavina, jos reliabiliteettiprosentti ylittää 90 % ja melkoisen luotettavina jo silloin, kun luku on yli 80 %. Uusintaluokittelua ei suoritettu suuremmalle aineistomäärälle luokittelujen yksimielisyysprosentin suuren arvon vuoksi.

4.4.2 Validiteetti

Hirsjärven ym. (1997, 213) mukaan tutkimuksen validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä sen on tarkoituskin mitata. Hirsjärven ym. (1997, 214) mukaan laadullisessa aineiston analyysissä on validiteetin kannalta keskeistä luokittelun tekeminen. Pietilän (1976, 248) mukaan sisällön analyysin validiteetissa on kyse siitä, vastaavatko tiettyä sisältöluokkaa ilmaisemaan valitut alkiot todella sitä ilmiötä, jota tuon luokan katsotaan edustavan.

Kun sisällöllisiä ilmiöitä tutkitaan ilmiönä sinänsä, eikä pyritä tulkitsemaan dokumenttien ulkopuolisia ilmiöitä, pitäydytään usein ns. rinnakkais-, rakenne- ja ennustevaliditeetin testaamisen sijaan vain *sisältövaliditeetin* testaamisessa. Sisältövaliditeetti on hyvä, jos sen alkiot tuntuvat vastaavan sitä käsitteellisesti ja jos sitä koodattaessa kaikki sen kannalta relevantit alkiot tulevat huomioonotetuiksi. Pietilän mukaan käytännössä sisältövaliditeettia testataan puntaroimalla kunkin luokan kohdalla siihen mahdollisesti kuuluvien alkioden käsitteellistä ja merkityssisällöllistä vastaavuutta. (Pietilä 1976, 248–249.)

Aineistoa luokiteltaessa on pyritty siihen, että alkio sijoitetaan ensisijaisesti yläluokkaan ja vasta tämän jälkeen mahdolliseen alaluokkaan. Menettely on tuottanut jonkin verran ongelmia tulosten analysoinnissa. Esimerkiksi musiikin laji -muuttujan arvoista vain harva maailmanmusiikki-luokkaan kuuluva alkio on sijoitettu johonkin alaluokkaan. Toimintatapa tekee siis mahdottomaksi maailmanmusiikin alalajien tarkastelun. Menettelyn avulla on kuitenkin pyritty tarkistamaan luokkien rajoja jokaisen alkion kohdalla erikseen ja parantamaan näin tutkimuksen sisältövaliditeettia. Sisältövaliditeetin pitävyys on koettu joitakin harvoja, saamatta jääneitä, todennäköisesti myös epäluotettavia, tuloksia tärkeämmäksi ja siksi toimintapa on ollut käytössä aineiston luokitteluvaiheessa.

5 TULOKSET

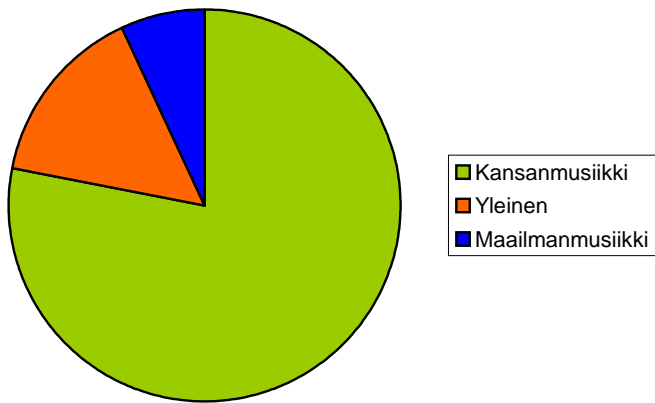
Aineiston analyysissä on käytetty tilastollisista menetelmistä frekvenssianalyysiä. Viidennen, tuloksia esittelevän pääluvun alaluvut on jaettu muuttujien esittelyn mukaisesti kolmeen ryhmään. Kunkin muuttujaryhmän tuloksia esitellään graafisina esityksinä ja tulkitaan sanallisesti.

5.1 Aiheisältökehitys

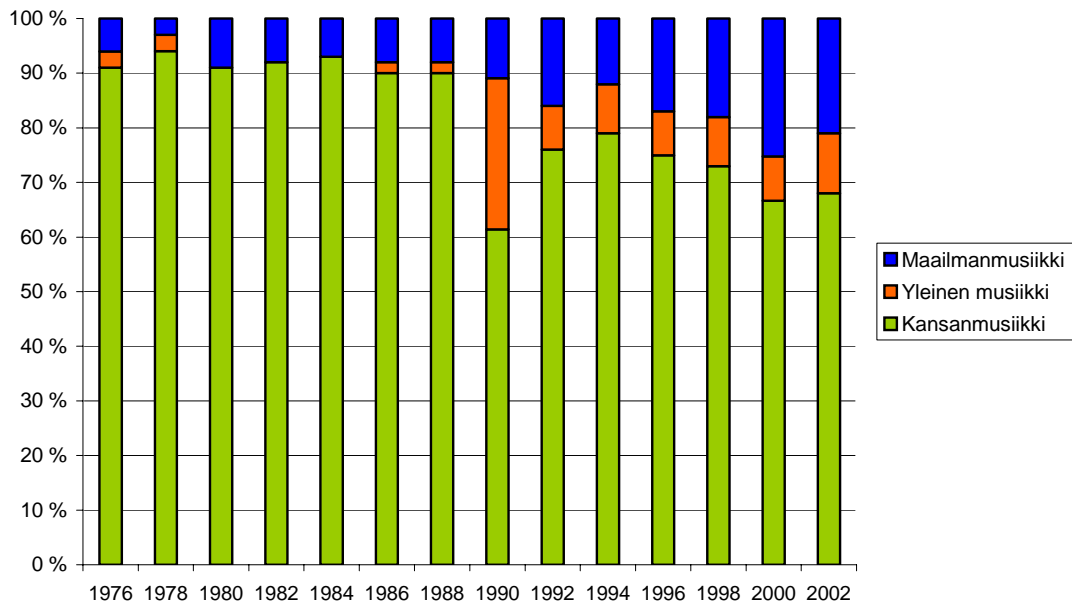
5.1.1 Musiikin laji

Kansanmusiikki on ylivoimaisesti maailmanmusiikkia ja yleistä musiikkia suurempi musiikin päälaji. Koko aineistossa kansanmusiikin osuus juttuaiheista on 78 %, yleisen musiikin osuus 15 % ja maailmanmusiikin 7 %. Prosenttiosuudet näkyvät havainnollisemmin kuviossa 4. 30 %:lle aineistosta ei ole voitu määrittää lainkaan musiikin lajia. Tämä osa aineistosta on jätetty kokonaan huomioimatta tarkastelussa.

Maailmanmusiikin ja yleisen musiikin osuudet lehtien aiheista ovat kasvaneet tarkasteluajavälillä, mikä voidaan huomata kuviosta 5. Maailmanmusiikista on kirjoitettu läpi tarkasteluajavälin ja sen esiintymisen määrä on kasvanut 1990-luvulta alkaen: *Uudessa kansanmusiikissa* (1992–1998) on esiintynyt *Kansanmusiikkia* (1976–1990) enemmän maailmanmusiikkiaiheita ja *Friitissä* (2000–2002) puolestaan vielä *Uutta kansanmusiikkia* enemmän. Yleisen musiikin osuus on ollut vähäinen vuoteen 1988 saakka: kolmessa vuosikerrassa yleistä musiikkia käsitteleviä aiheita ei ole esiintynyt lainkaan. 1990-luvun alusta alkaen yleisen musiikin osuus on ollut aiempaa suurempi.

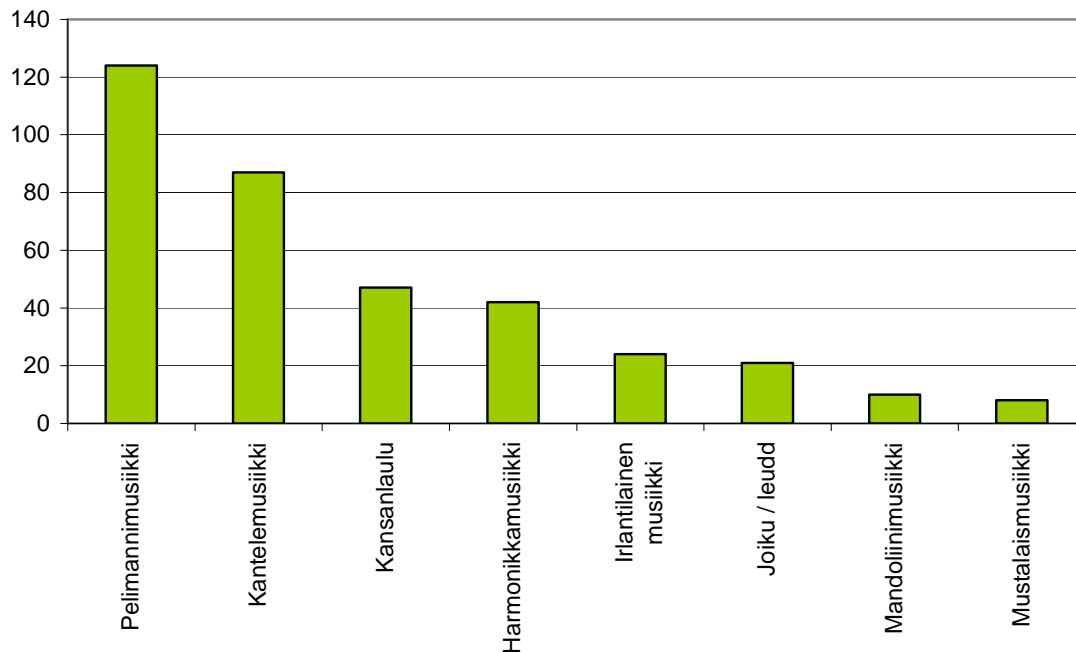
Kuvio 4 Kansanmusiikki on suurin musiikin päälajeista 78 %: osuudellaan. Kuviosta nähdään musiikin lajien jakautuminen koko aineistossa. 30 %:lle aineistosta ei ole voitu määrittää musiikin lajia. Tätä osaa aineistosta ei ole huomioitu tarkastelussa.

Kuvio 5 Maailmanmusiikki ja yleinen musiikki ovat kasvattaneet osuuttaan 1990-luvun alusta lähtien. Kuviosta nähdään musiikin lajien jakautuminen vuosittain koko aineistossa. 30 %:lle aineistosta ei voitu määrittää musiikin lajia. Tätä osaa aineistosta ei ole huomioitu tarkastelussa.

Silmiinpistävä seikka kuviossa 5 on se, että yleisiä musiikkiaihteita esiintyy vuonna 1990 paljon muihin vuosiin verrattuna. Tuona vuonna lehtien juttumäärä on erityisen pieni, mistä johtuen muutamien juttujen yleisen musiikin aihe on aiheuttanut poikkeaman muista vuosista. Poikkeaman aiheuttaneet jutut ovat aiheeltaan tangoa ja yleisesti musiikkia käsitteleviä eli hyvin tyypillisiä yleisen musiikin alalajeja. Sisällöllisesti poikkeamalla ei voida siis nähdä olevan oleellista merkitystä.

Kansanmusiikki-luokan alaluokat jakaantuvat laajalle: yhteensä aineisto sisältää 20 kansanmusiikin alaluokkaa. Kuten kuvioista 6 voidaan huomata, suurimmat alaluokat ovat pelimannimusiikin (124 juttua) ja kantelemusiikin lajit (87 juttua). Yleinen kansanmusiikki -alaluokka, johon on sijoitettu ensisijaisesti kaikki kansanmusiikkia käsittelevät jutut ja josta toisessa vaiheessa on erotettu muihin alaluokkiin kuuluvat alkiot (ks. luku 4.4.2 Validiteetti), on muodostunut kaikkein suurimmaksi luokaksi. Sitä ei ole kuitenkaan piirretty kuvioon, jotta alalajien erot nähtäisiin selvemmin. Yleinen kansanmusiikki -alaluokka sisältää 714 juttua.

Kuvio 6 Kansanmusiikin alalajien kirjo aineistossa on laaja. Kuvioon ei ole piirretty suurta yleinen kansanmusiikki -luokkaa, jotta muiden alaluokkien jakautuminen voitaisiin havaita paremmin.

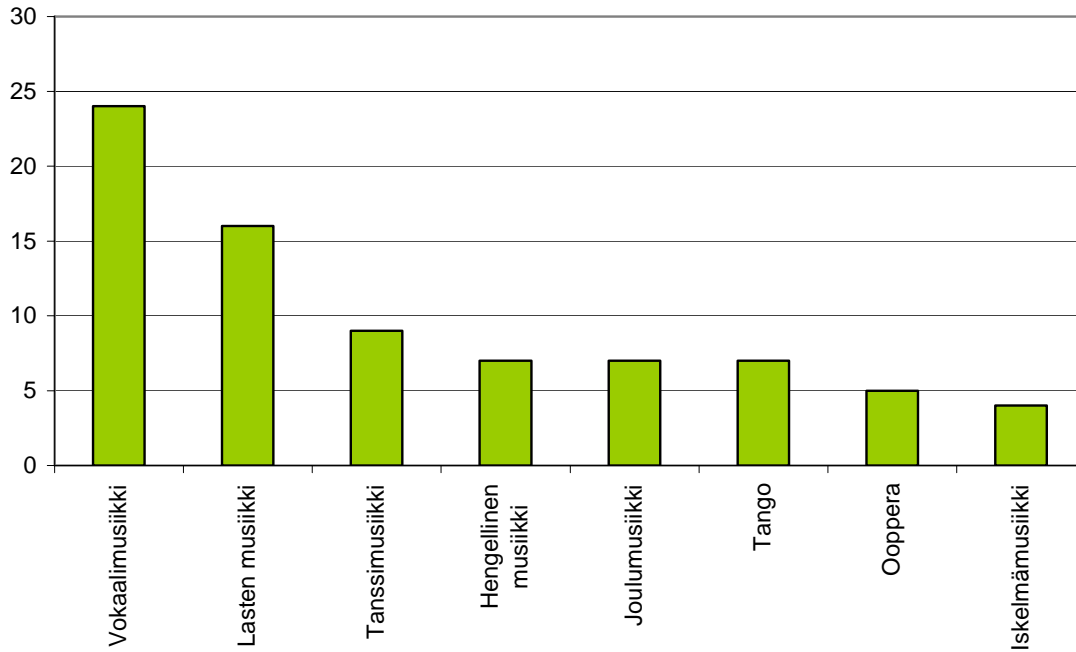
Pelimanni- ja kantelemusiikki sekä kansanlaulu ja harmonikkamusiikki ovat kansanmusiikin alalajeista aineiston yleisimpiä. Tulos vaikuttaa luotettavalta juuri näiden lajien suuren suosion ja erityisesti pelimannimusiikin, kansanlaulun ja harmonikkamusiikin laajan harrastaneisuuden vuoksi. Kantelemusiikin laajaa esiintymistä selittää kanteleen kansallissoittimen kiehtova asema sekä sen suosiminen opetustarkoituksessa yksinkertaisen lähtökohtansa vuoksi. Muita, pienempiä, kansanmusiikin alaluokkia ovat irlantilainen musiikki, joiku / leudd -musiikki, mandoliini-, mustalaismusiikki ja kuvion ulkopuolelta mm. skiffle ja folkrock.

Maailmanmusiikkia käsittelevät aiheet ovat pääasiassa maailmanmusiikin yleiseen luokkaan kuuluvia, samoin kuin kansanmusiikki-luokassakin. Alaluokkia on muodostunut (ks. luku 4.2 Luokitusrunko) vain muutamia (4 kpl), eikä niiden tarkempi erittely siksi ole tässä tarpeen.

Yleinen musiikki -pääluokan alaluokat jakaantuvat kansanmusiikki-pääluokan tapaan laajalle. Yleinen musiikki -pääluokalle on muodostunut 17 alaluokkaa, joista yksi on yleinen yleisen musiikin luokka ja myös suurin alaluokista (113 juttua). Kuviosta 7 nähdään yleisen musiikin alalajien, lukuun ottamatta yleistä yleisen musiikin luokkaa, jakaantuminen.

Vokaalimusiikki (24 juttua), lasten musiikki (16 juttua), tanssimusiikki (9 juttua), hengellinen musiikki (7 juttua), joulumusiikki (7 juttua) ja tango (7 juttua) ovat suurimmat yleinen musiikki -pääluokan alaluokat. Aineistossa esiintyy myös mm. ooppera-, iskelmä- ja tanssimusiikkiaihteita sekä bluesia, keskiaikaista musiikkia ja jazzia käsitteleviä aiheita.

Yleisen musiikin alalajit jakaantuvat rikkonaiseksi aihekirjoksi. Koska yleisen musiikin pääluokka on rakennettu negaation ”lajit, jotka eivät kuulu maailmanmusiikkiin tai kansanmusiikkiin” kautta, sen voidaankin olettaa hajautuvan. Samasta syystä yleisen musiikin alalajit eivät myöskään jakaannu tai ryhmyty loogisesti. Lasten musiikin määrä selittyy ikäjakauman kaikkien ryhmien huomioimisella ja joulumusiikin määrä puolestaan eri vuodenaikojen keskeisten tapahtumien käsittelyllä. Vokaali-, tanssi- ja hengellisen musiikin osuudet tuntuvat ymmärrettäviltä, koska niillä on kulttuurissamme huomattava asema. Myös tango on eritelty omaksi luokakseen sen erityisen aseman vuoksi. Tangon merkitys suomalaisessa kulttuurissa näkyy myös kuviosta: tango-juttuja on aineistossa saman verran kuin perinteisesti korostettavaa joulumusiikkia käsitteleviä juttuja.

Kuvio 7 Yleisen musiikin alalajien jakautuminen koko aineistossa: kuvion 14 alaluokan lisäksi on olemassa yleinen yleisen musiikin alaluokka sekä kaksi luokkaa, joihin molempiin kuuluu vain yksi juttu.

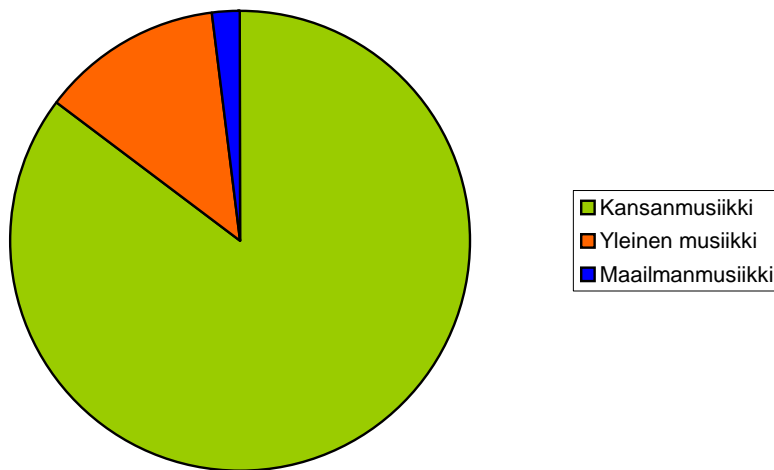
Tiivistäen voisi sanoa, että musiikin päälaajien jakaantuminen alalajeihin heijastaa jollain tavalla kulttuurimme musiikkitoimintaa: harrastajien suosima pelimannimusiikki, kulttuurimme ikärakenteen vuoksi kuuluva lastenmusiikki sekä sen hengellisempää taustaa edustavat joulu- ja hengellinen musiikki erottautuvat suuriksi yksittäisiksi alaluokiksi. Kulttuurimme keskeiset musiikkilajit näkyvät siis kansanmusiikkilehdistön aihevalinnoissa.

5.1.2 Kansallisuus

Kansanmusiikkilehtien aihesisältöjen tarkastelussa ongelmia tuottaa se, että 79 %:lle aineistosta ei ole voitu määrittää kansallisuutta. Jutuissa on usein esitelty useamman eri kansallisuuden musiikkia tasavertaisesti tai jutussa ei ole annettu ymmärtää musiikin olevan peräisin mistään mainittavasta maasta. Tällöin jutussa on puhuttu musiikista niin yleisluontoisesti, ettei musiikin alkuperämaata ole voitu määrittää. Tämä 79 %:n osuus aineistosta on jätetty kokonaan tarkastelun ulkopuolelle. Näin suuren osuuden jääminen pois

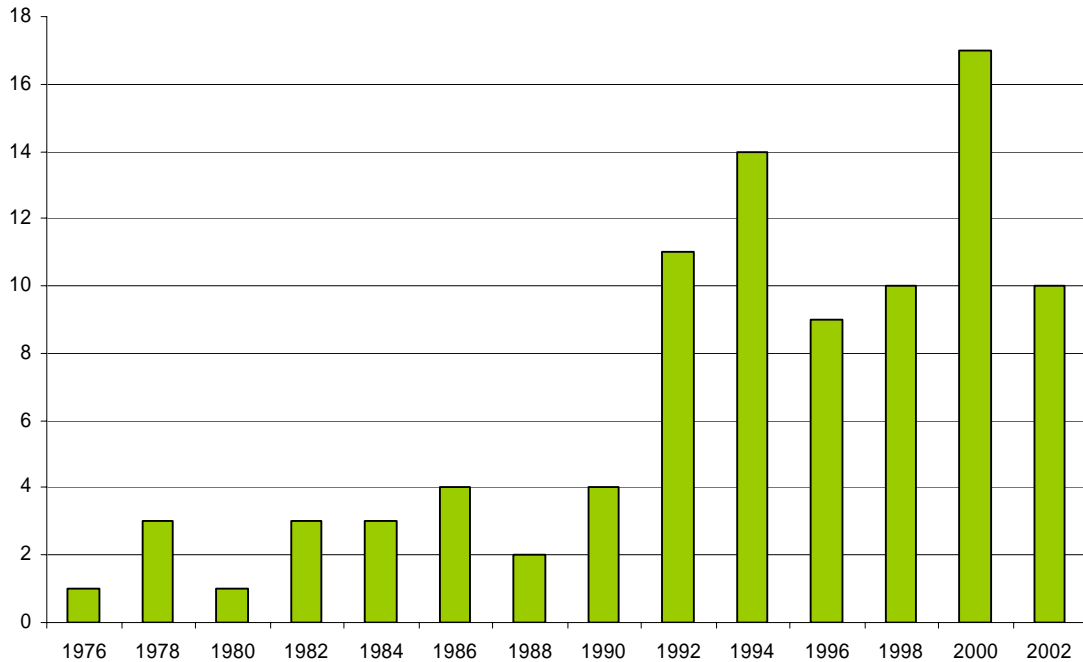
tarkastelusta vaikuttaa jonkin verran tuloksiin, mutta sisältövaliditeetin (ks. luku 4.4.2 Validiteetti) pitävyyden vuoksi tämä toimintatapa on ollut välttämätön.

Kotimaista musiikkia käsittelevistä jutuista suurin osa käsittelee kansanmusiikkiaiheita. Seuraavaksi suurin musiikin päälajeja on yleinen musiikki. Kotimaisesta musiikista maailmanmusiikkia käsittelee vain hyvin harva juttu. Kotimaisen musiikin jakautuminen musiikin päälajeihin nähdään kuviosta 8.

Kuvio 8 Kansanmusiikkilehdistö on keskittynyt kotimaisesta musiikista kirjoittaessaan nimenomaan kansanmusiikkiin. 79 %:lle aineistosta ei ole pystytty määrittämään kansallisuutta. Tätä aineiston osaa ei ole huomioitu tarkastelussa.

Ulkomaisten kansallisuuksien esiintyminen kansanmusiikkilehdissä on lisääntynyt voimakkaasti 1990-luvulla, mikä voidaan havaita kuviosta 9. Juttujen kokonaismäärän kasvaminen (ks. luku 5.3.4 Jutut ja kuvat) tarkasteluaikavälillä vaikuttaa luonnollisesti hieman tulokseen. Näin suuri ero esiintyneiden kansallisuuksien välillä todistaa juttumäärän kasvusta huolimatta siitä, että musiikkiaiheiden kansainvälistymistä on todellakin tapahtunut.

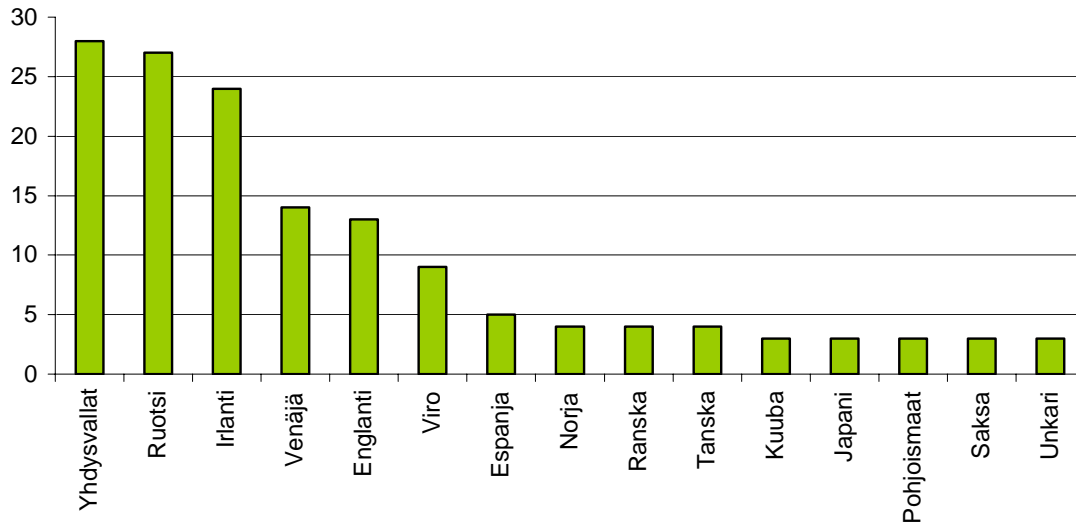
Kuvio 9 Ulkomaisten kansallisuuksien lukumäärät ovat lisääntyneet 1990-luvulla voimakkaasti. 79 %:lle aineistosta ei ole pystytty määrittämään kansallisuutta. Tätä aineiston osaa ei ole huomioitu tarkastelussa.

Kansallisuuksien määrä vaihtelee suuresti ennen vuotta 1992: eniten eri kansallisuuksia on lehtien vuosikerroissa vuosina 1986 ja 1990. Vuodesta 1992 alkaen, eli *Uusi kansanmusiikki* -lehden aloittamisen jälkeen, kansallisuuksien määrät ovat siirtyneet aivan uudelle tasolle. Vähimmillään vuoden 1992 jälkeen, vuonna 1996, eri kansallisuuksia esiintyy lehden vuosikerrassa yhdeksän kappaletta ja enimmillään, vuonna 2000, 17 kappaletta.

Eri kansallisuuksien lukumäärän huippuvuonna 2000 lehdissä esiintyvien kansallisuuksien joukossa ovat maantieteellisistä Aasian maista Japani ja Venäjä, Afrikan maista mm. Senegal ja Mosambik, Amerikan mantereiden maista Yhdysvallat ja Kuuba ja Euroopan maista mm. Englanti, Ruotsi, Ukraina, Irlanti, Espanja, Ranska ja Färsaaret ja Grönlanti. Vuonna 1976 Suomen musiikin lisäksi käsitellään tanskalaista ja vuonna 1980 ruotsalaista musiikkia. Vuonna 1978 aineistossa esiintyy Yhdysvaltojen, Norjan ja Tanskan musiikkiin liittyviä juttuja.

Aineistossa esiintyy Suomen musiikin jälkeen eniten yhdysvaltalaisista, ruotsalaista, irlantilaista, venäläistä, englantilaista ja virolaista musiikkia käsitteleviä aiheita. Eri

kansallisuuksien musiikkia käsittelevien juttujen lukumäärät nähdään kuvioista 10. Alle kolmessa jutussa käsiteltyjä kansallisuuksia ei ole piirretty kuvioon.

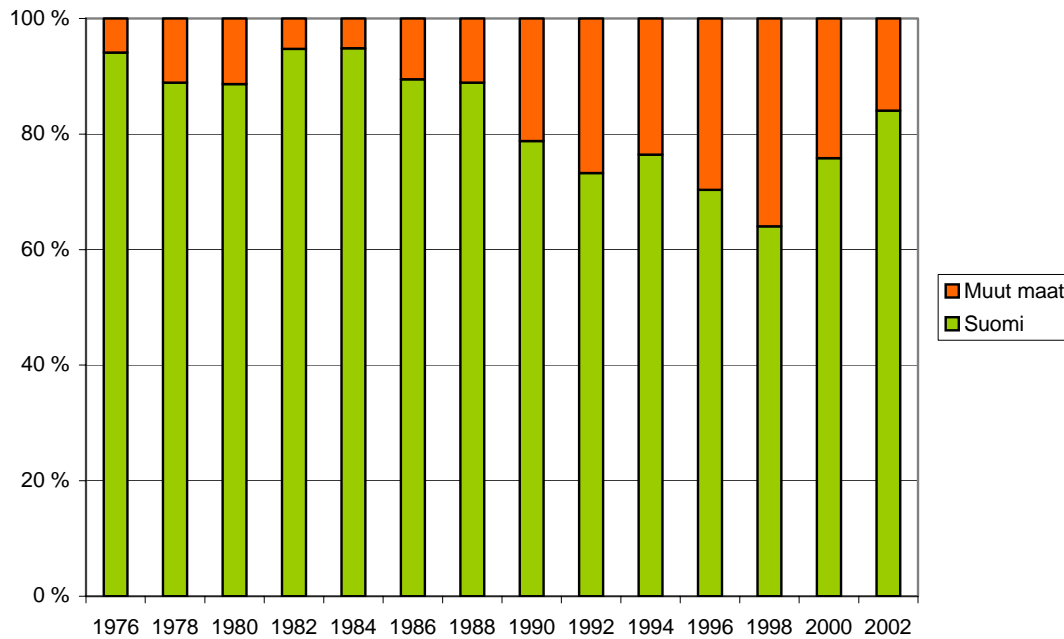

Kuvio 10 Yhdysvaltalainen, ruotsalainen ja irlantilainen musiikki esiintyvät aineistossa useimmin. 79 %:lle aineistosta ei ole pystytty määrittämään kansallisuutta. Tätä aineiston osaa ei ole huomioitu tarkastelussa.

Yhdysvaltojen musiikkia käsittelevien juttujen määrä on mielenkiintoinen: juttuja on hieman enemmän kuin naapurimaan Ruotsin musiikkia käsitteleviä juttuja. Yhdysvaltojen musiikkia käsittelevien jutut ovat tyypiltään pääasiassa henkilö- ja ryhmäesittelyitä sekä äänitearvioita. Ruotsin musiikin suuri osuus selittyy läheisellä naapurussuhteella sekä maantieteellisellä ja kulttuurisella yhteisyydellä. Irlantilaisen musiikin osuus on kansallisuuksista kolmanneksi suurin, mikä sekään ei ole erikoista irlantilaisen musiikin pitkäaikaisen ja suuren suosion sekä yleisen medianäkyvyyden vuoksi.

Venäjän ja Viron musiikkien näkyvyys kansanmusiikkilehdissä ei ole sekään odottamatonta: kulttuuriyhteistyön suuri määrä näiden naapurimaiden kanssa aiheutti jo luokitteluvaiheessa intuitiivisen käsityksen tilanteesta. Englantilaisen musiikin suuri osuus aineistosta puolestaan on maininnan arvoinen, sillä edes intuitiivista kokemusta maan suuresta osuudesta ei luokitteluvaiheessa syntynyt. Englantilaisen musiikin näkyvyys selittyy osittain Suomen ja Englannin yhteisillä tutkimuksilla ja projekteilla, joiden näkyvimpänä hahmona on toiminut maassamme vaikuttava englantilainen muusikko ja tutkija Andrew Cronshaw.

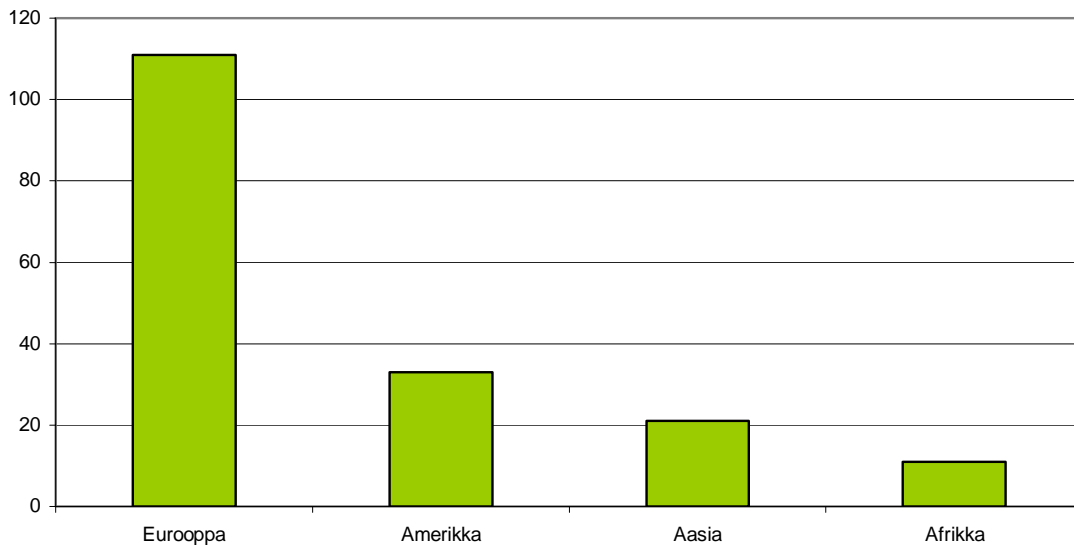
Niin kotimaista kuin ulkomaistakin musiikkia esiintyy jokaisessa aineiston vuosikerrassa. Ulkomaisen musiikin osuus kotimaiseen nähden lisääntyy *Uuden kansanmusiikin* aikakaudella (1990–1998) ja vähenee jälleen *Friitin* aloittaessa vuonna 2000. Ulkomaisen musiikin osuus näyttäisikin suuntautuvan laskuun vuoden 2000 jälkeen. Kotimaisen ja ulkomaisen musiikin osuuksien vaihtelu nähdään kuviosta 11.

Kuvio 11 Ulkomaista musiikkia esiintyy jokaisessa aineiston vuosikerrassa. Suurimmillaan ulkomaisen musiikin osuus on *Uusi kansanmusiikki* -lehden aikakaudella 1992–1998. 79 %:lle aineistosta ei ole pystytty määrittämään kansallisuutta. Tätä aineiston osaa ei ole huomioitu tarkastelussa.

Kiinnostavaa on, että juuri vuonna 2000, kun ulkomaisen musiikin osuus aineistossa jälleen pienenee (ulkomaisen musiikin osuus n. 25 %), eri kansallisuuksien esiintyminen on suurimmillaan (17 ulkomaista kansallisuutta) kansanmusiikkilehdistön historiassa. Vuonna 2000 on siis kirjoitettu laajalti eri maiden musiikeista mutta ei kovinkaan monia juttuja kustakin kansallisuudesta. Vuonna 1998 tilanne on toisinpäin: juttuja on kirjoitettu 10 eri kansallisuudesta ja yli 30 % jutuista on kirjoitettu ulkomaalaisesta musiikista. Tällöin juttuja on kirjoitettu siis suhteellisesti enemmän joistakin maista sen sijaan, että kirjoitettaisiin laajalti eri maiden musiikeista.

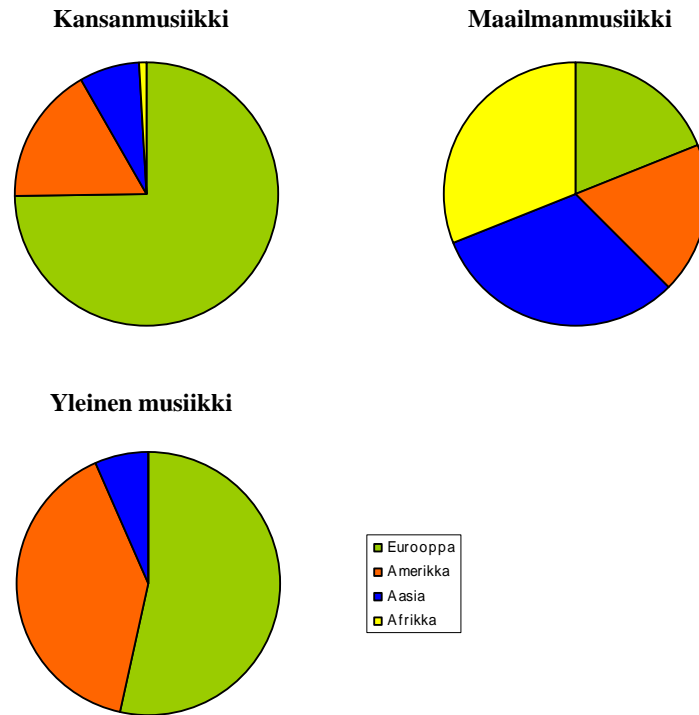
Suomalainen kansanmusiikkilehdistö kirjoittaa musiikista oli se sitten peräisin mistä maanosasta tahansa. Eri maanosien musiikkien esiintyminen kansanmusiikkilehdissä osoittaa eurooppalaisen musiikin suosiota, huolimatta siitä, että kotimaista musiikkia ei tässä tarkastelussa ole huomioitu. Myös amerikkalaisesta, aasialaisesta ja afrikkalaisesta musiikista kirjoitetaan jonkin verran. Tulokset näkyvät kuviossa 12.

Kuvio 12 Eurooppalaisesta musiikista kirjoittaminen on suosittua kansanmusiikkilehdissä. Myös Amerikan, Aasian ja Afrikan musiikeista on kirjoitettu. 79 %:lle aineistosta ei ole pystytty määrittämään kansallisuutta. Tätä aineiston osaa ei ole huomioitu tarkastelussa.

Eurooppalainen musiikki hallitsee etenkin kansanmusiikkia ja yleistä musiikkia. Maailmanmusiikkia käsittelevät jutut kertovat usein musiikista, joka on peräisin joko Aasiasta tai Afrikasta. Musiikin päälajien ja maanosien yhteyttä on tarkasteltu kuviossa 13.

Se, että maailmanmusiikin osuus on suunnilleen samankokoinen jokaisessa maanosassa, ei ole yllättävää maailmanmusiikin määritelmän (ks. luku 2.1.2 Maailmanmusiikki) vuoksi: maailmanmusiikissahan on kysymys juuri ei-länsimaisesta musiikista. Toisaalta, määritelmästä huolimatta, myös eurooppalaista ja amerikkalaista musiikkia voidaan pitää kuvion 13 mukaan maailmanmusiikkina.

Kuvio 13 Eurooppalainen musiikki hallitsee kansanmusiikkia ja yleistä musiikkia. Eri maanosien maailmanmusiikeista on kirjoitettu tasaisemmin. 79 %:lle aineistosta ei ole pystytty määrittämään kansallisuutta. Tätä aineiston osaa ei ole huomioitu tarkastelussa.

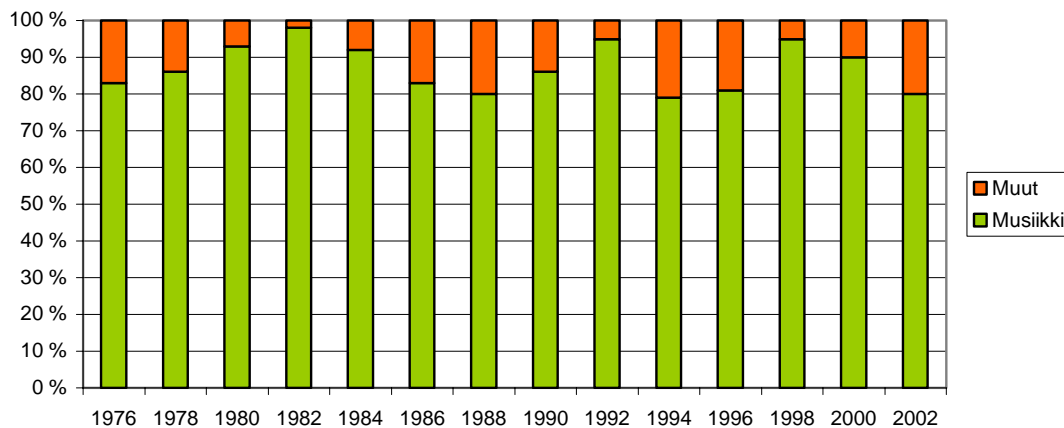
Kansanmusiikkia käsittelevistä jutuista hyvin suuri osa käsittelee nimenomaan eurooppalaista musiikkia. Myös amerikkalaisen musiikin osuus on huomattava. Jonkin verran kansanmusiikkiaiheet käsittelevät myös aasialaista mutta vain todella harvat afrikkalaista musiikkia. Tällainen jakautuminen johtuu luultavasti edellä mainitusta määritelmästä: aasialainen ja afrikkalainen musiikki kuuluvat yleisesti maailmanmusiikin kenttään kansanmusiikin sijaan. Amerikkalainen ja eurooppalainen musiikki taas edustavat länsimaista kulttuuria ja sijoittuvat näin kansanmusiikin puolelle.

Yleisissä musiikin lajeissa eurooppalaisia juttuja on eniten, myös Amerikan musiikista kertovat jutut ovat yleisiä. Aasialaista musiikkia sen sijaan esiintyy harvoin yleisen musiikin lajina ja afrikkalaista musiikkia ei esiinny kertaakaan. Yleistä musiikkia käsittelevät jutut voivat olla myös teoreettisia ja tarkastella musiikkia yleisemmällä tasolla. Kun on kysymys suomalaisesta, eli länsimaalaisesta, lehdistöstä, on luonnollista, että yleistä musiikkia käsitteleviin juttuihin on valittu juuri oman kulttuurin musiikkia. Yleisen musiikin lajit ovat

myös yleensä hyvin tyypillisiä länsimaisen kulttuurin musiikkilajeja ja taas epätyypillisiä ei-länsimaiselle musiikille.

5.1.3 Taidelaji

Kansanmusiikkilehdistö keskittyy aihetarjonnassaan nimenomaan musiikkiin. Koko aineistosta 87 % jutuista käsittelee musiikkia, 7 % tanssia ja 4 % kirjallisuutta. Näyttämötaidetta tai taidetta yleensä käsittelee n. 1 % taidelajin saaneista jutuista koko tarkasteluajavälillä. Eri taidelajeja tarkasteltaessa on huomioitava, että 28 %:lle jutuista taidelajia ei pystytty määrittämään. Tämä saattaa vääristää jonkin verran tuloksia. Tulokset on laskettu niin, että juttuja, joiden taidelajia ei ole määritetty, ei ole laskettu mukaan tuloksiin tässä yhteydessä. Kuvioista 14 nähdään musiikin ja muiden mainittujen taidelajien yhteenlasketun määrän suhde jokaisena tarkasteluvuonna.

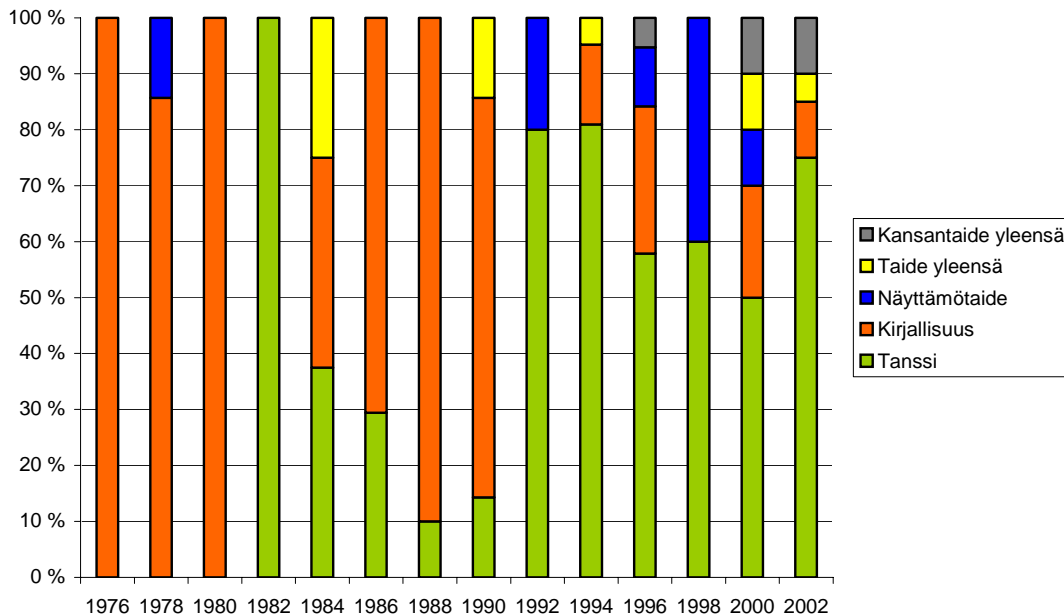

Kuvio 14 Kansanmusiikkilehdet tarjoavat lukijoilleen tietoa pääasiassa musiikin alueelta. Jokaisessa tarkastellussa vuosikerrassa on julkaistu kuitenkin myös jonkin verran muihin taidelajeihin kuuluvia juttuja. 28 %:lle aineistosta ei ole voitu määrittää taidelajia. Tätä osaa aineistosta ei ole huomioitu tarkastelussa.

Vaikka musiikki hallitsee kansanmusiikkilehtien aihepiirejä läpi tarkasteluajanjakson, jokaisessa tarkastellussa vuosikerrassa on julkaistu myös ei-musiikillisiin taidelajeihin kuuluvia juttuja. Ei-musiikillisten taidelajien osuus on vaihdellut eri vuosina 2-21 %:n välillä.

Selkeitä ajanjaksoja tai kehitystrendejä jakaumasta on kuitenkin vaikea eritellä, osuudet vaikuttaisivat paremminkin sattumanvaraisilta.

Ei-musiikillisista taidelajeista tanssi ja kirjallisuus ovat saaneet muita suuremmat osuudet. Kirjallisuuden valtakausi ei-musiikillisten taidelajien joukossa kesti *Kansanmusiikki*-lehden ilmestymisajan. Tämän jälkeen tanssi pääsi hallitsevaan asemaan, joskin se oli jo *Kansanmusiikissa* vienyt suuria osuuksia kirjallisuudelta. Muita taidelajeja esiintyy *Kansanmusiikki*-lehdessä vain kolmena vuonna, vuosina 1978, 1984 ja 1990. *Uuden kansanmusiikin* aikana tanssin osuus on ollut huomattava, n. 58–81 % ei-musiikillisista taidelajeista. *Friitissä* on kirjoitettu molemmissa tarkastelluissa vuosikerroissa neljästä tai viidestä ei-musiikillisesta taidelajista. Kuviosta 15 nähdään ei-musiikillisten taidelajien jakautuminen keskenään.

Kuvio 15 Vuoteen 1990 saakka kirjallisuus hallitsi ei-musiikillisten taidelajien jakaumaa, minkä jälkeen tanssin osuus muuttui hallitsevaksi. Tanssia painotettiin muiden ei-musiikillisten taidelajien kustannuksella tarkasteluajavälin loppuun saakka. 28 %:lle aineistosta ei ole voitu määrittää taidelajia. Tätä osaa aineistosta ei ole huomioitu tarkastelussa.

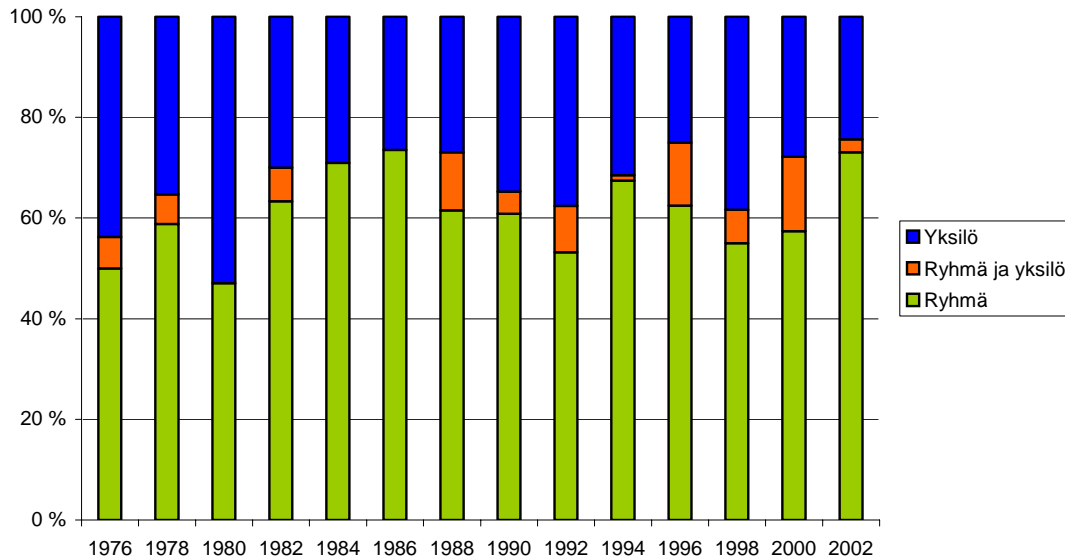
Kirjallisuus on säilynyt kansanmusiikkilehtien osana läpi tarkasteluajakajakson, vaikka sen osuus onkin pienentynyt *Kansanmusiikki*-lehden lopetettua. Myös tanssi on ollut mukana jo vuodesta 1982 alkaen. Muista taidelajeista näyttämötaiteesta on kirjoitettu vuosina 1978, 1992

sekä 1996–2000, taiteesta yleensä vuosina 1984, 1990, 1994 sekä 2000 ja 2002, ja kansantaiteesta yleensä vuosina 1996, 2000 ja 2002. Näyttämötaidetta ja taidetta yleensä käsitteleviä juttuja esiintyy rikkonaisesti aineistossa, mitään selkeää kehitystrendiä ei ole havaittavissa. Kansantaiteesta kirjoittaminen sen sijaan on ilmaantunut lehtien palstoille vuonna 1996 ja siitä on kirjoitettu yhden välitarkasteluvuoden jälkeen kahdessa seuraavassa vuosikerrassa. Lisäksi kansantaiteen osuus näyttäisi jopa kasvaneen, mistä ei voida kuitenkaan päätellä trendejä, sillä kansantaiteesta kirjoittamisen tarkasteluajaväli on todella lyhyt.

5.1.4 Esiintymiskokoonpano

Kansanmusiikkilehdissä julkaistaan paljon juttuja erilaisista esiintyjistä, yksityisistä henkilöistä ja ryhmistä. Esiintymiskokoonpanoja kuvaava frekvenssianalyysi on paljastanut, että 60 % esiintymiskokoonpanon maininneista jutuista käsittelee ryhmäkokoonpanoa, 32 % käsittelee yksilön esiintymistä ja 8 %:ssa jutuista käsitellään sekä yksilöä että ryhmää. Tuloksia tarkasteltaessa on huomioitava, että koko aineistosta vain 40 %:lle pystytään määrittelemään esiintymiskokoonpanon laatu. Tästä syystä esiintymiskokoonpanoa käsittelevien juttujen osuuksien suurista muutoksista ei voida vetää kovin pitkällisiä johtopäätöksiä. Kuviossa 16 kuvataan yksilö- ja ryhmäkokoonpanojen vaihtelua aineistossa.

Sekä ryhmiä että yksilöitä käsitteleviä juttuja on esiintynyt melko tasaisesti läpi aikajakson. Ryhmiä käsitteleviä juttuja on esiintynyt tosin lähes jokaisena tarkasteluvuonna jonkin verran enemmän. Sellaisten juttujen, jotka käsittelevät sekä ryhmää että yksilöä, määrä näyttäisi sen sijaan muuttuneen jonkin verran: esim. vuosina 1984 ja 1986 tällaisia juttuja ei ole esiintynyt aineistossa ollenkaan ja vuonna 1988 niitä on ollut aineistosta n. 10 %.. Sekä ryhmää että yksilöä käsittelevien juttujen merkitys ei kuitenkaan ole suuri: esiintymiskokoonpanohan on voitu määrittää vain 40 %:lle jutuista.

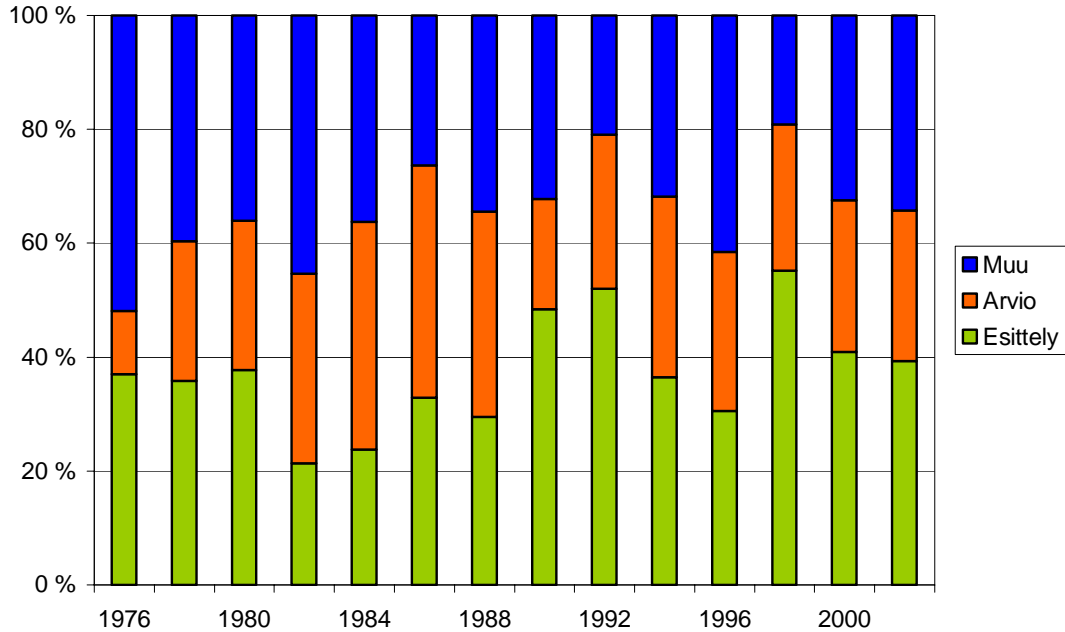

Kuvio 16 Kansanmusiikkilehdet kirjoittavat jonkin verran useammin ryhmä-kokoonpanoista kuin yksilöistä. Myös juttuja, joissa esitellään sekä ryhmä että yksilö erikseen esiintyy aineistossa jonkin verran. 60 %:lle aineistosta ei ole voitu määrittää esiintymiskokoonpanoa. Tätä osaa aineistosta ei ole huomioitu tarkastelussa.

5.2 Rakenteiden kehitys

5.2.1 Juttutyypit

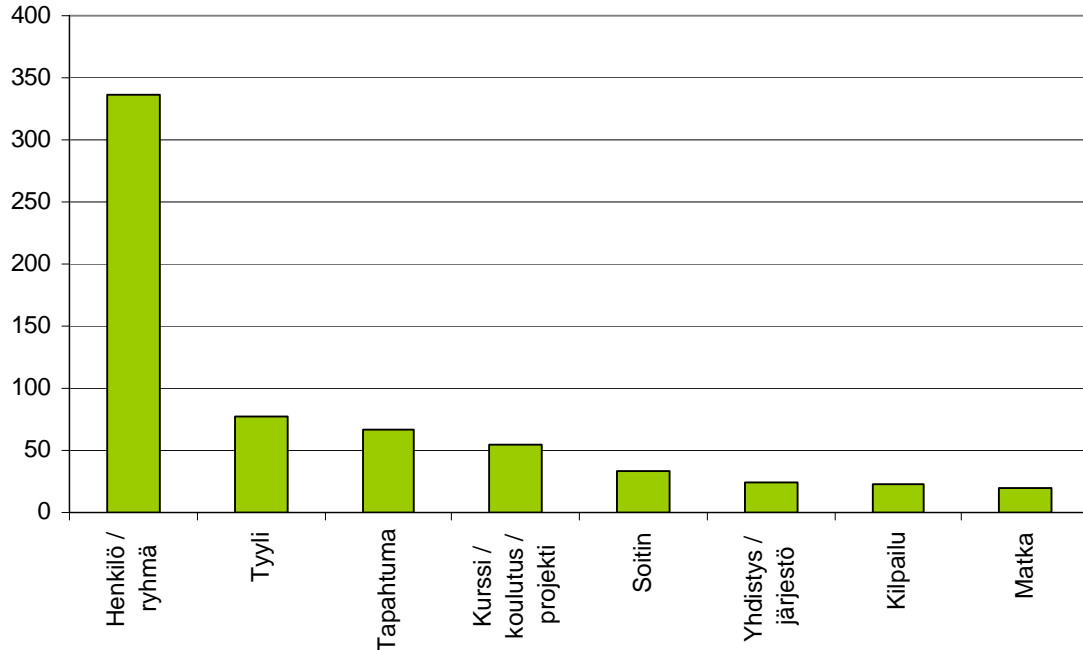
Juttutyypien pääluokat, esittely-, arvio- ja muu-tyypit, jakaantuvat aineistossa melko tasaisesti: esittelyjä on jutuista 40 %, arvioita 28 % ja muita juttuja 32 %. Tulosten tarkastelussa ei huomioida esitiedot-pääjuttutyyppeä, koska sillä ei ole sisällöllistä merkitystä, vaan se on ollut apuväline aineiston analysointivaiheessa. Esitietojen osuutta, joka on 15 % koko aineistosta, ei siis ole laskettu mukaan juttutyypien tarkasteluun. Kuviosta 17 voidaan havaita juttutyypien pääluokkien osuuksien vaihtelu aineistossa.

Kuvio 17 Esittely-, arvio- ja muu-juttutyypit jakautuvat melko tasaisesti aineistossa. Esitetietojen osuutta, 15 % aineistosta, ei ole huomioitu tarkastelussa.

Vaikka päätyyppien osuudet ovatkin läpi tarkasteluajajakson pysyneet lähes samalla tasolla, esittely-luokan jutut ovat kasvattaneet hieman osuuttaan. Arvioiden määrä on pysynyt suunnilleen samalla tasolla ja muu-luokkaan kuuluvien juttujen osuus on hieman laskenut. Suuria muutoksia ei kuitenkaan voida havaita.

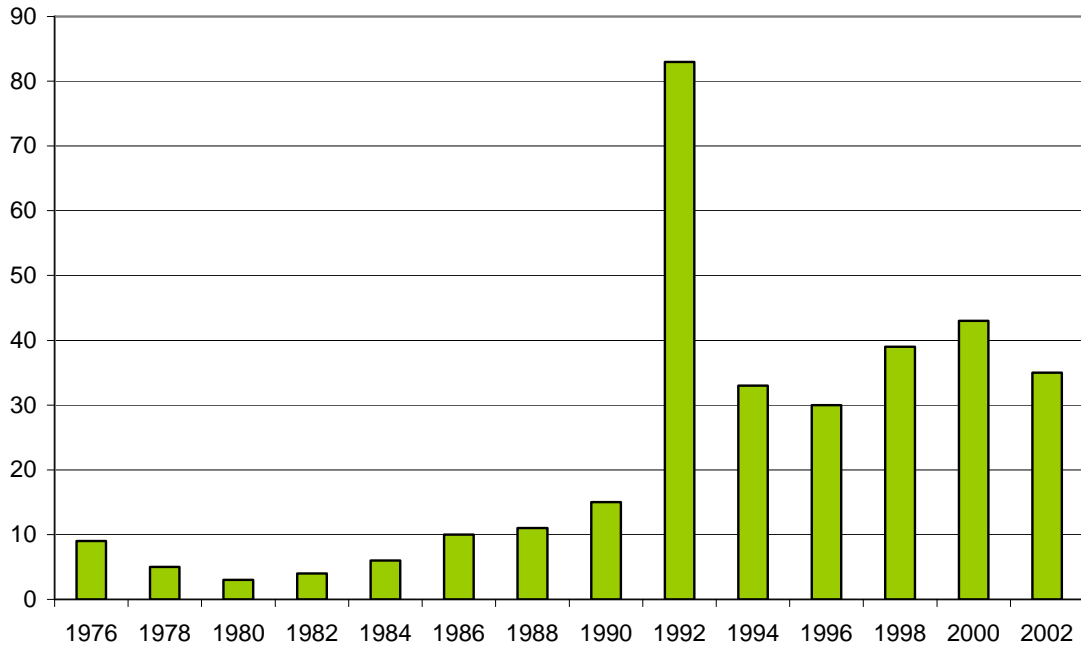
Esittely-juttutyypin alaluokat jakaantuvat laajalle: aineistosta on noussut 17 erilaista esittely-alatyyppiä. Kuvioista 18 voidaan nähdä, että henkilö- ja ryhmäesittelyt -alaluokka on muodostunut selkeästi muita suuremmaksi luokaksi. Esittely-pääloukka koostuu suurelta osin henkilö- ja ryhmäesittely-tyypin jutuista, joita on aineistossa yhteensä 336 kappaletta. Seuraavaksi suurimmista luokista tyyliesittelyyn kuuluu 78 ja tapahtumaesittelyyn 67 juttua. Myös kurssi / koulutus-, soitin-, yhdistys / järjestö- ja kilpailuesittelyluokissa juttuja on yli 20 kappaletta. Kuvioon 18 on piirretty vain kahdeksan 17 esittely-tyypistä, koska muutamilla kuvion ulkopuolelle jääneillä tyypeillä on vähäinen merkitys, koska näitä tyyppisiä olevia juttuja oli vain muutamia koko aineistossa. Pieniä esittely-luokan juttutyyppejä ovat mm. dokumentin tai cd-romin, näyttelyn tai kielen esittely.

Kuvio 18 Henkilö- ja ryhmä-esittelyt ovat suurin esittely-päälukokategoriasta.

Esittely-päälukokategorioiden juttutyypit ovat lisääntyneet tarkasteluajavälillä muu-päälukokategorioiden juttutyypien kustannuksella. Oletan tämän tapahtuneen henkilö- ja ryhmäesittelyiden kasvusta johtuen. Kuviossa 19 ovat esitettyinä henkilö- ja ryhmäesittelyiden määrän muutokset tarkasteluajavälillä.

Henkilö- ja ryhmäesittelyiden määrä noudattelee joiltakin osin lehtien juttumäärän kasvua (ks. luku 5.3.4 Jutut ja kuvat). *Uuden kansanmusiikin* aloitettua vuonna 1992 lehdet olivat todella suuria ja henkilö- ja ryhmäesittelyiden määrä oli erityisen korkealla. Jo seuraavassa tarkastellussa vuosikerrassa määrä putoaa voimakkaasti. Juttumäärien vaihtelussa on nähtävissä sama ilmiö, joskin lievempänä. *Friitin* aikana henkilö- ja ryhmäesittelyiden määrä noudattelee hyvin tarkkaan juttumäärän kehitystä. *Kansanmusiikki*-lehden aikana henkilö- ja ryhmäesittelyiden määrä kävi pienenä vuonna 1980, minkä jälkeen se lähti nousuun. Juttumäärälle tapahtui kuitenkin täsmälleen päinvastoin: juttumäärä kasvoi vuoteen 1982 saakka ja lähti sitten laskuun. Laskua jatkui vuoteen 1990 eli *Kansanmusiikki*-lehden lopettamiseen saakka.

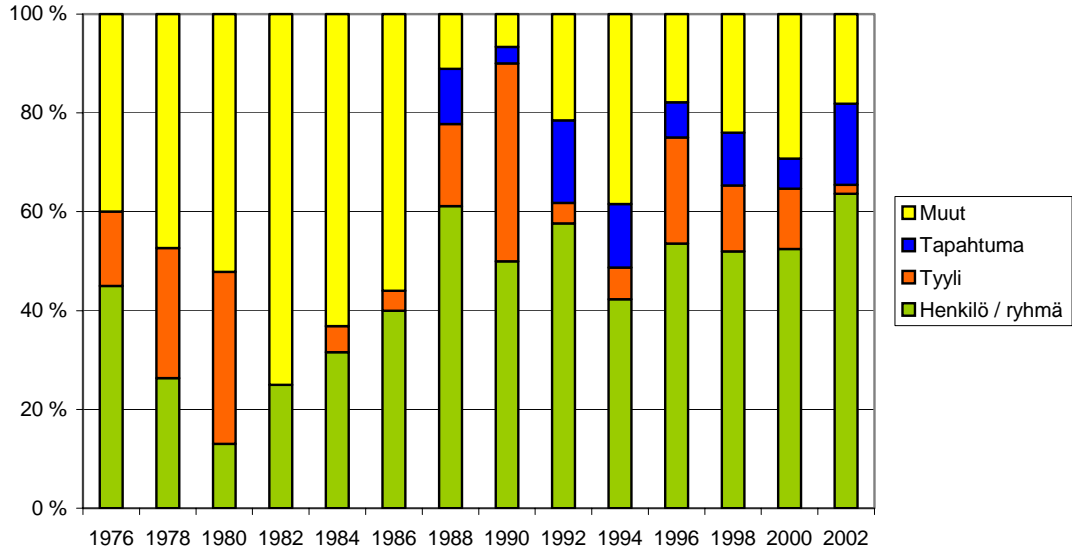

Kuvio 19 Henkilö- ja ryhmäesittelyiden määrä on kasvanut 1980-luvun puolivälistä alkaen voimakkaasti.

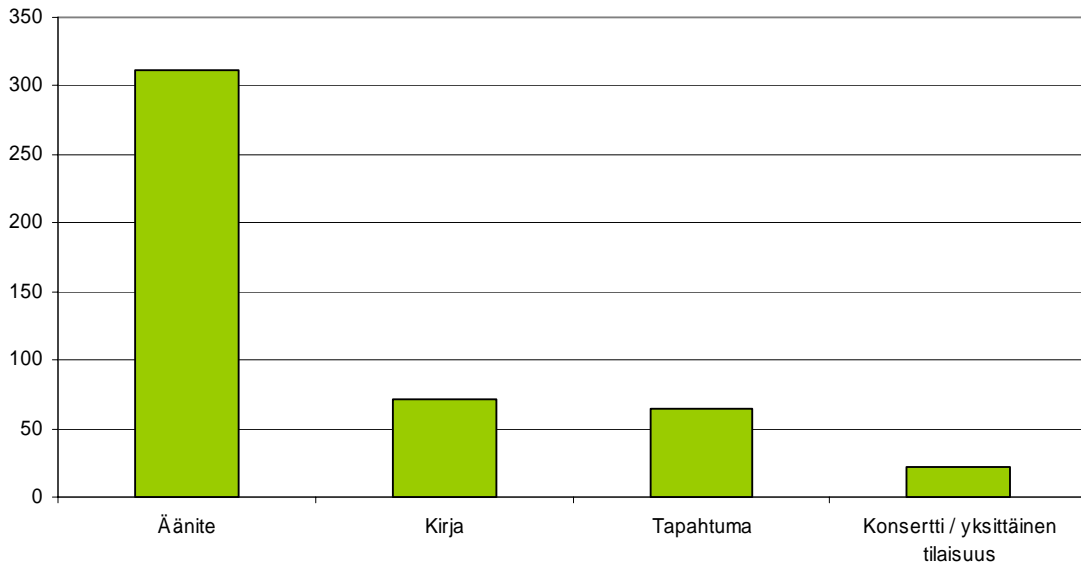
Esittely-päätyypin alaluokkien joukossa henkilö- ja ryhmä-esittelyt kasvattavat osuuttaan tarkasteluajavälin kuluessa. Kuvioista 20 voidaan havaita myös, että muiden kuin tapahtuma-, tyyli- sekä henkilö- ja ryhmäesittelyiden suhteellinen osuus pienenee samanaikaisesti. Tapahtuma-esittelyitä ilmaantuu lehtien palstoille vasta vuodesta 1988 eteenpäin. Tyyli-esittelyitä puolestaan esiintyy läpi aikajakson, joskin niiden suhteellinen osuus vaihtelee melkoisesti⁸.

Toisen pääjuttutyypin, arvion, alaluokkia on muodostunut kymmenen kappaletta, joista neljä suurinta on piirretty kuvioon 21. Äänitteet, joita on aineistossa 311 kappaletta, muodostavat keskeisen osan arvioista. Luokka sisältää cd-, lp- ja kasettiarviot. Myös kirja-, tapahtuma-, ja konsertti / yksittäinen tilaisuus -arvioita esiintyy lehdissä jonkin verran. Kuvion 21 ulkopuolelle on jätetty kuusi pientä luokkaa, mm. näytelmä-, verkkosivu- ja video-arvioluokat.

⁸ Tässä suhteutetaan henkilö- ja ryhmäesittelyt esittely-tyyppiin juttuihin, koska koko aineiston juttuihin suhteutettuna tämän nimenomaisen alaluokan osuus oli todella pieni, joten muutoksia oli vaikea havainnollistaa.

Kuvio 20 Henkilö- ja ryhmäesittelyt kasvattavat osuuttaan esittely-päättyypin alaluokkien joukossa tarkasteluajavälin kuluessa. Muut kuin tapahtuma-, tyyli- ja henkilö- ja ryhmäesittelyt puolestaan vähenevät suhteellisesti.

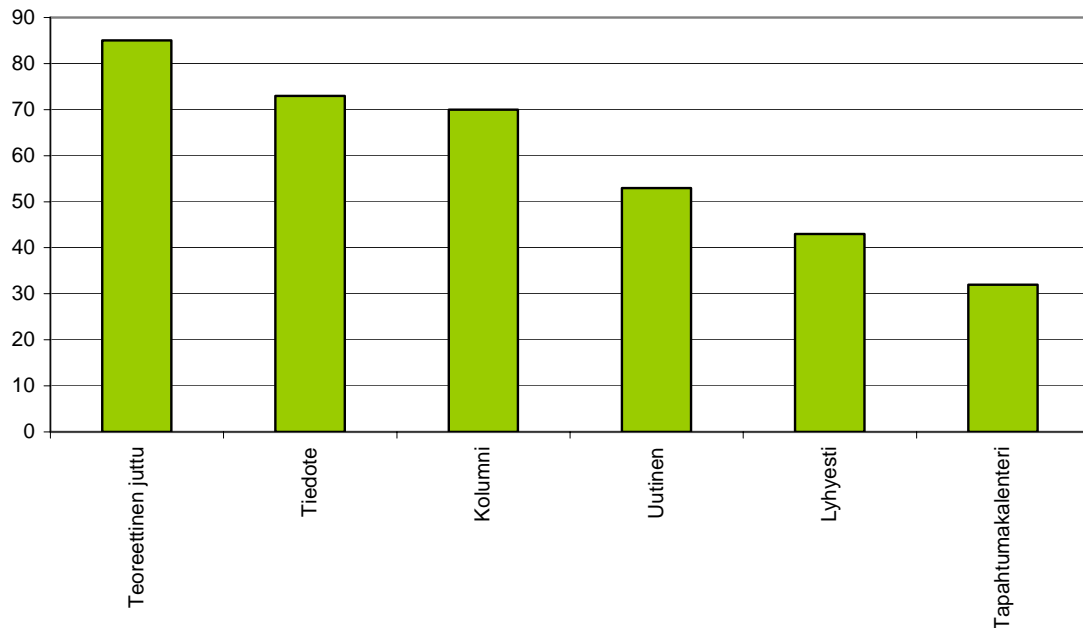

Kuvio 21 Arvio-yläluokassa äänitteet muodostavat keskeisen osan koko luokasta. Myös kirja-, tapahtuma- ja konsertti / yksittäinen tilaisuus -arvioita esiintyy aineistossa.

Äänite- ja kirja-arvioiden sekä tapahtuma-arvioiden asema kansanmusiikkilehdissä on kiistämätön ja helposti perusteltavissa. Musiikki ja muusikot tarvitsevat julkisuutta, eikä musiikkikritiikkiä korvaavaa julkisuuden muotoa ole vielä keksitty (Kuusisaari 1992, 12).

Arvioiden osuus muiden päätyyppien rinnalla on suuri kuten äänitteiden osuus muista arvioistakin, minkä vuoksi tässä sivuutetaan arvioiden alaluokkien tarkastelu ajan suhteen.

Muu-pääluokka jakaantuu esittely- ja arvio-pääluokkia tasaisemmin. Esittely-luokassa henkilö- ja ryhmäesittelyillä on oma asemansa, samoin arvioissa äänitteillä. Muu-luokasta ei löydy yhtä, paljon muita suurempaa luokkaa, mikä havaitaan kuviosta 22.

Kuvio 22 Muu-pääluokassa alaluokkien jakaantuminen on arvio- ja esittelyluokkia tasaisempaa.

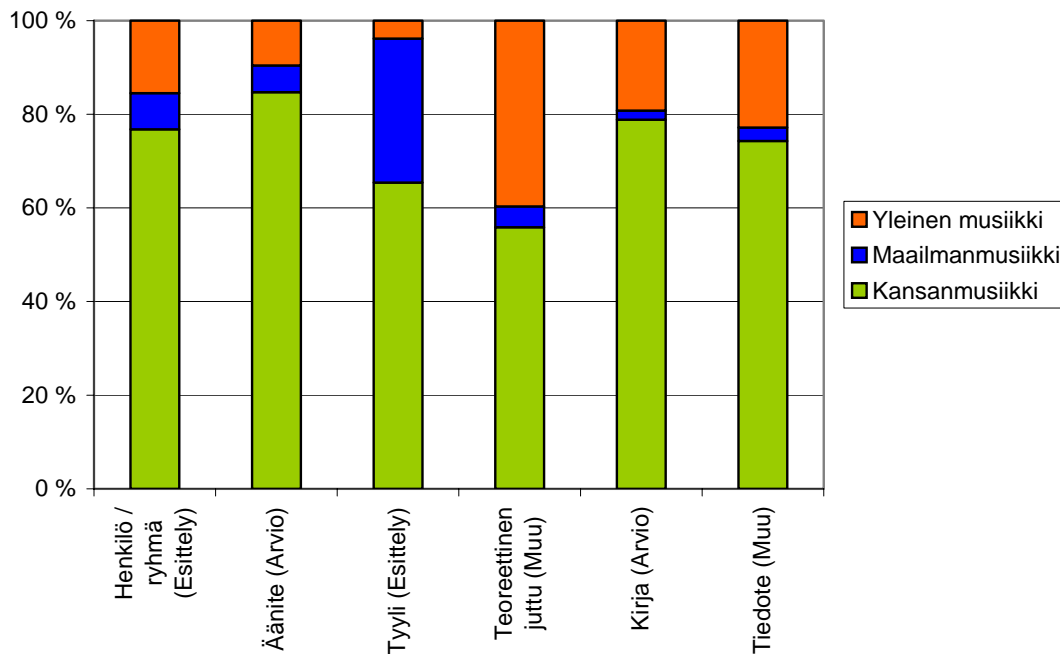
Teoreettinen juttu on muodostunut suurimmaksi alaluokaksi. Niitä on aineistossa 85 kappaletta. Seuraavaksi suurin luokka, tiedote, sisältää 73 juttua. Kolumneja esiintyy lehdissä paljon, yhteensä 70 kappaletta. Ne ovat usein yhteydessä erilaisiin palstoihin (ks. luku 5.3.3). Kuviossa 22 esitetään vain kuusi suurinta muu-luokan alaluokkaa. Pienempiä luokkia ovat mm. lukijan mielipide, historiallinen juttu, oikaisu, onnittelu- tai muistokirjoitus, lehden mukana tulleen levyn sisällön kuvaus ja ohjelmistoliite (ks. luku 5.4.6).

Muu-luokan alaluokkien tasainen jakautuminen on mielenkiintoista. Yksikään luokka ei muodostunut merkittävästi kaikkia muita suuremmaksi, mikä kertoo pääluokan yhtenäisyydestä.

5.2.2 Kuusi suurinta juttutyyppiä

Tässä luvussa tarkastellaan mm. musiikin päälajien, kansallisuuksien ja eri taidelajien suhteita kuuteen suurimpaan juttutyyppiin: henkilö- ja ryhmäesittelyyn, äänitearvioon, tyyliesittelyyn, teoreettiseen juttuun, kirja-arvioon ja tiedotteeseen.

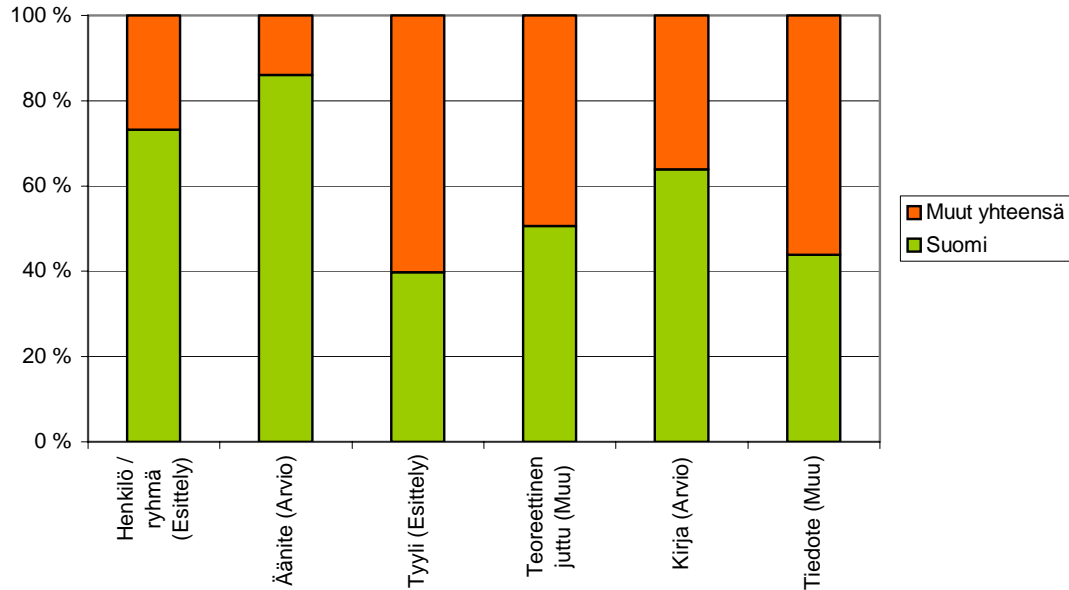
Musiikin päälajeista kansanmusiikin osuus on suurin jokaisessa kuudessa juttutyyppissä. Tämä voidaan havaita kuviosta 23. Jokainen juttutyyppi sisältää myös jonkin verran sekä maailmanmusiikkia että yleistä musiikkia. Yleisen musiikin osuus on suurin teoreettisen jutun kohdalla. Tämä johtuu siitä, että teoreettislähtöisissä jutuissa musiikista puhutaan usein yleiseen sävyyn, eikä esimerkiksi teoretisoida vain kansanmusiikkia. Maailmanmusiikin osuus on suurimmillaan tyylejä esittelevien juttujen kohdalla. Tämä kertoo siitä, että useat tyyli-tyylit, joita lehdissä esitellään, kuuluvat juuri maailmanmusiikin alueeseen.

Kuvio 23 Kansanmusiikin osuus on suurin kaikissa kuudessa juttutyyppissä. Maailmanmusiikkia on käsitelty huomattavan paljon tyyli-esittelyissä ja yleistä musiikkia puolestaan teoreettisissa jutuissa.

Kotimaista musiikkia suositaan erityisesti äänite-arvioissa sekä henkilö- ja ryhmäesittelyissä. Tämä kertoo siitä, että lehdissä on painotettu nimenomaan kotimaisten äänitteiden arviointia ja esiintyjäesittelyitä. Tyyliesittelyissä kotimaisen musiikin osuus on vain 40 %:n luokkaa.

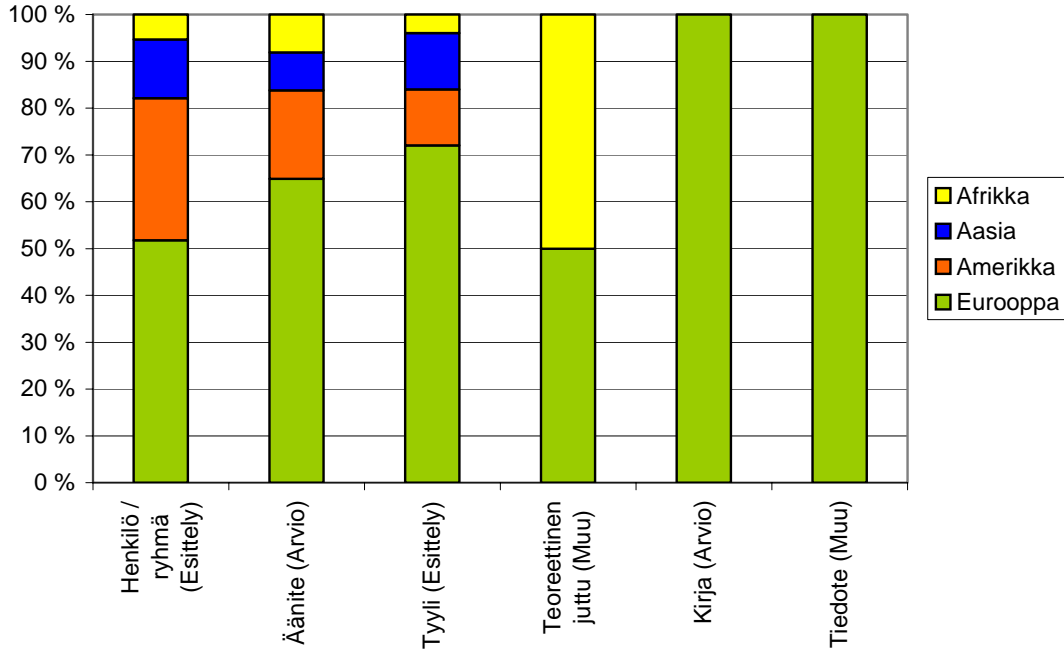
Tämä johtuu siitä, että tyylit, joita lehdissä esitellään, ovat usein myös ulkomaisia. Ulkomaisen ja kotimaisen musiikin suhdetta kuuteen suureen juttutyypiin havainnollistetaan kuviossa 24.

Kuvio 24 Kotimaista musiikkia suositaan erityisesti äänite-arvioissa sekä henkilö- ja ryhmäesittelyissä. Tyyliesittelyissä ja tiedotteissa kotimaisen musiikin osuus on vain 40 %:n luokkaa.

Teoreettisista jutuista noin puolet on kirjoitettu ulkomaisesta ja puolet kotimaisesta musiikista. Musiikin teoretisointi ei siis ole keskittynyt vain kotimaahan vaan sitä on harjoitettu myös ulkomaisen musiikin näkökulmasta. Tiedotteita on kirjoitettu kotimaisesta musiikista jonkin verran vähemmän kuin ulkomaisesta.

Ulkomaalaisesta musiikista luonnollisesti eurooppalainen musiikki hallitsee myös kuutta suurinta juttutyyppiä, mikä voidaan havaita kuvioista 25. Kirja-arvioita ja tiedotteita on kirjoitettu aineistossa vain eurooppalaisesta musiikista. Tämä selittyy ainakin osittain eurooppalaisen musiikin suurella kokonaisuudella aineistosta (ks. luku 5.1 Kansallisuus). Teoreettisista jutuistakin puolet on eurooppalaista musiikkia ja puolet afrikkalaista musiikkia käsitteleviä.

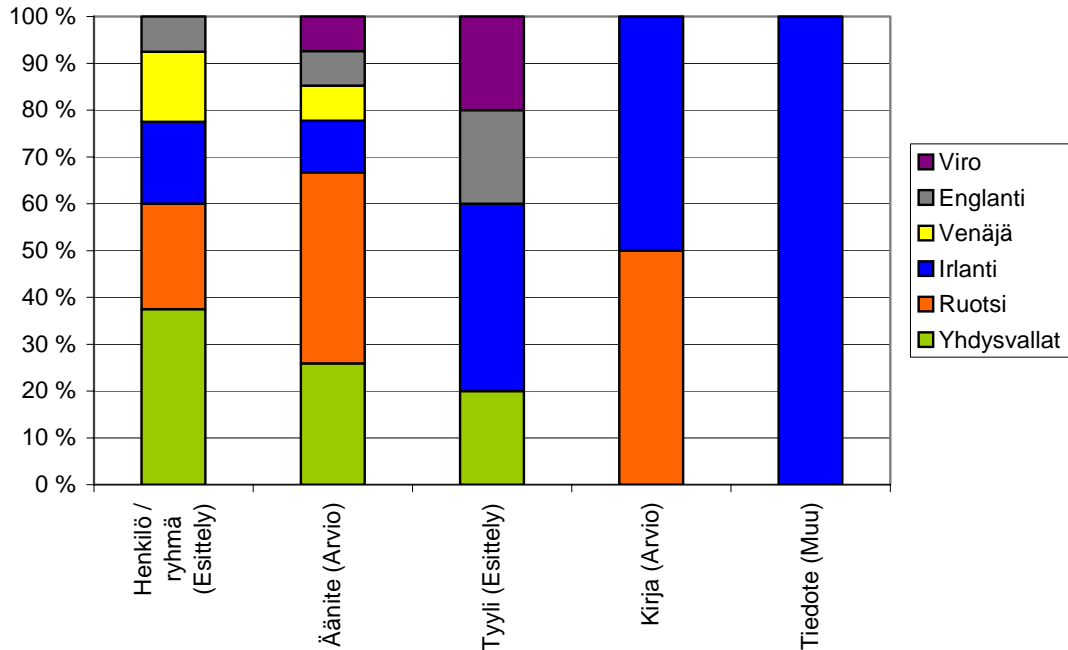

Kuvio 25 Eurooppalainen musiikki hallitsee kuutta suurinta juttutyyppiä. Tosin henkilö- ja ryhmäesittelyissä, äänite-arvioissa ja tyyli-esittelyissä esiintyy juttuja kaikista maanosista.

Tyyli-esittelyitä, äänite-arvioita ja henkilö- ja ryhmäesittelyitä on kirjoitettu useammasta eri maanosasta. Eurooppalaisen musiikin osuus näissä on n. 50–75%. Afrikkalaisen musiikin osuus vaihtelee 5-10 %:n välillä, aasialaista musiikkia on suhteessa hieman afrikkalaista enemmän, n. 10–20%. Henkilö- ja ryhmäesittelyissä amerikkalaisen musiikin osuus on huomattava, n. 30 %, äänitearviossa sen osuus on n. 20 % ja tyyliesittelyissä n. 10 %.

Kuuden juttumäärältään suurimman ulkomaan ja kuuden suurimman juttutyyppin suhteita tarkastellaan kuviossa 26. Näistä vain äänitearvioita on kirjoitettu jokaisesta kuudesta maasta, Yhdysvalloista, Ruotsista, Irlannista, Venäjältä, Englannista ja Virosta, joista Ruotsilla on suurin ja Yhdysvalloilla toiseksi suurin osuus. Muiden neljän maan osuudet ovat huomattavasti pienempiä.

Henkilö- ja ryhmäesittelyitä on kirjoitettu muista viidestä maasta paitsi Virosta. Suurin osuus on Yhdysvalloilla ja toiseksi suurin Ruotsilla, myös irlantilaisesta ja venäläisestä musiikista on kirjoitettu jonkin verran henkilö- ja ryhmäesittelyitä, englantilaisen musiikin osuus puolestaan on melko pieni.

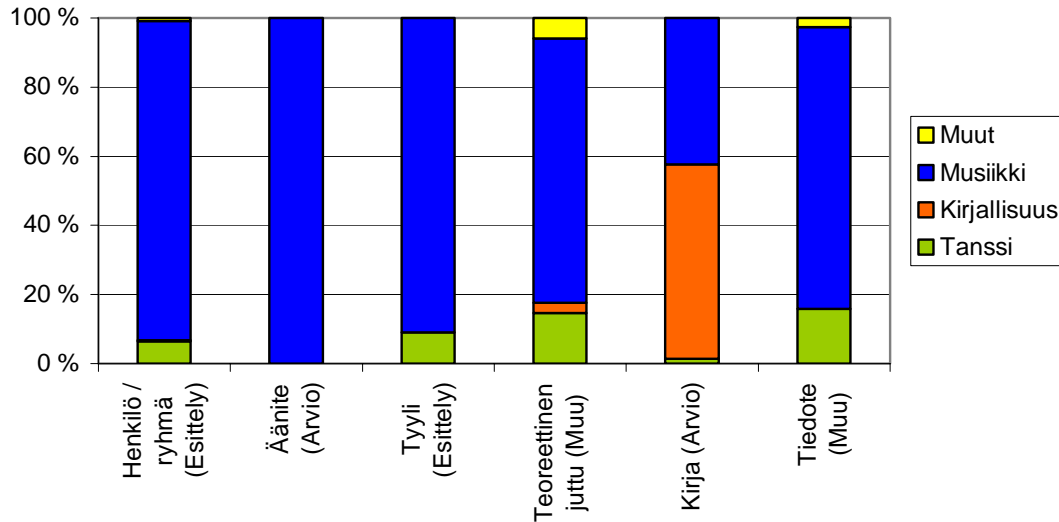

Kuvio 26 Äänitearvioita on kirjoitettu kaikkien kuuden maan musiikeista. Tiedotteita on kirjoitettu vain irlantilaisesta musiikista.

Tyyliesittelyitä ei ole kirjoitettu ollenkaan venäläisestä ja ruotsalaisesta musiikista. Sen sijaan irlantilaisesta musiikista on kirjoitettu huomattava osa tyyliesittelyistä. Kirja-arvioita on kirjoitettu vain kahdesta maasta: Ruotsista ja Irlannista. Lisäksi kuudesta suuresta maasta vain Irlannista on kirjoitettu tiedotteita.

Kuviota 26 tarkasteltaessa on muistettava, että juttutyypin ja maiden osuudet ovat tässä suhteessa vain toisiinsa, ei koko aineistoon. Muissa suurimpia juttutyyppejä tarkastelleissa kuvioissa on piirrettynä myös teorettinen juttu -luokka. Tuohon luokkaan kuuluvia juttuja, jotka olisi kirjoitettu jostakin mainitusta kuudesta maasta, ei esiintynyt aineistossa ainuttakaan. Tästä syystä teorettinen juttu -luokka puuttuu kuviosta 26.

Kun tarkastellaan kuuden juttutyypin ja taidelajien suhteita kuviosta 27, huomataan, että vain kirja-arvioissa musiikilla on pienempi kuin 50 %:n osuus. Kirja-arvioista osa kuuluu kirjallisuuden ja osa musiikin taidelajiin. Musiikin taidelajiin kuuluvat pääasiassa nuottikirjat, muu arvioitu kirjallisuus on luokiteltu kirjallisuuteen kuuluvaksi. Äänitearvioista luonnollisesti jokainen kuuluu musiikin taidelajiin. Tyyliesittelyistä suurin osa kuuluu musiikkiin, mutta myös tanssin taidelajiin kuuluvia tyyliesittelyitä löytyy aineistosta.

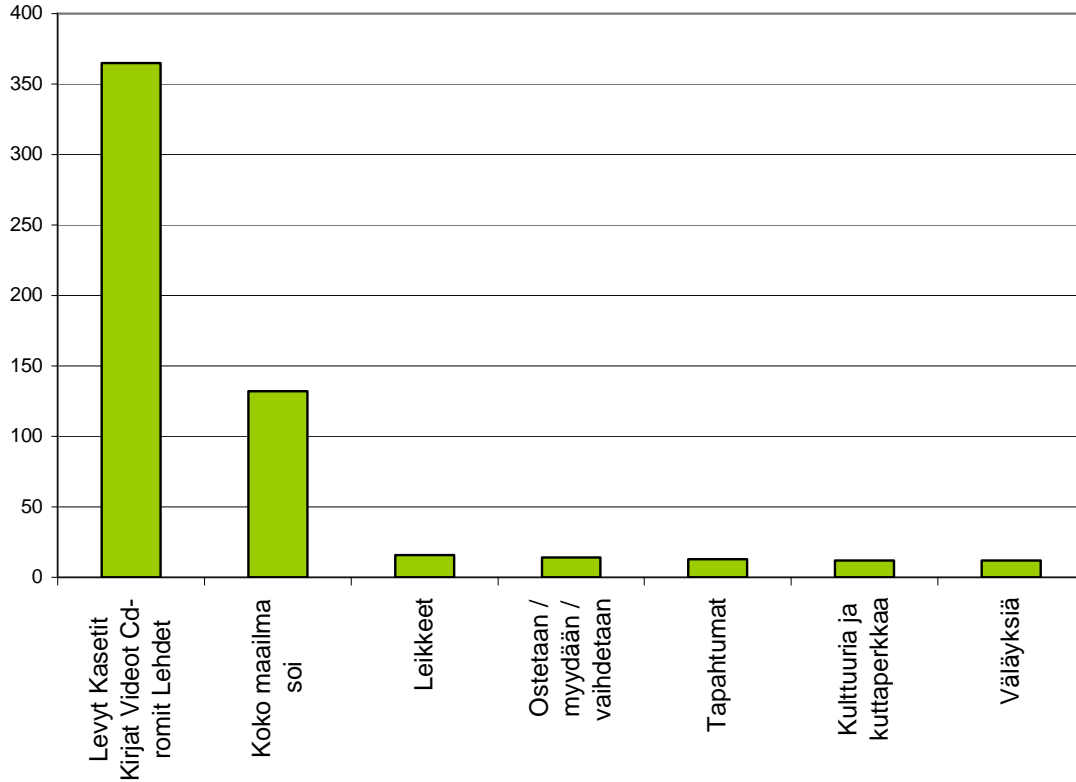

Kuvio 27 Musiikki hallitsee suurimpia juttutyyppejä mutta myös tanssilla on suuri osuus kuudessa suurimmassa juttutyypissä.

Muista taidelajeista puhuttaessa tarkoitetaan kuvion 27 kohdalla pieniä taidelajeja, jotka on yhdistetty yhdeksi luokaksi, jotta tarkastelu yksinkertaistuisi. Muut-luokkaan sisältyvät kansantaide yleensä, taide yleensä sekä näyttämötaide. Henkilö- ja ryhmäesittelyissä sekä tiedotteessa esiintyy muihin taidelajeihin kuuluvia juttuja. Samoin niitä esiintyy teoreettisessa juttutyypissä, missä esiintyy myös kirjallisuutta ja tanssia.

5.2.3 Palstat

Aineistossa esiintyy suuri määrä erilaisia palstoja, kaikkiaan 63 erilaista palstatunnusta. Palstoja esiintyy jokaisessa aineiston vuosikerrassa. 65 %:lla aineiston jutuista ei kuitenkaan ole minkäänlaista tunnusta. Selkeästi eniten juttuja on julkaistu erilaisilla arvio-palstoilla, jotka on yhdistetty yhdeksi kuviossa 28. Arvio-palstat on yhdistetty, koska ne on lehdissä nimetty sisällön mukaan joka kerta erikseen, esim. Levyt Kirjat tai Videot Lehdet, vaikka ne kuuluisivat funktionensa puolesta samaan palstaan. Arvioita sisältävä palsta on kooltaan huomattavasti suurempi kuin muut palstat, se sisältää yhteensä 365 juttua.

Kuvio 28 Aineiston suurin palsta on erilaisia arvioita sisältävä palsta, joka lehdissä nimetään uudelleen tilanteen vaatimalla tavalla. Myös Koko maailma soi -palsta on yksi suurimmista.

Koko maailma soi -palsta on toiseksi suurin ja siinä esiintyy pääasiassa uutisia, tiedotteita ja tapahtuma-arvioita. Koko maailma soi -palstan jutut on usein kerätty muutamille vierekkäisille sivuille. Palsta sisältää yhteensä 132 juttua. Leikkeet-palsta sisältää pääasiassa lyhyesti-tyyppisiä juttuja ja ostetaan / myydään / vaihdetaan -palsta puolestaan erilaisia pieniä ilmoituksia.

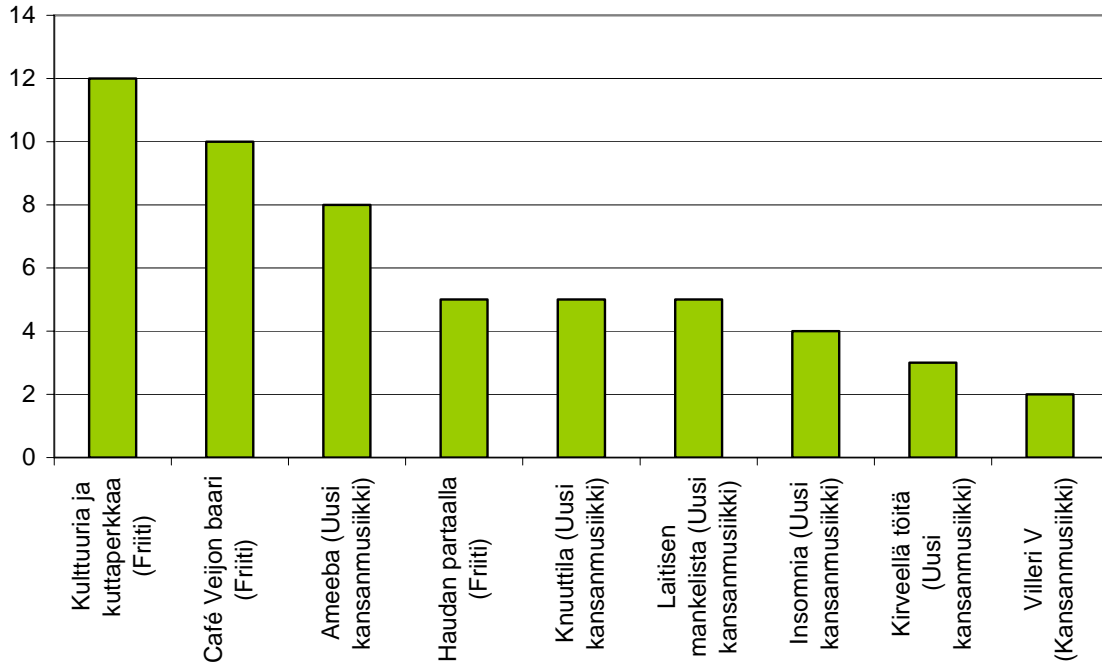
Tapahtumat-palstalla julkaistaan listauksia tulevista tapahtumista ja Väilyksiä-palsta kuvaa lyhyesti joitakin ajankohtaisia asioita. Kulttuuria ja kuttaperkkaa -palsta sisältää kolumneja. Edellisiä harvinaisempia palstatunnuksia ovat esim. Soittimia rakentamaan -palsta, jossa kuvataan jonkin soittimen rakennusprosessia ja Laitisen mankelista -palsta, jolla Heikki Laitinen kirjoittaa ajankohtaisista asioista kolumnin tapaan. Soittimia rakentamaan ja Laitisen mankelista sisältävät parinkymmenen muun palstatunnuksen ohella alle tusinan juttuja. Kuvioon 29 on piirretty vain 12 juttua tai enemmän sisältävät palstatunnukset.

Yksi keskeisistä kansanmusiikkilehtien sisällöllisistä rakenteellistajista ovat kolumnit. Ne ovat erilaisten arviopalstojen ja tapahtumia esittelevien palstojen lisäksi yksi merkittävistä palstakokonaisuuksista. Ensimmäinen kolumni, Villeri V, ilmestyi *Kansanmusiikki*-lehteen vuonna 1982, toinen Villeri V julkaistiin vuonna 1986. *Kansanmusiikki*-lehden jälkeen *Uuden kansanmusiikin* ja *Friitin* aikana kolumneja on esiintynyt useammin: Vuosina 1992, 1994, 1996 ja 1998 *Uudessa kansanmusiikissa* on julkaistu Laitisen mankelista -, Kirveellä töitä -, Ameeba-, Insomnia- ja Knuutila -kolumneja. *Friitin* aikana erilaisia kolumneja on julkaistu seuraavien palstanimien alla: Café Veijon baari, Kulttuuria ja kuttaperkkaa sekä Haudan partaalla.

Kansanmusiikki-lehden pitkän kauden aikana ilmestyi siis vain kaksi kappaletta kolumneja. Neljän *Uusi kansanmusiikki* -lehden tarkasteluvuosikerran sisällä julkaistiin puolestaan yhteensä 25 kolumnia. *Friitin* kahdessa tarkasteluvuosikerrassa julkaistiin 27 kolumnia. Kolumnien määrä on siis noussut huomasti *Uuden kansanmusiikin* ja *Friitin* aikakausilla. Kolumnien voisikin väittää ottaneen oman paikkansa kansanmusiikkilehden rakenteessa 1990-luvun alusta alkaen. Paria 1980-luvun puolella julkaistua kolumnia voidaan pitää jonkinlaisena koeluontoisena tulevan ennakointina.

Friitin kolme kolumnia on myös neljän määrällisesti suurimman kolumnin joukossa johtuen *Friitin* suuresta kolumnimäärästä. Myös *Uuden kansanmusiikin* Ameeba-kolumnia on julkaistu usein, kahdeksan kertaa tarkasteluvuosikertojen aikana. Loput kolumnipalstat jakautuvat hieman tasaisemmin. Kansanmusiikkilehdissä esiintyneiden kolumnien määriä on vertailtu kuviossa 29.

Kolumnit on nimetty niin, ettei niiden sisältöä voi ennustaa pelkän palstatunnuksen perusteella. Kaksi suurinta palstatunnusta, Kulttuuria ja kuttaperkkaa sekä Café Veijon baari, ovat saaneet otsikon, joka ei kerro ennakkoon lukijalle mitään tekstin sisällöstä. Jotkut palstanimet on kuitenkin rakennettu viittaamaan johonkin: esim. Laitisen mankelista on Heikki Laitisen kirjoittama kolumni ja Insomnia käsittelee asioita melko häilyväisellä otteella ja eräänlaisen ajatusvirran tavoin. Kirveellä töitä ja Haudan partaalla puolestaan viittaavat epäkohtiin ja niiden parannusehdotuksiin.

Kuvio 29 *Friitissä* esiintyneet Kulttuurista ja kuttaperkkaa, Café Veijon baari ja Haudan partaalla kuuluvat neljän suurimman kolumnin joukkoon. *Kansanmusiikki*-lehden Villeri V- kolumneja on julkaistu vain kaksi. *Friitin* tavoin myös *Uusi kansanmusiikki* on suosinut kolumneja.

Nimeämisen avulla kolumneista on pyritty antamaan mahdollisimman mystinen mielikuva, jolloin lukijan mielenkiintoa pidetään yllä salaperäisyyden avulla. Toisaalta lukija voisi odottaa kolumnilta kriittistä asennetta, mikä sekin näkyy joidenkin tunnusten nimityksissä.

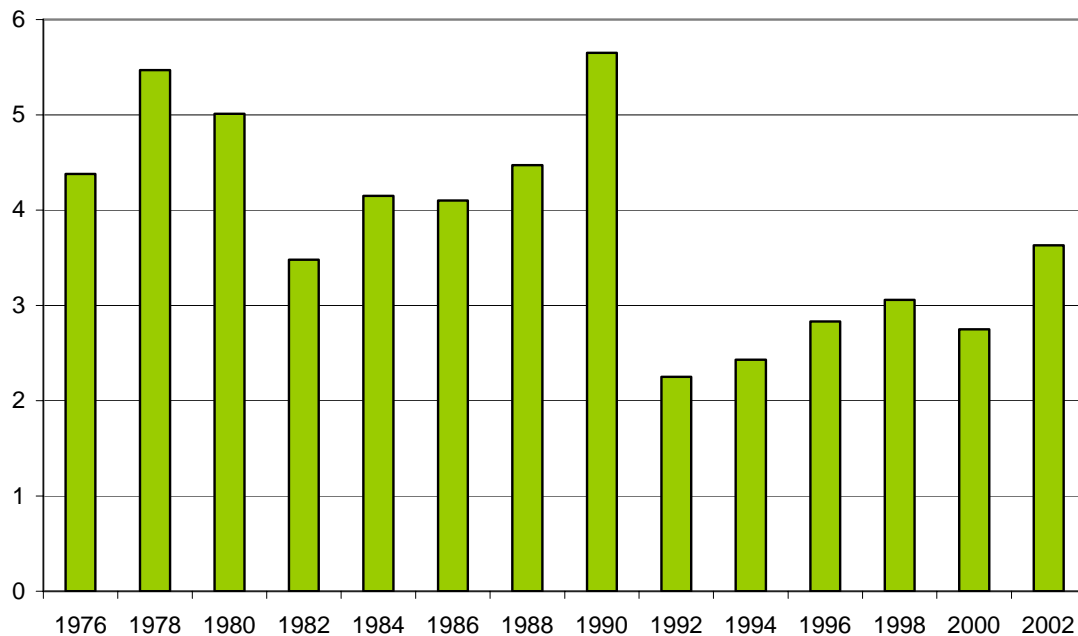
5.3 Lehtien tekijät ja ulkomuotojen kehitys

5.3.1 Kirjoittajat

Viisi aktiivisimmin lehtien tekemiseen osallistunutta juttujen kirjoittajaa ovat Hannu Saha (99 juttua), Hannu Lehtoranta (80 juttua), Antti Kettunen (59 juttua), Simo Westerholm (40 juttua) ja Johanna Viitanen (34 juttua). Näistä sekä Hannu Saha että Simo Westerholm ovat toimineet lehtien päätoimittajina. Kolmas päätoimittajana pitkään viipynyt henkilö, Heikki

Laitinen (25 juttua), sijoittuu kirjoittajien aktiivisuustarkastelussa yhdeksänneksi, Johannes Heikkilän (28 juttua), Ilkka Kolehmaisena (27 juttua) ja Timo Östmanin (27 juttua) jälkeen.

Eri kirjoittajia esiintyy koko aikavälillä yhteensä 355 kappaletta. 37 %:lle jutuista ei ole voitu määrittää kirjoittajaa, mikä saattaa vaikuttaa jonkin verran tuloksiin. Kaiken kaikkiaan tuntemattomien kirjoittajien kirjoittamien juttujen määrä suhteessa tunnettujen kirjoittajien juttumäärään on pysynyt läpi tarkasteluajajakson suunnilleen samankokoisena. Pienimmillään tuntemattomien kirjoittajien suhteellinen osuus on ollut vuonna 1992, jolloin tuntemattomien osuus kaikista kirjoittajista on ollut n. 2,2 %. Suurimmillaan tuntemattomien osuus on ollut vuonna 1990, jolloin osuus oli n. 5,6 % kirjoittajista. Vuoteen 1990 saakka tuntemattomien kirjoittajien osuus on ollut kokonaisuudessaan korkeammalla tasolla kuin vuoden 1990 jälkeen. Tuntemattomien kirjoittajien kirjoittamien juttujen osuuksien vaihtelu koko aineistoon nähden havaitaan kuviosta 30.

Kuvio 30 Tuntemattomia kirjoittajia esiintyy aineistossa *Kansanmusiikki*-lehden aikakaudella hieman enemmän kuin myöhemmin. Kuvion y-akselilla näkyy tuntemattomien kirjoittajien prosenttimääräinen osuus koko aineistosta.

Kaikki kolme edellä mainittua pitkään päätoimittajina ollutta henkilöä⁹ sijoittuvat yhdeksän aktiivisimman kirjoittajan joukkoon. Laitinen, Westerholm ja Saha ovat myös kirjoittaneet lehtiin vieläpä hyvin pitkällä aikavälillä: Sahan kirjoittamia juttuja löytyy vuosien 1978 ja 2002 väliltä, Westerholmin ja Laitisen vuosien 1976 ja 2002 väliltä.

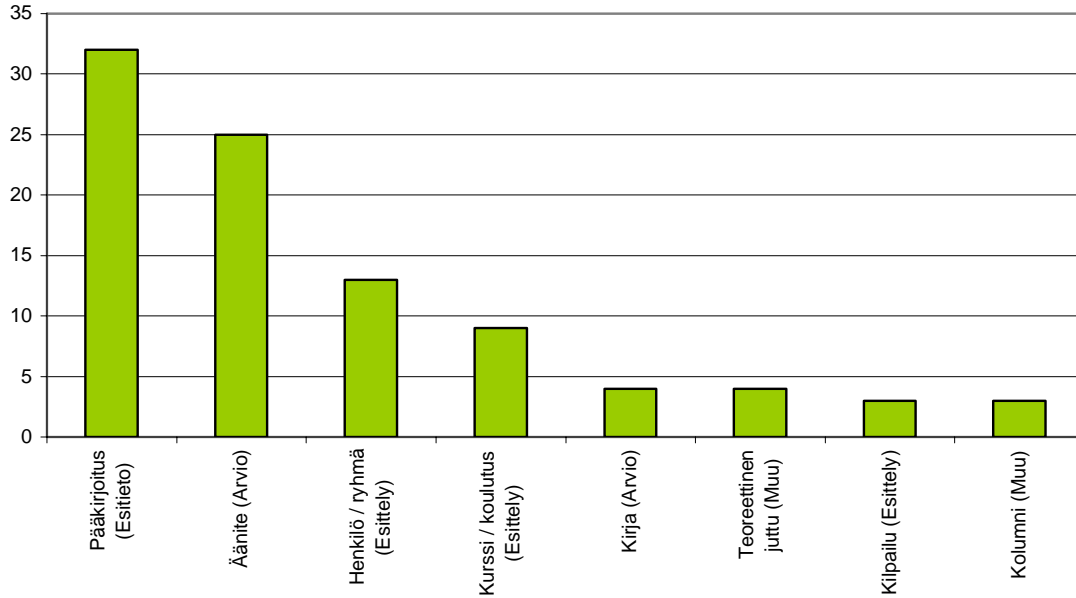
Kansanmusiikki-lehden aikana eniten juttuja ovat kirjoittaneet Hannu Saha ja Simo Westerholm. *Uusi kansanmusiikki* -lehden aikana aktiivisimmat kirjoittajat ovat olleet Hannu Saha ja Hannu Lehtoranta. *Friitin* aikakaudella aktiivisimpia ovat vuoteen 2002 saakka olleet Hannu Lehtoranta ja Arto Sirén. Sirén sijoittuu koko tarkasteluajakauden aktiivisuustarkastelussa sijalle 15.

Seuraavassa esitellään muutamien keskeisten kirjoittajien kirjoittajaprofiileja. Kuvioista nähdään, mitä juttutyyppejä kukin kirjoittaja on pääasiassa kirjoittanut. Kuvioissa ovat mukana vain sellaiset juttutyypit, joihin kirjoittaja on kirjoittanut yli kolme juttua.

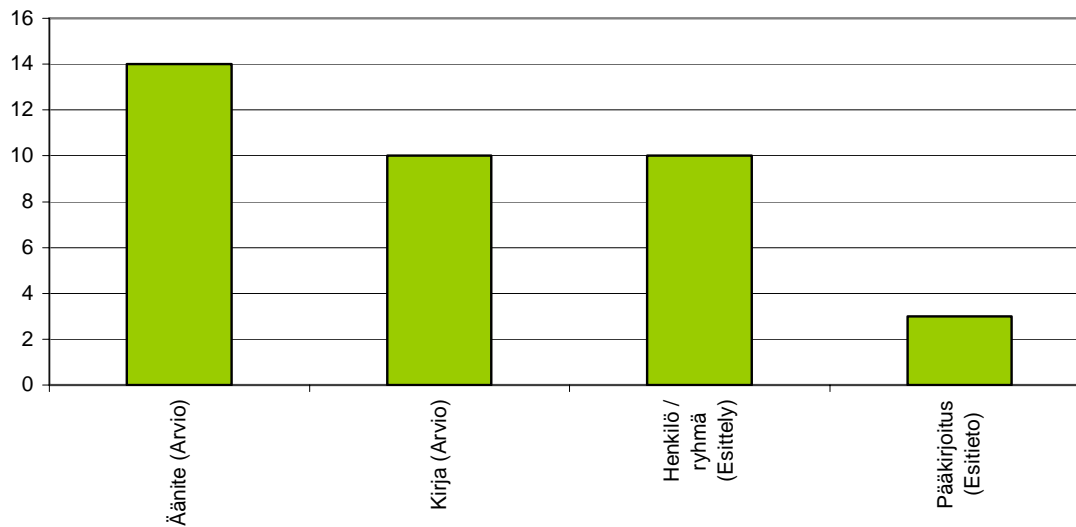
Hannu Sahan kirjoittajaprofiili (ks. kuvio 31) paljastaa, että hänen pääansionsa ovat pääkirjoitusten sekä erilaisten arvioiden kirjoittamisessa. Saha on kirjoittanut myös henkilö- ja ryhmäsittelyjä jonkin verran. Tämä selittyy sillä, että juuri tämä juttutyyppi on ollut yksi suurimmista juttutypeistä. Saha näyttäisi kirjoittaneen myös muutamia kurseja tai koulutuksia sekä kilpailuja esitteleviä juttuja, teoreettisia juttuja sekä kolumneja.

Simo Westerholmin kirjoittamien juttujen jakautuminen voidaan havaita kuvioista 32. Westerholm näyttäisi keskittyneen äänite- sekä kirja-arvioiden ja henkilö- ja ryhmäsittelyiden kirjoittamiseen. Myös muutama pääkirjoitus on merkitty Simo Westerholmin kirjoittamaksi.

⁹ Lisäksi Petri Hoppu ja Risto Blommila ovat toimineet satunnaisesti päätoimittajina.

Kuvio 31 Hannu Sahan kirjoittajaprofiili kertoo kirjoittajan keskittyneen pääkirjoituksiin, äänitearvioihin sekä henkilö- ja ryhmäesittelyihin.

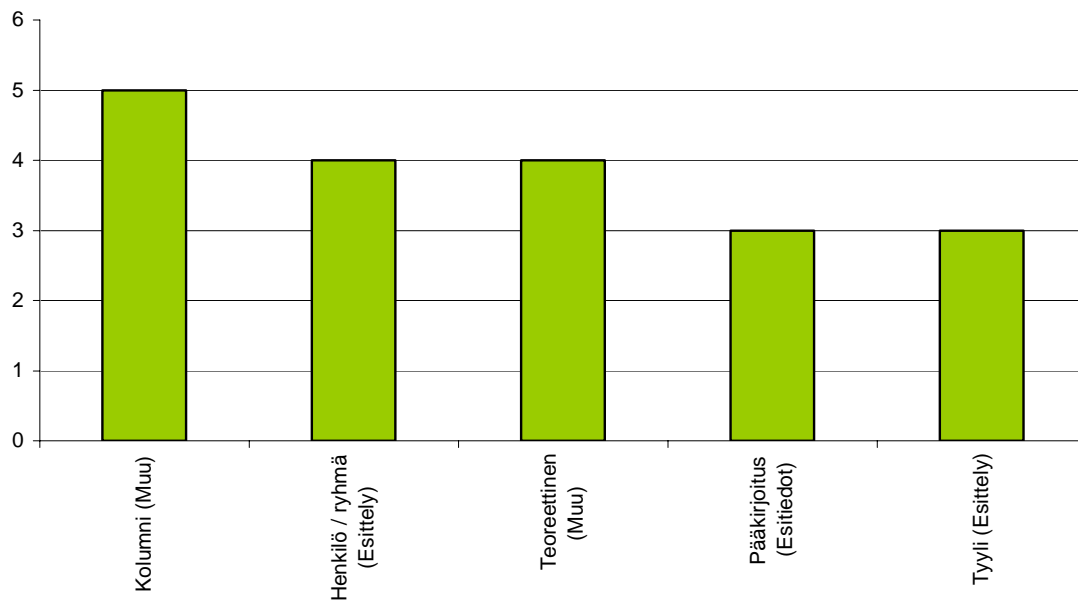

Kuvio 32 Simo Westerholmin kirjoittajaprofiili kertoo kirjoittajan keskittyneen äänite- ja kirja-arvioihin sekä henkilö- ja ryhmäesittelyihin.

Vaikka Simo Westerholm on ollut päätoimittajana 34 lehdessä, hänen kirjoittajaprofiilistaan löytyy vain kolme pääkirjoitusta. Westerholm on toiminut päätoimittajana ensin puoli vuotta vuonna 1978 sekä tämän jälkeen vuodet 1980–1992. 27 pääkirjoituksesta Simo Westerholmin päätoimittajakaudella on hänen kirjoittamiaan kolme, muiden kirjoittajien kirjoittamia 12 ja

tuntemattoman kirjoittajan kirjoittamia myös 12 kappaletta. Uskon ainakin useimpien pääkirjoitusten takaa löytyvän silloisen päätoimittaja Westerholmin. Voidaan myös olettaa, että jos hän on jättänyt nimensä pois pääkirjoituksen alta, hän on saattanut tehdä sen helposti myös monien muiden juttutyyppeiden kohdalla. Westerholmin kirjoittajaprofiili ei siis ehkä aivan pidä paikkaansa.

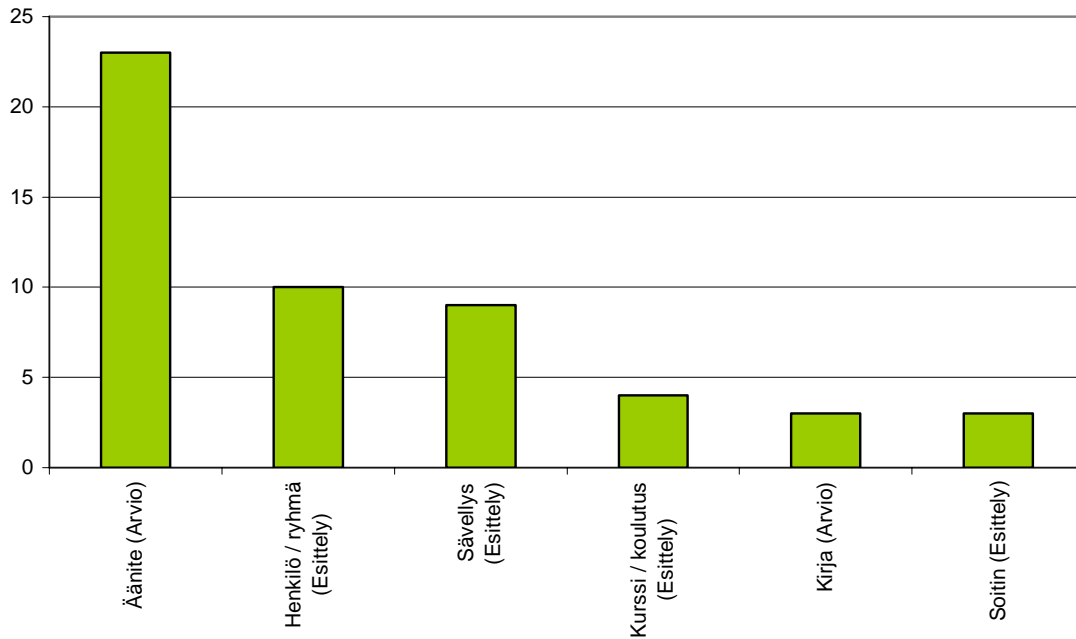
Heikki Laitisen profiilia (ks. kuvio 33) koskee Westerholmin tilanne, koska myös hän on ollut aktiivinen kirjoittaja jo Kansanmusiikki-lehden aikana, jolloin tuntemattomien kirjoittajien osuus oli suurimmillaan. Laitinen on kirjoittanut kirjoittajaprofiilin mukaan useimmin kolumneja, henkilö- ja ryhmäesittelyjä sekä teoreettisia juttuja. Pääkirjoitusten lisäksi myös muutamia tyyliesittelyjä löytyy Laitisen profiilista.

Kuvio 33 Heikki Laitisen kirjoittajaprofiili kertoo kirjoittajan keskittyneen lähinnä kolumneihin, henkilö- ja ryhmäesittelyihin sekä teoreettisiin juttuihin. Laitinen on kirjoittanut myös pääkirjoituksia sekä tyyliesittelyitä.

Saha, Westerholm ja Laitinen ovat kaikki entisiä päätoimittajia ja edelliset kirjoittajaprofiilit kertovat heidän kirjoittaneen melko monipuolisesti, joskin johonkin juttutyyppiin keskittyen. Seuraavassa esitetään muutamien aktiivisten kirjoittajien profiileita, joista voidaan huomata, että kukin kirjoittaja on keskittynyt edellisten tavoin erityisesti pariin juttutyyppiin.

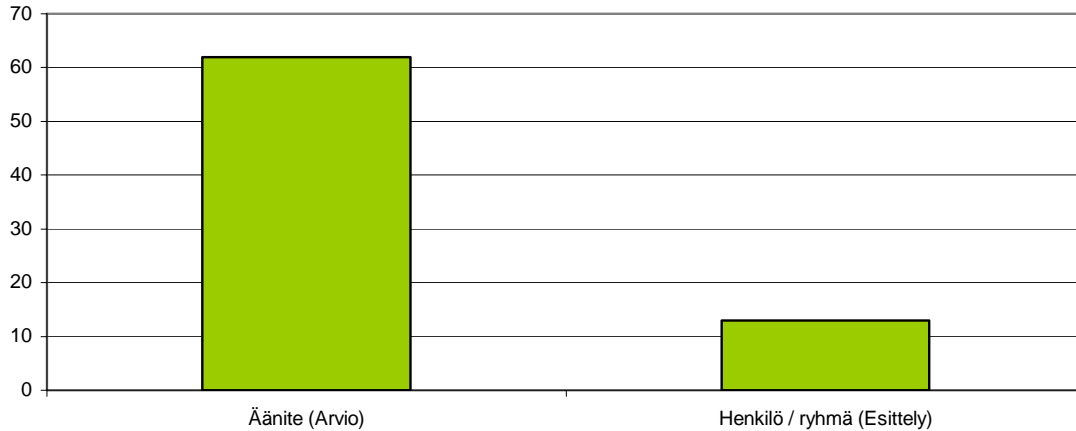
Antti Kettusen kirjoittajaprofiilista (ks. kuvio 34) nähdään, että kirjoittaja on keskittynyt arvioimaan äänitteitä ja esittelemään henkilöitä ja ryhmiä sekä sävellyksiä. Kettusen profiilista löytyy myös joitakin kurssi- ja koulutusessittelyjä, kirja-arvioita ja soitinesittelyjä.

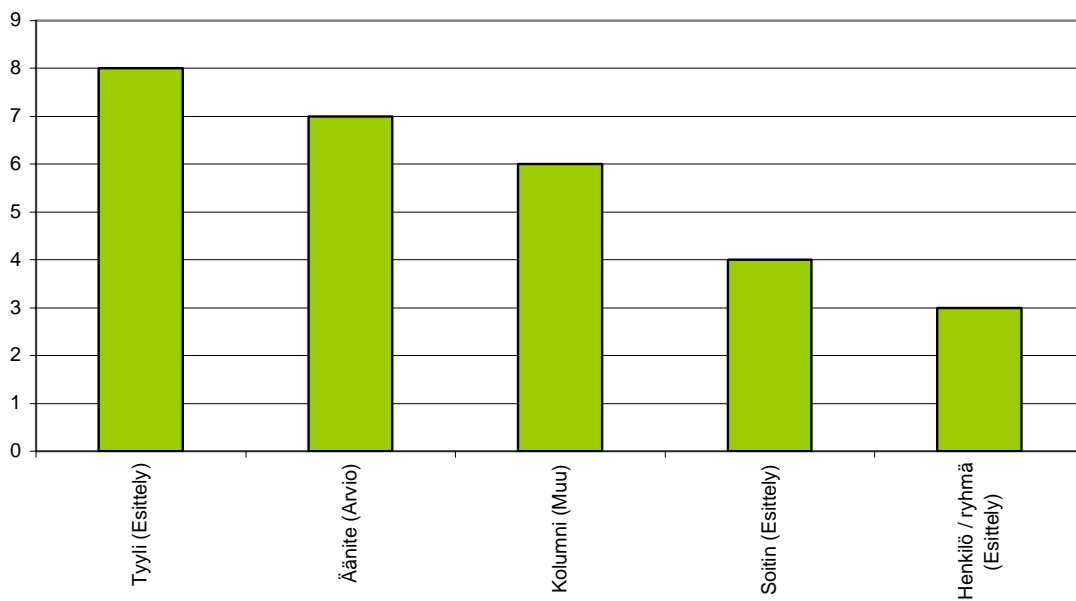
Kuvio 34 Antti Kettusen kirjoittajaprofiilissa painottuvat äänitearviot, henkilö- ja ryhmä- sekä sävellysesittelyt.

Hannu Lehtorannan kirjoittajaprofiilista (ks. kuvio 35) nähdään selvästi kirjoittajan keskittyminen nimenomaan äänitearvioihin. Jälleen henkilö- ja ryhmäesittelyt, joka on suuri juttutyypiluokka, näkyy myös Lehtorannan profiilissa. Hannu Lehtoranta on kirjoittanut vain kahdesta juttutyypistä yli 3 juttua, joten hänen voidaan sanoa olevan hyvin profiloitunut juuri näiden kahden juttutyypin kirjoittamiseen.

Johanna Viitasen (ks. kuvio 36) kirjoittajaprofiili on muiden profiileja tasaisempi, mutta se kertoo kirjoittajan kuitenkin keskittyneen erityisesti tyyliesittelyihin, äänitearvioihin ja kolumneihin. Myös Viitanen on kirjoittanut joitakin soitin-, henkilö- ja ryhmäesittelyjä.

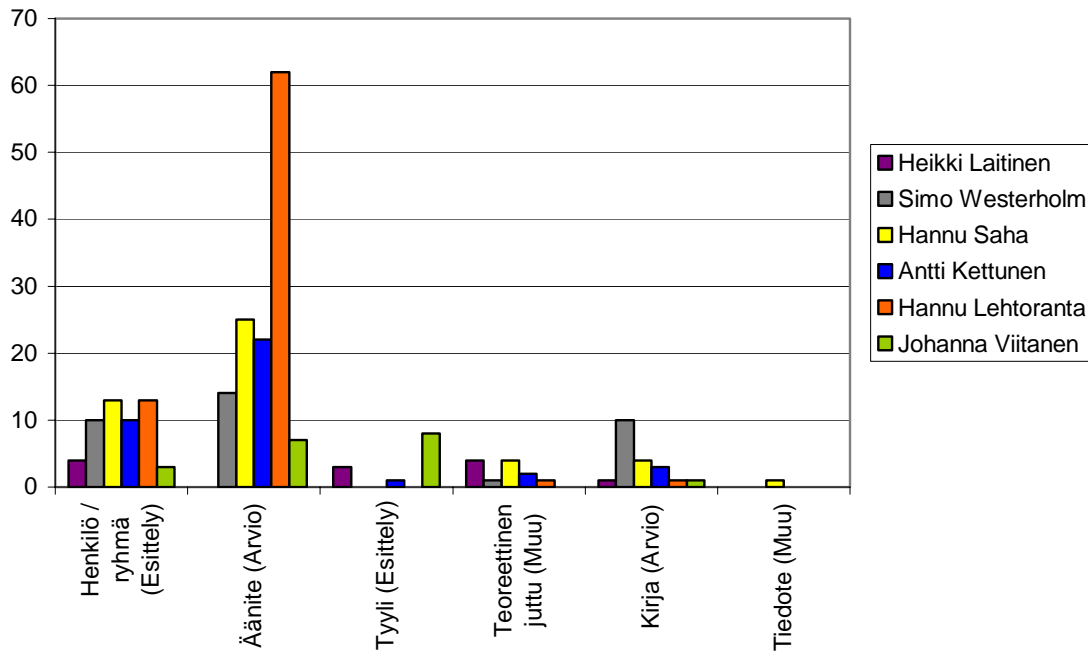

Kuvio 35 Hannu Lehtorannan kirjoittajaprofiili kertoo kirjoittajan profiloituneen voimakkaasti äänitearvioiden ja henkilö- ja ryhmäesittelyjen kirjoittamiseen.

Kuvio 36 Johanna Viitasen kirjoittajaprofiili on jakaantunut tasaisesti. Se kertoo Viitasen keskittyneen erityisesti tyyliesittelyihin, äänitearvioihin ja kolumneihin.

Kuuden aktiivisimman kirjoittajan ja kuuden suurimman juttutyyppin tarkastelu osoittaa henkilö- ja ryhmäesittelyiden sekä kirja-arvioiden osuukien jakautuvan kaikkien kuuden kirjoittajan kesken. Äänitearvioita ja teoreettisia juttuja puolestaan on kirjoittanut viisi kuudesta kirjoittajasta. Kuviossa 37 on esitetty kuuden suurimman juttutyyppin ja kuuden aktiivisimman kirjoittajan vertailu.

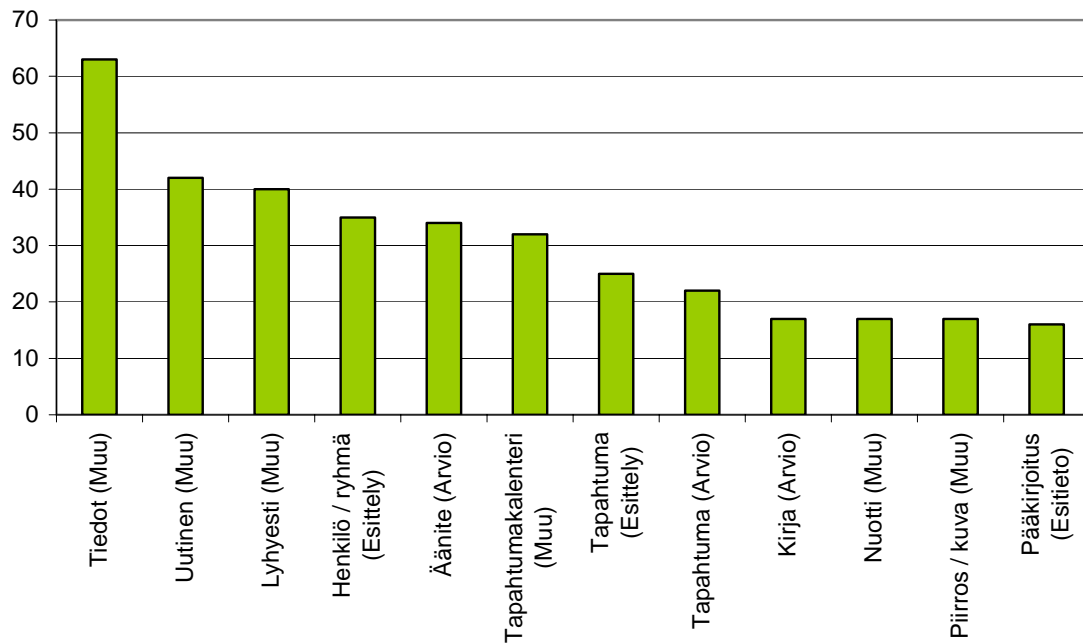

Kuvio 37 Kirjoittajaprofiilien vertailua kuuden suurimman juttutyypiluokan avulla 1976–2002

Silmäänpistävässä kuviossa on Hannu Lehtorannan ylivoimaisesti suurin äänitearvioiden määrä: hänen kirjoittamukseen on merkitty 62 arviota kun seuraavaksi korkein, Hannu Sahan arvo, yltää vain 25 äänitearvioon. Äänitearvioista löytyy viiden eri kirjoittajan juttuja, jolloin tyyppiä voitaisiin pitää suosittuna, vain Heikki Laitisen nimissä ei aineistosta löydy yhtään äänitearviota. Myös tyyliesittelyn kuvio kiinnittää huomion: vain Heikki Laitinen, Antti Kettunen ja Johanna Viitanen ovat kirjoittaneet tämän tyyppin juttuja.

Suurin juttutyypipi, henkilö- ja ryhmäesittely jakaantuu tasaisesti kirjoittajien kesken: kaikki ovat kirjoittaneet 3-13 juttua tästä tyyppistä. Jokainen kuudesta kirjoittajasta on siis kirjoittanut vähintään kolme henkilö- tai ryhmäesittelyä. Sekä teoreettisen jutun että kirja-arvion kirjoittajat jakaantuvat: teoreettisia juttuja ovat kirjoittaneet 1-4 kappaletta muut Johanna Viitasta lukuun ottamatta ja kirja-arvioita on kirjoittanut 1-10 kappaletta jokainen kuudesta kirjoittajasta. Kirja-arvioista Simo Westerholm näyttäisi kirjoittaneen huomattavasti muita suuremman osan jutuista, kymmenen kappaletta.

Kuudesta kirjoittajasta vain yksi, Hannu Saha, on kirjoittanut kuudenneksi suurimmasta juttutyypistä, tiedotteesta, ja vain yhden jutun. Tiedote onkin suurin juttutyypiluokista¹⁰, jolle ei ole pystytty määrittämään kirjoittajaa. Tiedotteiden kirjoittajista kukin on kirjoittanut vain yhden jutun. Suurin osa tiedotteiden kirjoittajista on jäänyt tuntemattomiksi, koska kirjoittajaa ei useinkaan ole merkattu lyhyen jutun perään. Tuntemattomien kirjoittajien kirjoittamien juttujen tyyppiä kuvataan kuviossa 38.

Kuvio 38 Tuntemattomien kirjoittajien kirjoittamista juttutyypeistä tiedote on suurin.

Tiedotteita, joille ei ole voitu määrittää kirjoittajaa, on aineistossa yhteensä 63 kappaletta, mikä on suurin anonyymien kirjoittajien kirjoittamista juttutyypeistä. Nimen poisjättämistä jutusta on suosittua myös uutinen-, lyhyesti- ja tapahtumakalenteri-juttutyypeissä. Myös suuri määrä henkilö- ja ryhmäesittelyitä sekä äänitearvioita esiintyy aineistossa ilman kirjoittajamerkintää.

Muita tuntemattomien kirjoittajien juttutyyppejä ovat mm. tapahtumaesittely ja -arvio. Kuuteen suurimpaan juttutyypiluokkaan kuuluvat henkilö- ja ryhmäesittely, äänitearvio ja kirja-arvio näkyvät kahdentoista suurimman tuntemattoman kirjoittajan kuviossa. Tämä

¹⁰ Luonnollisesti esitieto-luokassa on vielä suurempia tuntemattomien kirjoittajien tekemiä juttuja.

todistaa, että kirjoittajaprofiilit eivät välttämättä pidä paikkaansa: etenkin päätoimittajien kohdalla voi olla paljon virheitä, koska juuri he ovat usein oletettavasti olleet näitä kirjoittajia, joiden nimiä ei lehden palstalle ole muistettu tai haluttu kirjoittaa.

Tuntemattomien kirjoittajien kirjoittamien juttujen suuren määrän lisäksi kirjoittajatarkastelua haittaa kunkin kirjoittajan kirjoittamien juttujen pieni kokonaismäärä. Koska kirjoittajien kirjo on suuri, juttujen lukumäärät pieniä ja edellä mainitut epäkohdat suuria, esitettyjen kirjoittajaprofiilien avulla ei voida tehdä tämän aineiston ulkopuolelle meneviä johtopäätöksiä kirjoittajista.

5.3.2 Valokuvaajat

Jutun kirjoittaja on joskus valokuvannut juttuunsa tarvittavat kuvat itse, mutta usein sen on tehnyt joku muu. Jotkut aineiston valokuvista ovat lehdistömateriaalia ja otettu esimerkiksi esiintyjän toimesta lehdistöjulkaisua varten. Monet lehtien valokuvista ovat peräisin erilaisista arkistoista, esim. Museovirastolta. Yhteensä kuvaajia ja eri kuvalähteitä esiintyy aineistossa 239 kappaletta.

Valokuvaajien esiintymisen tarkempi tarkastelu on muodostunut tässä yhteydessä mahdottomaksi. Monet jutut sisältävät useiden eri valokuvaajien kuvia, mikä on tehnyt tarkastelun mahdottomaksi jo luokitteluvaiheessa, sillä valokuvaajien luokka on suunniteltu niin, että yksi juttu voi sisältää vain yhden kuvaajan id:n¹¹. Juttu on toisaalta saattanut sisältää useita kuvia, joista vain yhden valokuvaaja on merkitty juttuun nimeltä, jolloin kaikki jutun kuvat on ollut tulkittava saman henkilön ottamiksi. Lisäksi ne henkilöt, jotka ovat jonkin verran kuvia ottaneet, ovat ottaneet niitä niin vähän, ettei tällä vähäisellä määrällä olisi ollut mitään merkitystä määrällisessä tarkastelussa.

Lopputuloksena on, että jutuista 82 %:lle ei voitu määrittää valokuvaajaa, mikä saattaa osittain johtua siitä, että osa jutuista oli sellaisia, joissa ei ollut kuvia lainkaan. Valokuvaajista on siis tässä yhteydessä todettava vain, että heitä on ollut lehtien historian aikana suuri määrä

¹¹ Tämä olisi tietysti pitänyt huomata esiluokittelua tehtäessä. Näin ei kuitenkaan tapahtunut ja tässä vaiheessa on tyytyminen saatuihin tuloksiin.

ja että kukaan valokuvaajista ei ole tiettävästi kuvannut merkittävää määrää lehtien kuvista. Lisäksi suuri määrä kuvista on peräisin arkistoista, eikä niitä ole varsinaisesti otettu juuri tarkasteltua julkaisua varten.

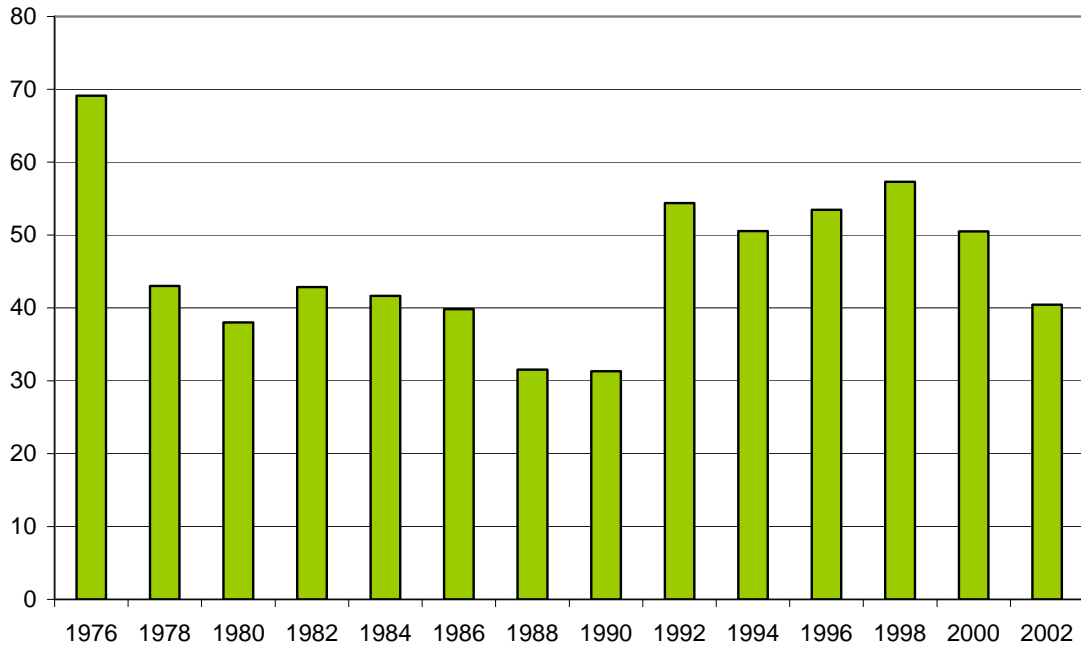
5.3.3 Värillisyyden ja koko

Maailman ja tekniikan muututtua yli neljännesvuosisadan aikana melkoisesti myös kansanmusiikkilehtien ulkoasut ovat muuttuneet. Lehdet ovat kehittyneet alun perin täysin mustavalkoisesta väryksestä asteittain monivärisiksi. Vuonna 1984 *Kansanmusiikki*-lehdessä jo jotkin kuvien reunukset ja otsikot on painettu värillisiksi. Vielä *Uusi kansanmusiikki* -lehtikin on ollut pääosin mustavalkoinen kantta ja monia kuvia lukuun ottamatta. Vasta *Friiti*-lehdessä pääosa kuvista on värillisiä. Värytys on myös muuttunut aikojen saatossa pehmeämmäksi: kansanmusiikki-lehden räväkät numerokohtaiset värykset ovat muuttuneet kirjavan *Uusi kansanmusiikki* -lehden kautta *Friiti*-lehden hillittyyn värykseen.

Myös paperin laatu on kehittynyt. 1970- ja 80-luvuilla lehtien kannet painettiin kiiltävälle ja sisäsivut karheammalle, melko paksulle paperille. *Uusi kansanmusiikki* -lehti suosi ohuita sivuja ja kiiltäväpintaisia sisäsivuja. *Friiti* on palauttanut aiemmat karheammat, paksumat sivut ja muuttanut jopa kannet karheiksi, luultavasti profiloituakseen ja erottautuakseen muista lehdistä.

Kansanmusiikki-lehden sivun koko oli 18 x 25 cm ja *Uuden kansanmusiikin* ja *Friitin* koko 21 x 30 cm¹². Tämä vaikuttaa jonkin verran sivumäärien vertailtavuuteen eri lehdissä. *Kansanmusiikki*-lehden sivumäärät ovat vaihdelleet keskimäärin 30 ja 70 sivun välillä, *Uuden kansanmusiikin* välillä 50–60 ja *Friitin* välillä 40–50. Kun huomioidaan, että lehden uudistuessa *Uudeksi kansanmusiikiksi* myös lehden sivukoko kasvoi, voidaan sanoa lehden suurentuneen huomattavasti tuossa uudistuksessa. Sivumäärien keskimääräistä vuosittaista kehitystä kuvataan kuviossa 39.

¹² Vuodesta 2003 eteenpäin *Friitin* koko on ollut 19 x 26 cm.

Kuvio 39 Uusi kansanmusiikki -lehden aikana sivumäärä on ollut suurimmillaan.

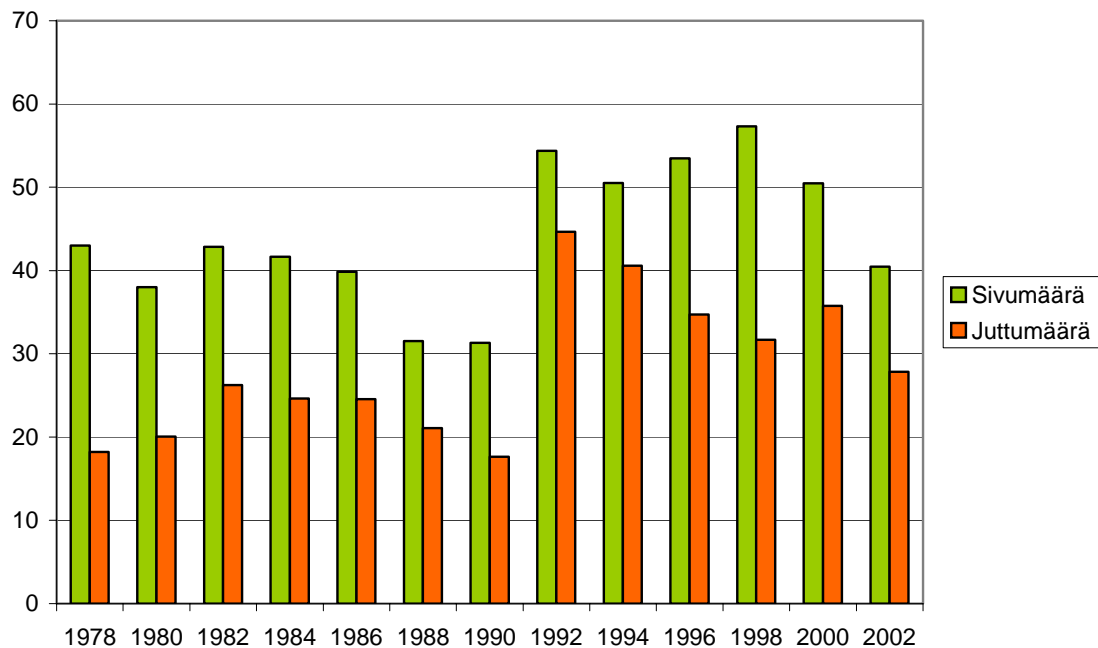
Vuoden 1976 suurta keskimääräisen sivumäärän arvoa voidaan pitää säännön vahvistavana poikkeuksena. Tuona vuonna lehtiä ilmestyi vain kolme, joiden sivumäärät ovat seuraavat: 42, 106 ja 50. Toinen ja kolmas lehti olivat kaksoisnumeroita, numeromerkinnältään 2-3 ja 4-5. Nimenomaan numeron 2-3 suuri sivumäärä on vaikuttanut koko vuoden keskimääräisen sivumäärän kasvuun. Poikkeamaa selittää kaksoisnumeroiden lisäksi myös toiminnan kokeilunomainen luonne: uuden lehden sisältöä on varmaankin testattu ensimmäisenä julkaisuvuonna sopivan lukija- ja toimittajakunnan löytämiseksi ja toiminnan yhdenmukaistamiseksi.

Sivumäärien kehitys on suorassa yhteydessä lehtien taloudelliseen tilanteeseen. *Kansanmusiikki*-lehden pieneneminen 1990-luvun lopulla on ennakoanut tulevaa lamaa. Lehti on uudistettu tuossa vaiheessa ja *Uusi kansanmusiikki* on aloittanut toimintansa suurilla sivumäärillä. 2000-luvun alkupuolella yleinen talouskasvu on ollut jälleen hidasta, mikä näkyy *Friiti*-lehden sivumäärän laskussa heti 2000-luvun alussa. Kun talous jälleen saadaan elpymään, sivumäärätkin nousevat luultavasti jälleen vähintään aiemmanlaiselle tasolle. Tähän voi vaikuttaa kuitenkin *Friitin* verkkolehden, joka on avattu vuoden 2000 alusta, toiminta: mikäli verkkolehti toimii yhtä hyvin tai paremmin kuin paperiversio, paperiversiota

tuskin kannattaa kasvattaa, sillä verkkotoiminnan kustannukset ovat pienemmät. Nähtäväksi jää, palaavatko sivumäärät raiteilleen uusimman talousnotkahduksen jälkeen, vai siirtääkö *Friiti* kansanmusiikkilehdistön päätoiminnan kokonaan uudelle toimialueelle, Internetiin.

5.3.4 Jutut ja kuvat

Lehtien keskimääräinen sivumäärä on siis noussut uudelle tasolle *Uusi kansanmusiikki* -lehden aloittamisen myötä. Näin on käynyt myös lehtien keskiarvoiselle juttumäärälle, mikä voidaan havaita kuviosta 40. Vuosien 1990 ja 1992 välillä voidaan havaita suuri muutos. *Kansanmusiikki*-lehdessä on ollut parhaimmillaan 26 juttua lehteä kohden, kun *Uusi kansanmusiikki* -lehdessä niitä on ollut parhaimmillaan 45 kappaletta. *Kansanmusiikki*-lehdessä on ollut koko aikavälillä keskimäärin 19 juttua lehteä kohden, *Uusi kansanmusiikki* -lehdessä vastaava luku on 38 ja *Friitissä* 32.

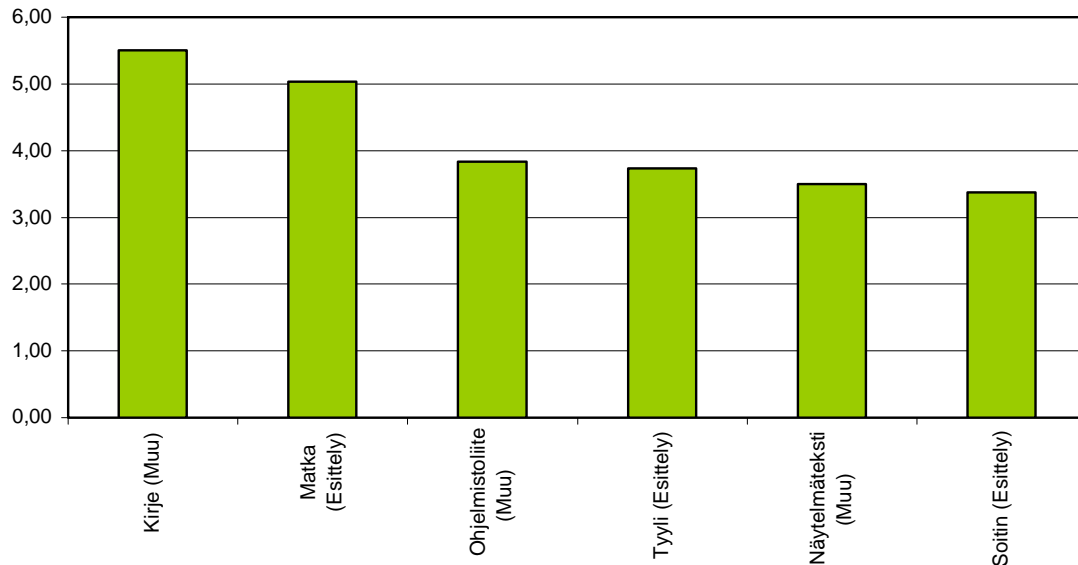
Kuvio 40 Lehtien keskiarvoinen juttumäärä on kehittynyt sivumäärän rinnalla

Juttujen määrät ovat kehittyneet sivumäärien tavoin. Sivumäärät ovat olleet juttumäärien tavoin korkealla tasolla läpi 1970- ja 1980-lukujen. Vuosina 1988–1990 sekä juttumäärät että

sivumäärät ovat laskeneet ja nousseet aiempaa korkeammalle tasolle taas *Uuden kansanmusiikin* myötä vuonna 1992.

Yhtenäisen kehityksen perusteella voidaan olettaa lehtien juttujen pituuksien pysyneen suunnilleen samalla tasolla läpi tarkasteluajakauden. Toisaalta aluksi sivumäärät ovat olleet suurempia ja juttumäärät pienempiä verrattuna myöhempään aikaan. Voidaan siis päätellä, että juttujen pituudet ovat olleet suurempia *Kansanmusiikki*-lehden aikana kuin myöhemmin.

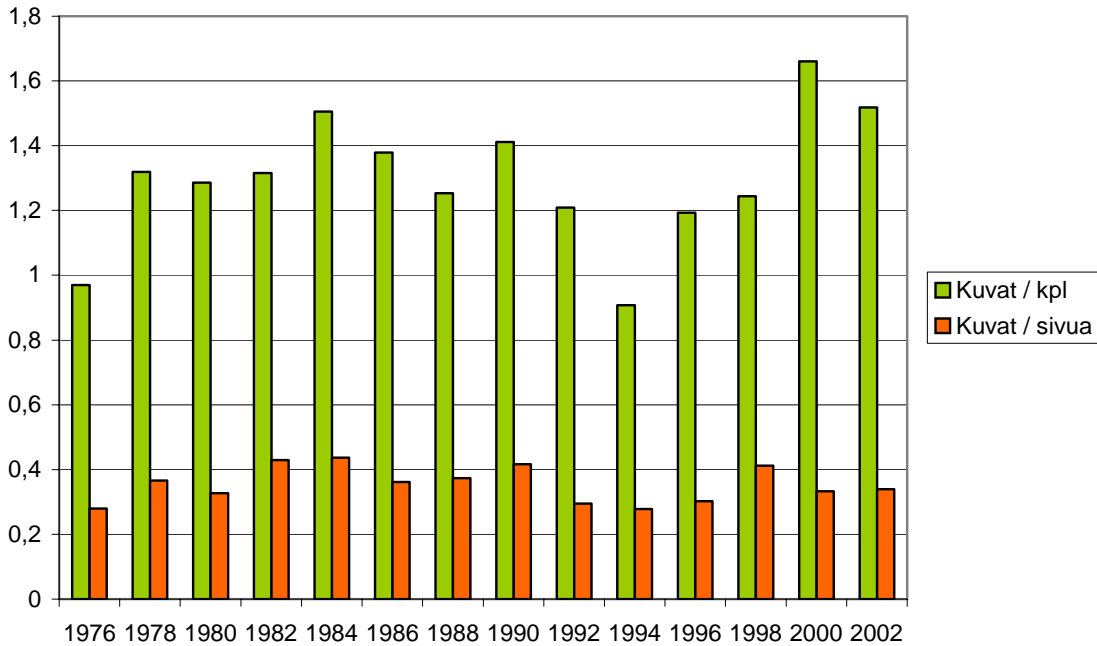
Millaiset jutut sitten ovat pisimpiä entä mitkä lyhimpiä? Kuviosta 41 voidaan havaita pisimmän juttutyyppin olevan kirjeen (5,5 sivua), myös matkaesittelyt ovat olleet aineistossa keskiarvoltaan pitkiä juttuja. Kirje-tyyppisiä juttuja, kuten myös näytelmätekstejä, esiintyy aineistossa vain yksi kappale¹³. Molemmat ovat kuuden pisimmän juttutyyppin joukossa. Pitkistä jutuista matka-, tyyli- ja soitin-esittelyjä sekä ohjelmistoliitteitä aineistossa on useita, siksi niitä voidaankin pitää hyvinä esimerkkeinä pitkistä jutuista.

Kuvio 41 Kirje ja matkaesittelyt ovat pisimmät aineiston juttutyyppit.

Lyhimpiä juttuja ovat olleet treffit (0,1 sivua) - ja osto ja myynti -palstojen ilmoitukset (0,25 sivua), vitsit (0,2 sivua), oikaisut (0,28 sivua) ja palkintoesittely (0,34) -tyypin jutut.

Valokuvien koot ovat pysytelleet läpi aikajakson samalla tasolla. Määrät sen sijaan ovat vaihdelleet jonkin verran. Kehityksessä ei ole kuitenkaan nähtävissä toistuvia jaksoja tai säännönmukaisuuksia, mikä voidaan todeta kuvioista 42.

Kuvio 42 Valokuvien määrät ja koot ovat pysytelleet samalla tasolla läpi tarkasteluajakauden.

Valokuvien keskimäärien huiput ovat vuosissa 1984 (1,5 kuvaa / juttu) ja 2000 (1,7 kuvaa / juttu). Vähiten kuvia sen sijaan on ollut jutuissa vuosina 1976 (1,0 kuvaa / juttu) ja 1994 (0,9 kuvaa / juttu). Kuvien määrien vaihtelu ei ole yhteydessä lehtien uudistumiseen, koska kehityslinjat eivät muutu lehtien uudistuksen yhteydessä. Koska kuvien määrä ja koko eivät ole paljoakaan muuttuneet, voidaan todeta kuvien käyttämisen kansanmusiikkilehdissä pysyneen samanlaisena koko tarkasteluajakauden ajan.

Missä juttutyypeissä kuvia sitten esiintyy eniten? Entä missä vähiten? Kuvakollaasi-juttutyypissä kuvia on keskimäärin juttua kohden yli seitsemän kappaletta. Tämä on tietysti luonnollista juttutyypin luonteen huomioon ottaen: kuvakollaasit kertovat esim. jostain tapahtumasta pelkkien kuvien ja kuvatekstien avulla. Seuraavaksi eniten, n. 3 kuvaa / juttu, on mm. soitin- ja yhdistys / järjestö -esittelyissä. Soitinesittelyiden suurta kuvaosuutta selittävät

¹³ Vuonna 1978 julkaistiin Hannes Vanteen A.O. Väisäselle kirjoittama kirje.

soittimien kuvat, yhdistys / järjestö -esittelyissä on varmaankin kuvattu mm. jäsenistöä ja näin kuvia on tullut juttuihin suuri määrä.

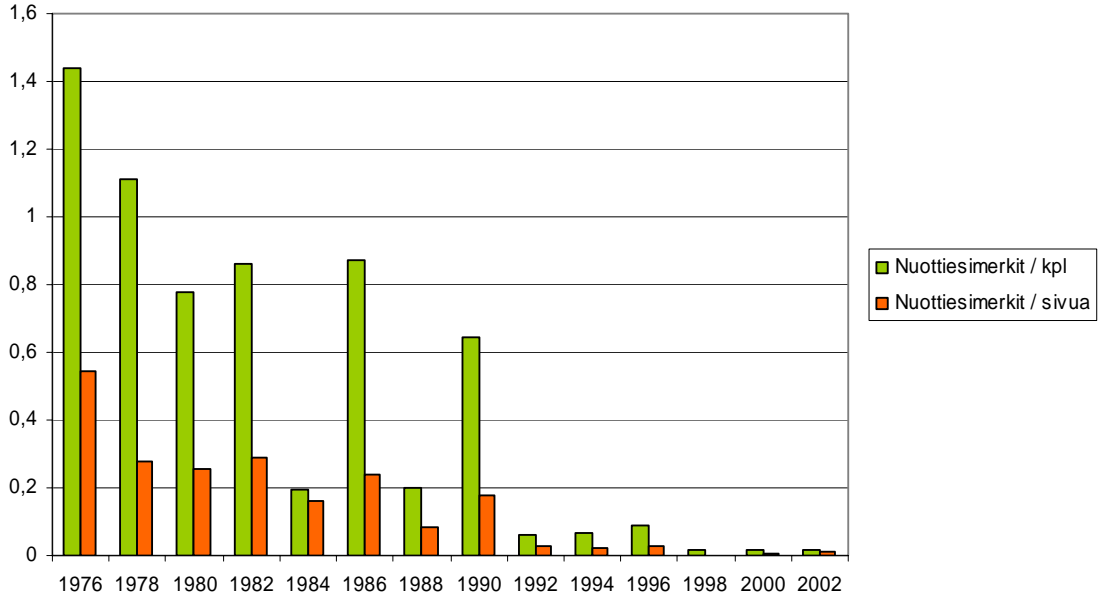
Kuvia esiintyy todella harvoin, eli vähemmän kuin 0,3 kuvaa / juttu, seuraavissa juttutyypeissä: osto- ja myyntipalstan ilmoitus, nuotti, oikaisu, tiedote, mielipide / vastaus. Jokaisen tyyppin kohdalla on ymmärrettävää, että kuvia ei ole, koska niitä ei ole tarvittu asian kertomiseen. Kaikki alle 0,3 kuvaa sisältäneet jutut kuuluvat Muu-pääluokkaan.

5.3.5 Nuottiesimerkit, kuviot ja taulukot

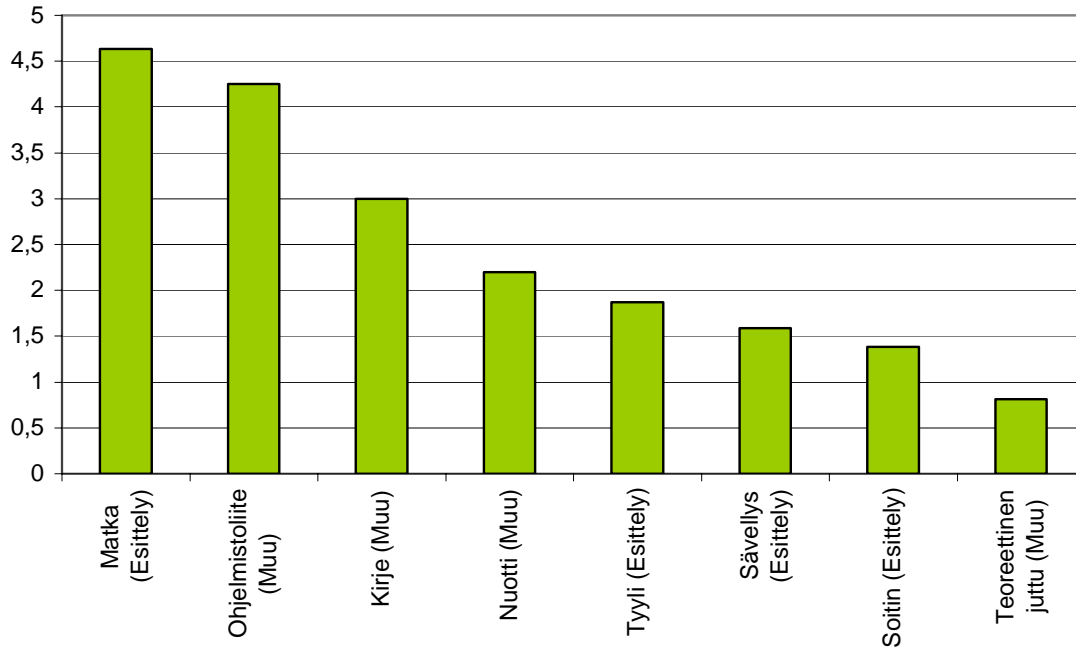
Nuottiesimerkkien käyttö lehdissä on vähentynyt voimakkaasti tarkasteluajavälillä. Sekä nuottiesimerkkien määrät että niiden koot ovat pienentyneet, mikä voidaan huomata kuviosta 43. *Kansanmusiikki*-lehti on käyttänyt nuottiesimerkkejä paljon uudempia lehtiä enemmän. Siinä on esiintynyt 0,2 - 1,4 nuottiesimerkkiä juttua kohden, kun vastaava luku *Uusi kansanmusiikki* -lehdellä on 0,02 - 0,09 ja *Friitillä* 0,01 - 0,02. *Uusi kansanmusiikki* -lehden syntymisen jälkeen nuottiesimerkkien käyttö on siis vähentynyt huomattavasti.

Nuottiesimerkkien esiintymisellä voisi ajatella olevan jokin yhteys myös juttutyyppeihin: voidaankin olettaa, että joissakin juttutyypeissä suosittaisiin nuottiesimerkkejä muita enemmän. Kuten kuviosta 44 huomataan, nuottiesimerkkejä on esiintynyt eniten matkaesittelyissä, ohjelmistoliitteissä ja kirjeissä. Nuotti- ja sävellys-juttutyypeissä nuottiesimerkkien käyttö on hyvin perusteltua jutun luonteen vuoksi. Myös tyyli- ja soitinesittelyissä nuottiesimerkkejä esiintyy jonkin verran.

Arvio-luokan jutuissa esiintyy nuottiesimerkkejä melko vähän, koska niitä ei ole ollenkaan seitsemän suurimman joukossa. Esittely- ja muu-luokan juttuja puolestaan esiintyy nuottiesimerkkejä käyttäneiden juttutyyppeiden joukossa tasaisesti. Nämä kahdeksan juttutyyppeä erottuivat selkeästi muista juttutyypeistä nuottiesimerkkien esiintymisen suhteen. Voidaan siis perustellusti sanoa, että joillekin juttutyypeille nuottiesimerkkien käyttö on tyypillisempää kuin jollekin muille juttutyypeille.

Kuvio 43 Nuottiesimerkkien määrät ja koot ovat vähentyneet voimakkaasti tarkasteluajavälin kuluessa.

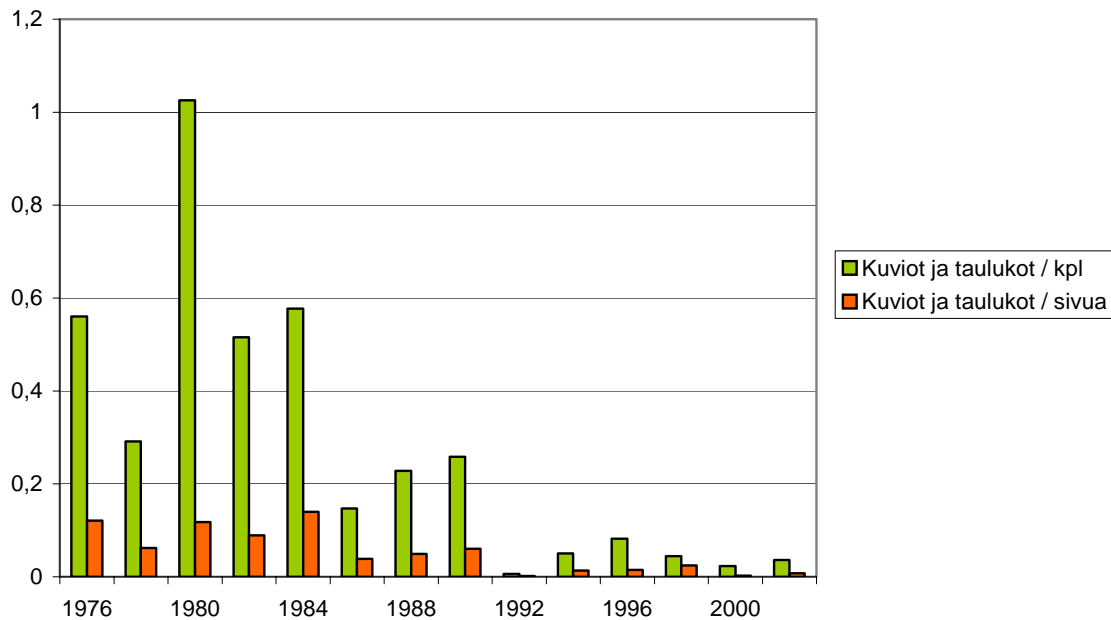

Kuvio 44 Nuottiesimerkkejä esiintyy etenkin matkaesittely- ja ohjelmistoliite-juttutyypeissä.

Kahden keskimääräisesti eniten nuottiesimerkkejä sisältäneen juttutyypin määrän väheneminen tarkasteluajajakson kuluessa vaikuttaa myös jonkin verran nuottiesimerkkien

käytön vähenemiseen: sekä matkaesittelyiden että ohjelmistoliitteiden määrä on keskimääräisesti vähentynyt huomattavasti. Matka-esittelyitä on julkaistu *Kansanmusiikki*-lehdessä useita, etenkin vuosina 1978 ja 1986. Niitä on julkaistu myös muina vuosina, vuosia 1980, 1988 ja 1990 lukuun ottamatta. *Uudessa kansanmusiikissa* matka-esittelyitä on julkaistu yksi kappale, vuonna 1996 ja *Friitissä* näitä ei ole julkaistu lainkaan. Ohjelmistoliitteitä esiintyy aineistossa vuosien 1982 ja 1990 välillä, joskin niiden määrä tasaisesti laskee.

Kuvioiden ja taulukoiden määrä ja koko ovat pienentyneet nuottiesimerkkien tapaan tarkasteluajavälilläni, mikä voidaan huomata kuviosta 45. Kun huippuvuonna 1980 kuvioita ja taulukoita on esiintynyt kansanmusiikkilehdissä keskiarvoisesti juttua kohden 1,03 kappaletta, vuonna 1992 sama luku on 0,01 kuviota tai taulukkoa juttua kohden.

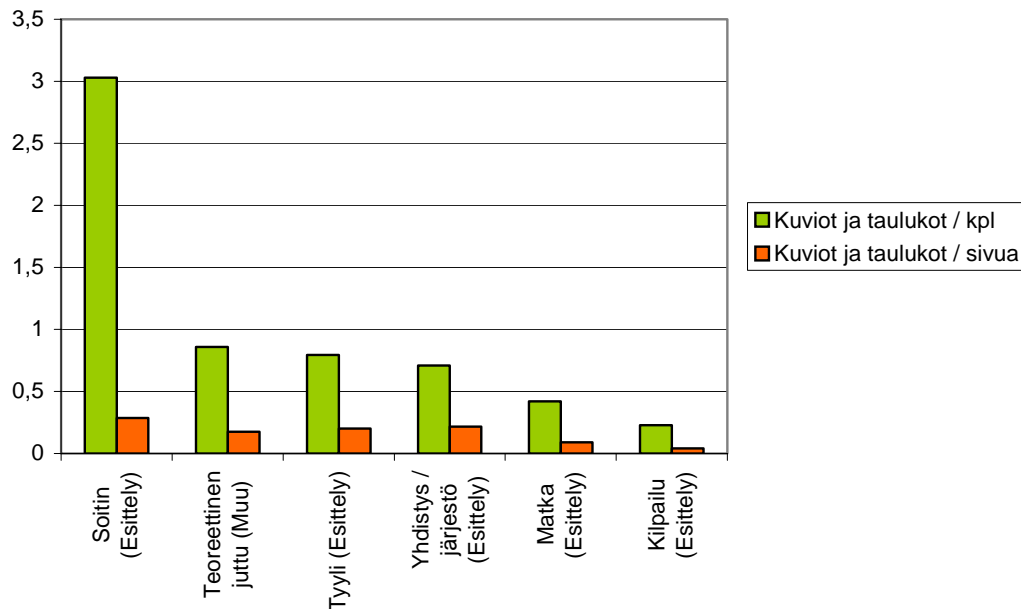
Kuvio 45 Kuvioiden ja taulukoiden määrät ja koot ovat pienentyneet tarkasteluajavälillä.

Kansanmusiikki-lehti on suosinut kuvioita ja taulukoita selkeästi seuraajiaan enemmän. Sekä kuvioiden ja taulukoiden koko että määrä ovat pysyneet melko korkealla tasolla läpi koko *Kansanmusiikki*-lehden historian. Tosin viimeisinä kolmena tarkasteluvuonna kuvioiden ja taulukoiden määrä ja koko ovat jo pienentyneet huomattavasti. Vuonna 1992 kuvioiden ja taulukoiden määrä ja koko ovat olleet erityisen alhaisella tasolla, mikä johtuu varmaankin toimituskunnan ylireagoinnista uuteen linjaan: taulukoita ja kuvioita ei ole jutuissa suosittu,

koska uuden lehden linja on niin vaatinut. Kahden uusimman lehden aikakaudella suhteellisesti eniten kuvioita ja taulukoita on esiintynyt vuonna 1996 ja suhteellisesti niiden koko on ollut suurin vuonna 1998.

Kuvioiden ja taulukoiden, samoin kuin nuottiesimerkkienkin, määrän väheneminen johtuu asioiden esitystavan muutoksesta. Kohti nykypäivää tultaessa asiat on pyritty esittämään lukijaa kiinnostavasti, lyhyesti ja selkeästi, jolloin kuvioiden, taulukoiden ja nuottien merkitys havainnollistajana on vähentynyt.

Myös kuviot ja taulukot näyttäisivät olevan yhteydessä juttutyyppeihin. Kuusi selkeästi muista juttutyypeistä erottuvaa kuvioita ja taulukoita suosivaa juttutyyppeä näkyvät kuviosta 46.

Kuvio 46 Soitinesittelyt sisältävät keskimääräisesti eniten kuvioita ja taulukoita

Kuvioita ja taulukoita esiintyy keskimääräisesti eniten soitinesittelyissä. Soitinesittelyissä on ilmeisesti kuvattu soittimien ominaisuuksia, jotka on esitetty taulukon muodossa. Toisaalta soitinesittelyissä on esiintynyt mahdollisesti myös melko paljon piirroksia erilaisista soittimista. Piirrookset kuuluvat luokittelussa kuvioihin, eivät valokuviin. Teoreettinen juttu -

luokassa esiintyvät kuviot ja taulukot selittyvät erilaisilla taulukoilla, joilla on havainnollistettu teoreettista näkökulmaa.

Tyyliesittelyissä kuvioita ja taulukoita on tarvittu soitinesittelyiden tapaan erilaisten soittimien ja soittotapojen havainnollistamiseen. Yhdistys- ja järjestöesittelyissä taulukoita on käytetty kuvaamaan yhdistyksen rakennetta tai toimintaa. Matka- ja kilpailuesittelyissä kuviota ja taulukot ovat kuvanneet mahdollisesti matka-aikatauluja, karttoja, erilaisia tulosityhteenvetoja tai suunnitelmia.

Myös kuvioita ja taulukoita suosivien juttutyyppeiden väheneminen voi vaikuttaa kuvioiden ja taulukoiden määrän vähenemiseen. Sekä soitinesittelyt että teoreettiset jutut ja tyyliesittelyt ovat vähentyneet tarkasteluajavälillä. Tyyliesittelyjä on julkaistu runsaasti vuosina 1976–1980 (18–39 kpl / vuosikerta) sekä vuonna 1990 (45 kpl / vuosikerta) sekä jonkin verran vuosina 1992–1998. Friitin aikana tyyliesittelyjä ei esiinny aineistossa lainkaan. Vuosina 1992–1998 tyyliesittelyjen määrä on huomattavasti 1970–80-lukujen taitetta pienempi, 1-5 kpl / vuosikerta. Teoreettisten juttujen määrä on laskenut tasaisesti läpi tarkasteluajakajakson: välillä on ollut jopa vuosikertoja, joissa ei ole julkaistu yhtään teoreettista juttua, näin on ollut esim. vuosina 1978, 1990 ja 1998. Teoreettisia juttuja esiintyy jokaisen lehden aikakausilla, joskin 1970- ja 1980-luvuilla enemmän kuin 1990- ja 2000-luvuilla. Soitinesittelyjä on julkaistu vain vuosina 1976, 1982, 1986, 1990 ja 1994, vaihteluväli on 1-33 kpl / vuosikerta. Vuoden 1994 jälkeen soitinesittelyitä ei esiinny aineistossa, mikä vaikuttaa varmasti jonkin verran kuvioiden ja taulukoiden määrän vähenemiseen.

5.3.6 Teemat ja liitteet

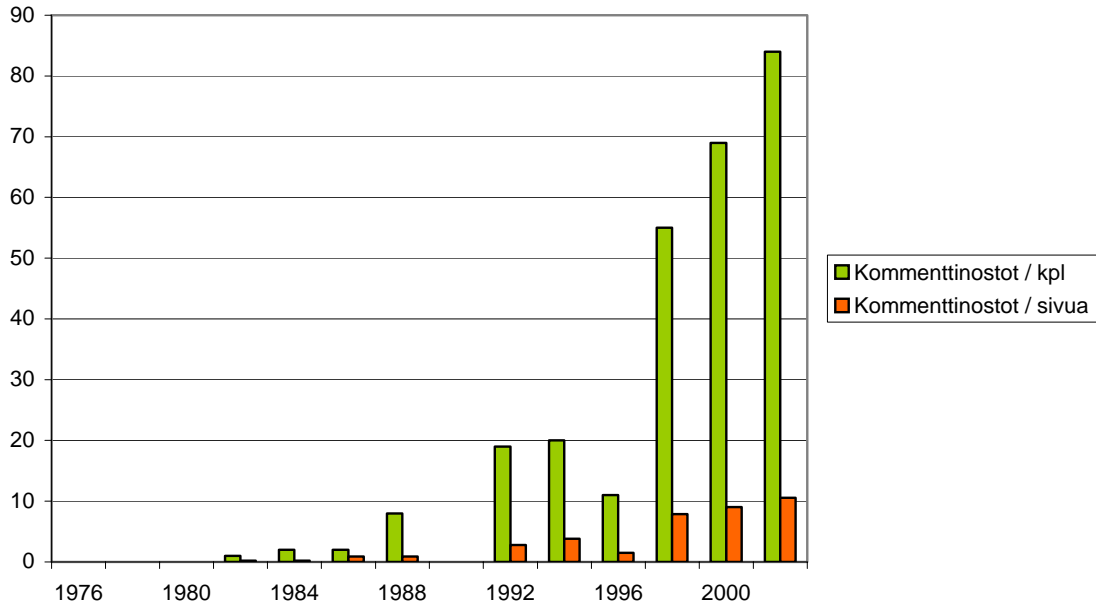
Vuosien kuluessa lehtien numeroissa on esiintynyt erilaisia teemoja, joiden ympärille jutut on kerätty. Teemat on usein jopa ilmaistu numeron kannessa, jolloin ne ovat toimineet samalla sekä lukijoiden houkuttelijoina että numeron rakenteellisena yhdistäjänä. *Friiti*-lehden aikana tällaisia teemoja ei enää esiinny. *Uusi kansanmusiikki* -lehden teemoja ovat olleet kaksi kertaa tulevan kesän festivaalit (vuosina 1992 ja 1998) ja kerran kansanmusiikin koulutus (vuonna 1998) ja maahanmuuttajien musiikki (1998). Näkyvin *Uuden kansanmusiikin* teemoista on ollut kuitenkin musiikkitekniikka jossakin muodossa. Se on ollut teemana kolme kertaa

(1994, 1996 ja 1998). *Kansanmusiikki*-lehdessä teemoja on esiintynyt harvoin: 32 lehdestä vain kolmessa on jonkinlainen teema. Nämä teemat ovat olleet Savo (1976), Kansanmusiikki-instituutti (1984) ja suomalais-ugrilaisuus (1990).

Kansanmusiikkilehdille on tyypillistä liittää lehden numeron mukaan jokin liite. Joskus nämä liitteet ovat sisältäneet numeron teeman jutut (esim. Äänentoisto- ja Kesä soi! -liitteet 1998, Ääni- ja tekniikka-liite 1996 sekä Musiikkitekniikka-liite 1994). Toinen tyypillinen liitetyyppi on ohjelmisto- tai nuottiliite. Näitä esiintyy erityisesti *Kansanmusiikki*-lehden aikana: 32 lehdestä 11:ssä on ohjelmistoliite. *Uudessa kansanmusiikissa* esiintyy kerran, vuonna 1992 yksi nuottiliite. *Friitissä* ohjelmisto- ja nuottiliitteitä ei esiinny. Kolmantena liite-tyyppinä voidaan pitää muuta lehden numeron mukana lähetettävää tavaraa. *Kansanmusiikki*-lehti on lähettänyt vuosina 1984 ja 1986 lehden numeron mukana julisteen ja *Friiti* puolestaan on lähettänyt numeron mukana cd-levyn kolme kertaa.

5.3.7 Kommenttinostot

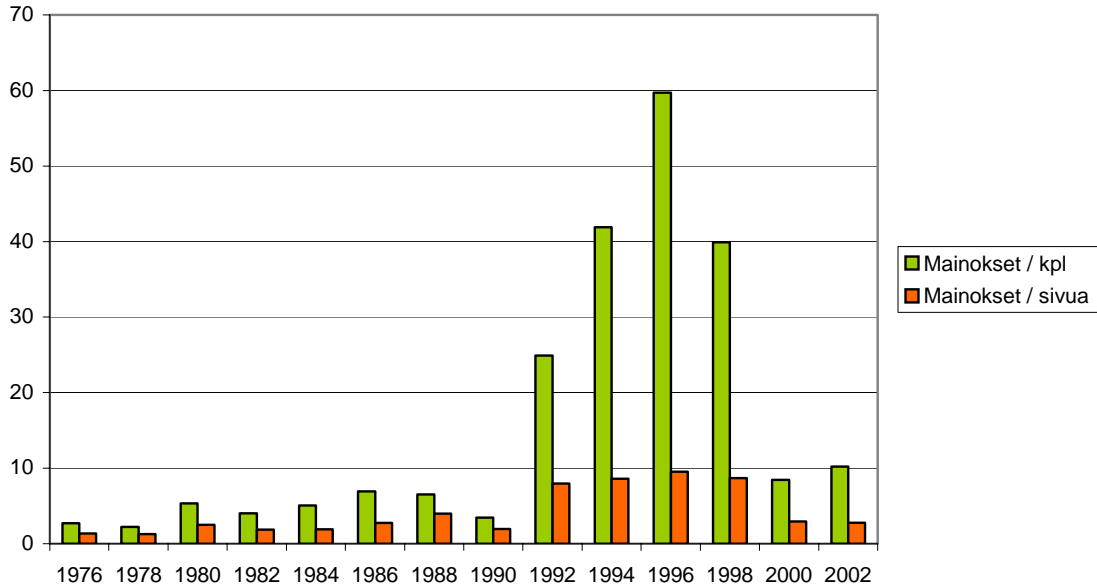
Kommenttinostot ovat olennainen osa kansanmusiikkilehtien ulkoasuja ja niiden esiintyminen kansanmusiikkilehdissä nähdään kuviosta 47. Kommenttinostot ovat ilmaantuneet *Kansanmusiikki*-lehteen 1980-luvulla, jolloin niitä on esiintynyt muutamia kappaleita neljässä eri vuosikerrassa. Vuonna 1990 kommenttinostoja ei esiinny. Vuodesta 1992 eli *Uusi kansanmusiikki* -lehden syntymisestä lähtien kommenttinostoja on esiintynyt enenevässä määrin, joskin vuosi 1996 on ollut poikkeus. Vuodesta 1998 eteenpäin sekä kommenttinostojen määrä että niiden koko suhteessa sivun kokoon ovat kasvaneet.

Kuvio 47 Kommenttinostojen määrä on lisääntynyt voimakkaasti Uusi kansanmusiikki -lehden aloitettua vuonna 1992. Myös kommenttinostojen koot ovat kasvaneet tarkasteluajavälillä.

5.3.8 Mainokset

Sekä mainosten määrä että niiden koko ovat vaihdelleet jaksottaisesti tarkasteluajavälillä, mikä voidaan havaita kuvioista 48. Vuoteen 1988 saakka sekä mainosten määrä että koko kasvoivat voimakkaasti, mikä liittyy oletettavasti yleiseen noususuhdanteeseen sekä lehden vakiintumiseen myös mainostajien silmissä. Vuonna 1990 sekä mainosten määrä että koko pienentyivät hetkellisesti mutta huomattavasti. Tällä toimenpiteellä ennakoitiin luultavasti ovelle kolkuttelevaa lama-aikaa: niin mainostajat kuin lehtien tilaajatkin tinkivät helposti ensimmäisenä mainostilan ostamisesta pienestä lehdestä tai vähentivät harrastelehtien tilaamista taloudellisen tilanteen huonontuessa. Vuosien 1992 ja 1996 välillä mainosten määrä on kasvanut ja kootkin ovat suurentuneet, mikä on seurausta lamasta toipumisesta sekä lehden uudistumisesta. Mainosten määrät ja koot ovat pienentyneet romahdusmaisesti vuodesta 1996 vuoteen 2000. Vuonna 2002 mainosten koot ovat pysyneet samalla tasolla edellisvuoden kanssa, mutta määrät ovat jo lähteneet kasvuun.

Kuvio 48 Mainosten määrät ja koot ovat vaihdelleet jaksottaisesti kansanmusiikkilehdissä.

Mainosten määrien ja kokojen kehittymistä kuvaava kuvio 48 voidaan tulkita lehden elinkaaren näkökulmasta: sekä *Kansanmusiikki*- että *Uusi kansanmusiikki* -lehden kohdalla mainosten määrä ensin kasvaa ja hiipuu sitten saavutettuaan huipun. Näin mainostaminen näyttäisi olevan yhteydessä lehden elinkaareen. Kuvioista ei voida vielä nähdä, vaikuttaako lehden viimeisin uudistuminen mainostuksen kasvuun samalla voimalla kuin edellisen uudistuksen kohdalla.

Mainosten ja lehtien hinnat vaikuttavat myös jonkin verran mainostajien ja lukijoiden toimintaan. Näitä ei ole kuitenkaan ollut mahdollista selvittää läpikotaisin, joten niiden tarkastelu on sivuutettu tässä yhteydessä.

5.4 Tiivistelmä

Tutkimuksen tarkoituksena on ollut kuvailla kansanmusiikkilehtien aiheita, rakennetta sekä ulkomuotoa. Pääasiallisena tavoitteena ovat olleet musiikin lajien ja eri taidelajien esiintymisen kuvailu, aiheiden mahdollisen kansainvälistymisen selvittäminen sekä lehtien

sisällöllisten rakenteiden paljastaminen. Tutkimuksessa on pyritty myös kuvailemaan lehtien ulkomuotojen kehittymistä ja tekijäkunnan toimintaa sisällön näkökulmasta.

Näkyvimpiä muutoksia kansanmusiikkilehdissä ovat olleet lehtien kokojen ja värien kehittyminen: koko on kasvanut ja lehti on moniväristynyt tarkasteluaijakavälin kuluessa. *Friiti*-lehdessä on näkyvissä myös jonkinlaisia profiloitumisen merkkejä. Valokuvien käyttö on säilynyt ennallaan läpi tarkasteluajakajakson. Kuvioden ja taulukoiden sekä nuottiesimerkkien käyttö sen sijaan on vähentynyt huomattavasti.

Kansanmusiikkilehtien tekijäkuntaa voidaan kuvailla laajaksi. Kuitenkin muutamat kirjoittajat ovat muodostuneet toimituksen vakiorungoksi, jota on tarvittaessa laajennettu. Ahkerat kirjoittajat ovat myös profiloituneet kirjoittamaan määrätyn tyypin aiheista kerta toisensa perään.

Henkilö- ja ryhmäesittelyt sekä erilaiset äänitearviot hallitsevat kansanmusiikkilehtien sisällöllisiä rakenteita. Tarkasteluaijakavälin kuluessa kolumnista on kehittynyt uusi kansanmusiikkilehden rakenteellinen osa.

Kansanmusiikkilehtien aiheet ovat muuttuneet kansainvälisemmiksi tarkasteluaijakavälin kuluessa. Lisäksi lehdet keskittyvät aiheissaan musiikkiin muiden taiteen lajien kustannuksella. Vaikka myös muita musiikin lajeja esiintyy, kansanmusiikki on ylivoimaisesti näkyvin musiikin lajeista.

6 DISKUSSIO

Kansanmusiikkilehdistö on aikojen saatossa kirjoittanut pääasiassa kansanmusiikkiaiheista - luonnollisesti. Myös yleisemmät musiikkiaiheet ja maailmanmusiikkia käsittelevät jutut ovat esiintyneet lehtien palstoilla lähes katkeamattomasti, joskin huomattavasti kansanmusiikkia vähäisemmässä määrin. Yleisen- ja maailmanmusiikin esiintyminen kansanmusiikkilehdissä kertoo siitä, että kansanmusiikkilehdistö on huomionut keskeisimpien aiheidensa lisäksi myös kansanmusiikin lähilajeja. Näin se on kattanut lupaamansa alueen, mutta tuonut myös muita näkökulmia lukijoidensa tietoisuuteen. Lehdistö ei ole tuijottanut vain lupaamiinsa aiheisiin, vaan on antanut tilaa myös muille musiikin lajeille ja näin myös erilaisille näkökulmille. Kansanmusiikkilehtien sisältöjen agenda on siis luotu kansanmusiikkia painottaen mutta myös muita lajeja huomioiden.

Maailmanmusiikki- ja yleinen musiikki -aiheiden määrä on lisääntynyt tarkasteluajavälin kuluessa. Tämä kertoo kansanmusiikkilehdistön linjan löystymisestä, mikä ei ole pelkästään huono asia, sekä siitä, että käsitys kansanmusiikin alueeseen kuuluvista aiheista on ehkä muuttunut tarkasteluajavälin kuluessa. Nykyään kansanmusiikkilehden tilaava tai ostava lukija saattaa jo olettaa löytävänsä lehdestä myös maailmanmusiikkia ja yleistä musiikkia käsitteleviä juttuja, jolloin lehtien tekijöiden on niitä heille tarjottava. Hiljaisuuden spiraali on siis tehnyt tehtävänsä: oletus maailmanmusiikki- ja yleinen musiikki -aiheita sisältävästä kansanmusiikkilehdestä ovat nykyään oletettavasti jo olemassa.

Kansanmusiikkilehdet ovat käsitelleet eri taidelajeista eniten nimensä mukaisesti musiikkia. Aikojen saatossa myös mm. kirjallisuutta ja tanssia käsitteleviä aiheita on käsitelty kansanmusiikkilehdissä. Musiikin ylivoima johtuu varmaankin paljolti kansanmusiikin itsenäisestä asemasta muiden taiteiden rinnalla: ainoastaan tanssi voidaan liittää siihen läheisesti, mikä selittää suurelta osin tanssia käsittelevien juttujen määrän. Kirjallisuutta käsittelevien juttujen suuri lukumäärä johtuu puolestaan kirja-arvioista, joita on julkaistu jokaisessa aineiston vuosikerrassa. Kansanmusiikkilehdistö vaikuttaisi tiukkalinjaiselta taidelajin suhteen: vain harvoin jutuissa puhutaan jostakin muusta, mutta ei lainkaan

musiikista. Loput aineiston taidelajit, kansantaide, taide yleisesti sekä näyttämötaide sivuavat vielä nekin läheisesti kansanmusiikkia.

Tiukka oman linjan pitäminen, musiikista kirjoittaminen, tuo musiikkilehdelle sen erikoislehden aseman. Kansanmusiikkilehtien tavoite pysyä mahdollisimman laajasti omalla suppealla alueellaan (ks. luku 3) näyttäisi toimivan. Lukijat ovat voineet vuosien saatossa luottaa siihen, että saavat lehdistä sen, mitä ovat halunneetkin. Molemminpuolinen luottamus sisällön jatkuvuudesta on siis syntynyt lehdistön ja yleisön välille taidelajin pysyvyyden ansiosta.

Viime vuosina voimakkaasti yhteiskunnassamme vaikuttanut monipuolinen kansainvälistyminen voidaan huomata myös kansanmusiikkilehtien aiheista. Eri kansallisuuksien musiikeista kertovat jutut ovat lisääntyneet moninkertaisiksi tarkasteluajavälin kuluessa. 1970- ja 1980-luvuilla pääosassa ovat olleet kotimaan lisäksi Pohjoismaiden sekä Yhdysvaltojen musiikit, kun 1990- ja 2000-luvuilla on käsitelty jo neljän maanosan musiikkia.

Kansanmusiikkilehdistö on lähtenyt mukaan yleiseen kilpajuoksuun kohti globaalia kulttuuria ja maailmaa. Kansainvälisyyttä pidetään nyky-yhteiskunnassa arvona sinänsä ja jo siksi tavoiteltavana asiana. Kansanmusiikkilehtien aiheiden kansainvälistyminen kertoo siitä, että kansanmusiikkilehdistö on onnistunut mihinkään kirjaamattomassa pyrkimyksessään muiden tiedotusvälineiden tavoin kattamaan myös kansainvälisiä aiheita. Kilpailu lukijoista on kovaa aikakauslehtimarkkinoilla ja joitakin trendejä tulee erikoislehtienkin seurata pysyäkseen kehityksessä mukana.

Arvioiden asema on säilynyt olennaisena osana lehden sisältöä läpi koko tarkasteluajanjakson. Sekä muusikot että yleisö olettavat lehtien kirjoittavan kritiikkejä. Sanotaanhan jo aikamme sananlaskussakin, ettei huonoa julkisuutta ole olemassakaan. Kansanmusiikkilehdistö on tukenut musiikkikritiikin asemaa julkaisemalla arvioita. Arvion asema lehden sisällöllisenä rakenteena ei ole muuttunut, mikä korostaa sen tärkeyttä musiikkijournalismin kentässä myös kansanmusiikkilehdistön näkökulmasta.

Muu-tyyppisten juttujen osuus on vähentynyt tarkasteluajakauden loppupuolella ja esittely-tyypin juttujen osuus on kasvanut. Yksilö- ja ryhmäesittely on suurin esittely-päättyypin alatyypeistä. Nykyinen individualistinen maailmankuva näkyy kansanmusiikkilehdistön sisällöistä juuri tässä kohtaa: maailmaa tarkastellaan yksilön tai ryhmän näkökulmasta sen sijaan että tyydyttäisiin uutis-tyyppiseen informaatioon. Aiemmin on haluttu esittää asiat faktoina, uutisina ja tiedotteina, myöhemmin on vaadittu raa'alle faktalle näkökulmaa.

Mukana muutoksessa pyörivät niin kehystämisen - kuin hiljaisuuden spiraali -teoriankin rattaat: asiat kehystetään nykyään yksilön näkökulmaksi, yhdeksi mielipiteeksi monien joukossa. Samalla muodostetaan hiljaisuuden spiraalia trendien ja ajan tyylien varjolla. Yleinen käsitys siitä, että nykyään ihmiset eivät ole kiinnostuneita persoonattomista faktoista, vaan vaativat asioihin näkökulmaa, saattaakin olla hiljaisuuden spiraalin tuotosta. Savon Sanomien musiikkitoimittaja Katariina Pikkarainen esittää, että analyyttisten henkilöhaastatteluiden määrää tulisi lisätä, jotta voitaisiin päästä erilaisten ilmiöiden äärelle (Kuusisaari 1992 14). Pikkaraisen voidaan alan ammattilaisena olettaa tietävän, miten musiikkijournalismia tulisi kehittää. Toisaalta tulee kriittisesti arvioida, olisiko hiljaisuuden spiraali voinut siepata mukaansa myös journalismin kriittisen ammattilaisen.

Edellinen tulkinta hiljaisuuden spiraalin toiminnasta on viety todella pitkälle heiveröisten faktojen pohjalta. Lukija on haluttu herättää ajattelemaan esittämällä radikaali tulkinta, joka sekään ei ole käytännössä mitenkään mahdollon. Käytäntö ei ehkä ole aivan näin totaalinen mutta osa totuutta jäisi ilmaisematta, mikäli tätä radikaalia mahdollisuutta ei huomioitaisi.

Erilaisia palstoja esiintyy jokaisessa aineiston vuosikerrassa ja jopa 35 % jutuista kuuluu johonkin palstaan, joten palstoja voidaan pitää lehtien pysyvänä rakenneosana. Erityisesti arviot on usein julkaistu palstatunnuksen alla. Tällöin palstatunnusta on käytetty yhdistämään arvio-tyypin jutut lukijalle yksinkertaiseen muotoon. Lukijan ei ole tarvinnut lukea juttua selvittääkseen, onko kyseessä ennakkojuttu, esittely esim. tapahtumasta, vaan jo palstatunnus on kertonut kyseessä olevan arvion. Muutoksiakin palstoituksessa on tapahtunut: erilaiset kolumnit ovat tulleet jäädäkseen kansanmusiikkilehtien sisältöihin. Kolumnien määrä on kasvanut suuresti tarkasteluajavälillä ja näin ollen niillä voidaan ajatella olevan myös rakenteellista merkitystä kansanmusiikkilehdille. Kolumnien kriittinen esitystapa on ehkä myös muodostunut yleisöä miellyttäväksi tavaksi esittää asioita.

Lehtien ulkoasuissa on tapahtunut tarkasteluajavälillä muutoksia niin koon kuin värityksenkin suhteen. Muutoksiin ovat luultavasti vaikuttaneet pääasiassa uusien tekniikoiden kehittyminen ja lehtien profiloituminen. Esim. *Friiti*-lehden ”vanhanaikaisella” karhealla paperilla on ilmeisesti pyritty profiloitumaan, esittämään lehden imago perinteisenä ja kansanomaisena. Koot puolestaan ovat viestineet lehtien taloudellisesta tilanteesta. *Uusi kansanmusiikki* on ilmestynyt suurikokoisena, mikä kertoo 1990-luvun laman jälkeisestä noususuhdanteesta. Ajatusta tukee myös mainosten määrän suuri kasvu. Tekniset mahdollisuudet ovat luonnollisesti olleet kehityksen tiellä ja sen avaajina monessa suhteessa lehtien ulkoasujen kehityksessä.

Nuottiesimerkkien sekä kuvioden ja taulukoiden määrän jyrkkä väheneminen johtuu niitä suosineiden juttutyyppeiden vähenemisestä sekä asioiden esitystavan muutoksesta. Uudemmissa lehdissä ei ole pyritty samalla tavalla analyttiseen ilmaisuun kuin vanhemmissa lehdissä. Aamulehden kulttuuritoimittaja Erik Ahonen sanookin Harri Kuusisaaren mukaan musiikkijournalismin muuttuneen pinnallisempaan suuntaan: nykyään suositaan lyhyitä juttuja, jolloin verbaaliakrobatian osuus korostuu. Ahonen sanoo tarjonnan olevan niin suurta, että vain harvoista asioista voidaan nykyään kirjoittaa pitkään ja syvällisesti. Hän pohtii musiikkijournalismin saaneen mahdollisesti vaikutteita myös populaarikulttuurista: taideteokseen suhtaudutaan ”kuittaavalla otteella” ja tuotteena, joita tulee ja menee. (Kuusisaari 1992, 14.) Uudemmat kansanmusiikkilehdet esiintyvätkin mielellään aiempaa yleisemmällä tasolla ja populaarimpana julkaisuna, jolloin yksityiskohtaisten ja suurelle yleisölle vaikeasti luettavien nuottiesimerkkien, kuvioden ja taulukoiden käyttö ei ole enää perusteltua. Nuottiesimerkit ovat hyvä esimerkki lehtien linjan, tavoitteiden ja tyylin, muutoksesta. Nuottiesimerkit esiintyvät muita juttutyyppejä useammin mm. matka- ja tyyliesittelyissä sekä teoreettisissa jutuissa. Kuviot ja taulukot esiintyvät useimmin puolestaan soitin-, tyyli- ja yhdistys-esittelyissä sekä teoreettisissa jutuissa.

Lehdet ovat aikojen kuluessa houkutteleet lukijoita mielellään erilaisilla liitteillä ja teemoilla sekä tavaroilla. Ohjelmisto- ja nuottiliitteet ovat kadonneet tarkasteluajavälin kuluessa, vaikka *Kansanmusiikki* harrastikin niitä aikanaan ahkerasti. Samoin on käynyt lehtien teemoille, jotka puolestaan olivat suosituimpia *Uuden kansanmusiikin* aikana. Erilaiset lehden mukana lähetettävät tavarat eivät kuuluneet *Uuden kansanmusiikin* toimintaan, mutta sekä

Kansanmusiikki että *Friiti* ovat suosineet niitä. Tavaraliitteiden kohdalla on siis palattu entiseen.

Kommenttinostot ovat tulleet kahdenkymmenen vuoden aikana osaksi lehtien rakennetta. Niiden määrä ja koko ovat kasvaneet, eikä vähenemisestä tai koon pienenemisestä ole olemassa merkkejä. Kommenttinostot ovat yksi lehden ulkoasun osa, joka vaikuttaa lehden ilmaisuun. Kommenttinostoja voidaan pitää otsikoiden tapaan tekstistä esiin tulevana osana, paloina, jotka lukija huomaa ensimmäisenä. Kommenttinostoissa on suoraan kysymys kehystämisen teoriasta: kommenttinostoihin nostetaan varmasti lehden näkökulmasta olennaisimmat kommentit. Voisikin olla kiinnostavaa tutkia, millaisia tekstejä toimittajat nostavat kommenttinostoihin. Näin saataisiin selville, millaisia asioita he pyrkivät jutustaan painottamaan.

Mainostamisessa on tapahtunut paljon tarkasteluaikeavälillä. *Uusi kansanmusiikki* -lehden myötä mainosten määrät ja koot ovat kasvaneet. *Friitin* aikana ne ovat pudonneet jälleen *Kansanmusiikki*-lehden tasolle. Mainosten kootkin ovat kasvaneet ja pienentyneet yhdenmukaisesti määrien kanssa. Vuoden 1996, jolloin sekä mainosten määrä että koko olivat huipussaan, ja vuoden 1978, jolloin arvot olivat pienimmillään, välillä on siis hyvin suuri ero palstatilassa, jonka mainostajat ovat saaneet käyttöönsä: mitä enemmän mainoksia on ollut, sitä suurempia ne ovat olleet.

Friiti-lehden kohdalla voidaan ennustaa, että kun kahden vuosikerran jälkeen mainosten määrä näyttäisi olevan kasvussa, se määrätyn aikavälin jälkeen saavuttaa huippunsa ja alkaa sitten pienentyä. *Uusi kansanmusiikki* -lehden elinkaari samoin kuin sen mainostuksen elinkaari on ollut *Kansanmusiikkia* lyhyempi. Jos mainostuksen elinkaari toimisi *Friiti*-lehden kohdalla aiempaan tapaan, voitaisiin sen ennustaa saavuttavan huippunsa aiempia lehtiä vieläkin nopeammin, mikä voisi myös olla yhteydessä koko lehden elinkaaren pituuteen. *Friitin* tulevaisuuteen tosin paperiversion rinnalla ilmestyvä verkkolehti. Nähtäväksi jää, miten kansanmusiikkilehdistön laajentuminen Internetiin alkaa vaikuttaa lehden sisältöön, rakenteeseen, ulkoasuun ja talouteen.

7 PÄÄTÄNTÖ

Vuosina 1973–1974 Kaustisen kansanmusiikkijuhlien kannatusyhdistys ry julkaisi Kansanmusiikki¹⁴-nimistä lehteä. Lehden ensimmäisen numeron pääkirjoituksessa vuonna 1973 Viljo S. Määttälä kuvaili lehden päämääriä seuraavalla tavalla:

Kansanmusiikin harrastus on lisääntynyt voimakkaasti viime vuosina. – – Tämä kehitys on merkinnyt koko maamme kulttuurielämän kannalta arvaamattoman suurta rikastumista. – – Sen [kansanmusiikin neuvottelukunnan] tehtävänä tulee olemaan yhteistyön kehittäminen ja maamme kansanmusiikin kokonaisuohjelman laatiminen. Myös tämä tiedotuslehtemme, jonka ensimmäinen numero on käsissäni, pyrkii samaan päämäärään. – – tarkoituksemme on antaa tilaa myös koko maan kansanmusiikkitoimintaa koskeville kirjoituksille. – – Lehtemme pyrkii olemaan koko maan kansanmusiikkiväen yhdysside, jonka palstoilla jokaisella kansanmusiikkia harrastavalla tai siitä kiinnostuneella on mahdollisuus esittää ajatuksiaan. Mutta lehtemme pyrkii tekemään kansanmusiikkitoimintaa ja yhteisiä tavoitteita tunnetuksi myös ulkopuolisille. Omalta vaatimattomalta osaltaan lehtemme haluaa viedä eteenpäin kansanmusiikin ja omaleimaisen kulttuurimme asiaa. (Määttälä 1973.)

Kansanmusiikkilehdet ovat edistäneet kansanmusiikin asemaa nyt jo yli kolmen vuosikymmenen ajan. Kannatusyhdistyksen tiedotuslehden seuraajien pyrkimykset on jouduttu puntaroimaan sitten vuoden 1973 varmasti useaan kertaan. Määttälän mainitsema kansanmusiikin kokonaisuohjelman laatiminen on siirtynyt yleisön itsensä käsiin: kansanmusiikki on monipuolistunut ja levinnyt yleisen trendin mukaisesti laajalle lehden välttämättä siihen suuresti vaikuttamatta. Sen sijaan yhteistyön kehittämisen, koko maan kansanmusiikin kattamisen ja yhdyssiteeksi pyrkimisen sekä toiminnan tunnetuksi tekemisen tavoitteet voitaisiin varmasti allekirjoittaa vielä nykyisten lehtienkin tavoitteissa.

Tässä tutkimuksessa on kuvailtu kansanmusiikkilehtien kehitystä vuosien 1976 ja 2002 välisenä aikana. Kansanmusiikkilehdistön osuutta musiikkilehdistön historiassa on pyritty avaamaan sisällönanalyysin keinoin. Pinnallisia muutoksia on pohdittu ja hitaammat,

¹⁴ Tutkimuksen aineistona oleva Kansanmusiikki-niminen lehti on Kansanmusiikki-instituutin julkaisema, mutta se on perinyt nimensä tältä aiemmalta kannatusyhdistyksen julkaisemalta lehdeltä.

rakenteelliset ja aihetta koskevat muutokset on nekin pyritty paljastamaan.

Kokonaisuutena kansanmusiikkilehtien sisältöjen tarkastelu on onnistunut ja asetetut tavoitteet on pääpiirteissään saavutettu. Monenlaiset luokitusrungon toimintaa ja tulkintaa koskevat vaikeudet ovat aiheuttaneet kuitenkin ongelmia tutkimuksen edetessä. Luokitusrunko olisi voitu muodostaa toisin joidenkin luokkien osalta, jolloin olisi voitu saada irti vielä yksityiskohtaisempaa tietoa aineistosta. Tutkimuksen tavoitteisiin nähden saadut tulokset ovat kuitenkin tässä yhteydessä varsin riittävät. Tulkinnalliset ongelmat sen sijaan vaikuttavat enemmän tutkimukseen kokonaisuutena. Teoriaosuuden ja tutkimustulosten yhdistäminen ei ole onnistunut aivan odotetulla tavalla. Tulosten mielenkiintoiset osat eivät suoranaisesti liity teoriaosuuden esittämiin näkökulmiin. Teoreettisen viitekehyksen tehtäväksi onkin tässä tutkimuksessa muodostunut lähinnä tutkimustarpeen perusteleva ja näkökulman luominen. Teoriaosuus tukee myös sisällönanalyysin valintaa tutkimusmenetelmäksi.

Toisaalta menetelmä on tuottanut myös teorian ja tulosten välisen yhteensopivuusongelman. Sisällönanalyysin keinoin ei ole voitu tuottaa vaikutustutkimuksen kannalta olennaista tietoa. Tosin teoriaa on käytetty mahdollisimman suurelta osin hyödyksi tulosten analysoinnissa. Tulevaisuudessa samantyyppisissä tutkimuksissa tulisikin kiinnittää huomiota juuri menetelmän valintaan ja mahdollisesti käyttää monia erilaisia menetelmiä monipuolisempien tulosten aikaansaamiseksi.

Tutkimuksen tekeminen, aineistoon tutustuminen, teoriaosan pohtiminen, luokittelun ja analyysin suorittaminen sekä raportin kirjoittaminen ovat vieneet merkittävän osan ajastani sekä suuren osan ajatuskapasiteetistani viimeisen puolentoista vuoden aikana. Prosessi on ollut vaikuttava niin tiedollisesti kuin taidollisestikin. Lisäksi se on opettanut monipuolista asioiden hallintaa, niin konkreettisesti kuin abstraktillakin tasolla.

Toivon tämän tutkimuksen innostavan muita tutkijoita musiikkilehdistön tutkimusaiheiden äärelle. Niin populaari- kuin taidemusiikkikin tarvitsisivat tämänkaltaista tutkimusta, jonka avulla voitaisiin sisällön näkökulmasta tutkia lehden aiheita, rakenteita ja ulkomuotoja, ja selvittää näin musiikkijournalismin merkitystä ja lehdistön toimintaa.

8 LÄHTEET

- Airo-Karttunen, E. (1996). *Hienostunut hurmio. Musiikkikritiikin esteettiset arvot 1990-luvun alussa*. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro gradu.
- Ala-Könni, E. (1986). *Suomen kansanmusiikki. Tutkielmia neljältä vuosikymmeneltä*. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti. ISBN 951-95411-8-7.
- Brusila, J. 2003. "Local music, not from here". *The Discourse of World Music examined through three Zimbabwean case studies: The Bhundu Boys, Virginia Mukwesha and Sunduza*. Helsinki: Finnish Society for Ethnomusicology. ISBN 951-96171-6-7.
- Fiske, J. (1998). *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen*. 5. painos. Alkuperäisjulkaisu *Introduction to Communication Studies*. (2nd ed.). Suomeksi toimittaneet Pietilä, V. & Suikkanen, R. & Uusitupa, T. Jyväskylä: Gummerus.
- Friiti. Kansan musiikkilehti. (2000–2002). Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti. <http://www.creamedia.fi/friiti/>
- Grönfors, M. (1982). *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Juva: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (1997). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. ISBN 951-26-4618-8.
- Kansanmusiikki. (1973–1990). Kaustinen: Kansanmusiikkisäätiö.
- Kunelius, R. (1998). *Viestinnän vallassa. Johdatusta joukkoviestinnän kysymyksiin*. Juva: WSOY.
- Kuusisaari, H. (1992) *Onko musiikkijournalismi liian kritiikkivaltaista?* Rondo 4, 12–14.
- Laitakari, T. (toim.) (1989). *Suomalaiset musiikkilehdet*. Helsinki: Kirjastopalvelu Oy.
- Laruelle, D. (1993). *Musiikkijournalismi ja kansainvälistyminen*. Teoksessa Lehtiranta, E. & Saalonen, K. (toim.) *Musiikkijournalismi. Musiikin ja median kohtaamisia*. s. 32–43. Suomentanut Kristiina Saalonen. Helsinki: Sibelius-Akatemian koulutusjulkaisuja 9.
- Lehtiranta, E. (1993). *Musiikkijournalismin suuntaviivoja - Laaja kenttä ilman tarkkoja rajoja*. Teoksessa Lehtiranta, E. & Saalonen, K. (toim.) *Musiikkijournalismi. Musiikin ja median kohtaamisia*. s. 10–25. Helsinki: Sibelius-Akatemian koulutusjulkaisuja 9.
- Lehtiranta, E. & Saalonen, K. (toim.) (1993). *Musiikkijournalismi. Musiikin ja median kohtaamisia*. Helsinki: Sibelius-Akatemian koulutusjulkaisuja 9.
- Määttä, V.S. (1973). *Kansanmusiikin asemaa vahvistamaan*. Kansanmusiikki 1. Kaustinen: Kaustisen kansanmusiikkijuhlien kannatusyhdistys r.y.

- Otavan iso musiikkitietosanakirja 1978. Nro 3 ”Kansanmusiikki”. Kustannusosakeyhtiö Otava. Keuruu. ISBN 951-1-04553-9.
- Pietilä, V. (1976). *Sisällön erittely*. Toinen korjattu painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Pääkkönen, I. (1979). *Suomen musiikkilehdet v. 1887–1951. Vaiheet ja sisällönanalyysi*. Jyväskylän yliopisto. Musiikkitieteen laitos. Pro gradu.
- Rahkonen, C.J. (1994). *Mitä on maailmanmusiikki*. Uusi kansanmusiikki 1994: 1. Suomentanut Simo Westerholm. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.
- Sarjala, J. (1994). *Musiikkimaun normitus ja yleinen mielipide. Musiikkikritiikki Helsingin sanomalehdistössä 1860-1888*. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C, osa 100. Turku.
- Suhonen, M. (1987). *Music Periodicals in Finland*. *Fontes Artis Musicae* 34/2-3, 127–132.
- Suhonen, M. (1993). *Suomalaiset musiikkilehdet*. (nid.) Helsinki: Suomen musiikkikirjastoyhdistys.
- Uusi kansanmusiikki. Kansanmusiikin ja maailmanmusiikin erikoislehti. (1990–1999). Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti.

Muuttujaryhmä	Muuttujan nimi	Muuttujatyyppi	Selite	Tarkoitus
Aihesisältö-muuttuja	Musiikin laji	Kategorinen, hierarkkinen	Jutussa käsiteltävän musiikin laji, esim. kantelemusiikki tai tanssimusiikki.	Musiikin lajien esiintymisen tarkastelu.
Aihesisältö-muuttuja	Taidelaji	Kategorinen	Jutussa käsiteltävä taidelaji, esim. musiikki tai kirjallisuus.	Taidelajien esiintymisen tarkastelu.
Aihesisältö-muuttuja	Kansallisuus	Kategorinen, hierarkkinen	Jutussa käsiteltävän musiikin alkuperämaa.	Kansallisuuksien esiintymisen ja niiden määrien kehittymisen tarkastelu.
Aihesisältö-muuttuja	Esiintymiskokoonpano	Kategorinen	Jutussa käsiteltävän musiikin esityskokoonpano, ryhmä, yksilö tai ryhmä ja yksilö.	Esiintymiskokoonpanon esiintymisen tarkastelu.
Rakennemuuttuja	Palstatunnus	Kategorinen	Ryhmittelee juttuja jonkin otsikon alle, esim. Kulttuuria ja kuttaperkkaa.	Rakenteellisuuden paljastaminen.
Rakennemuuttuja	Juttutyyppi	Kategorinen, hierarkkinen	Jutut jaetaan ominaisuuksiensa perusteella juttutyyppeihin, esim. äänitearvio tai kolumni.	Rakenteellisuuden paljastaminen ja kirjoittamisen muuttumisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Jutun koko	Numeerinen	Jutun pituus sivuina.	Juttujen pituuksien kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Sivuille jakautuminen	Numeerinen	Jutun hajauttaminen sivuille.	Hajautettujen juttutyypien paljastaminen.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Kuvien määrä	Numeerinen	Jutun valokuvien lukumäärä.	Valokuvien määrien kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Kuvien koko	Numeerinen	Jutun valokuvien koko sivuina.	Valokuvien kokojen kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Taulukoiden ja kuvioiden määrä	Numeerinen	Jutun taulukoiden ja kuvioiden lukumäärä.	Taulukoiden ja kuvioiden määrien kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Taulukoiden ja kuvioiden koko	Numeerinen	Jutun taulukoiden ja kuvioiden koko sivuina.	Taulukoiden ja kuvioiden kokojen kehittymisen tarkastelu.

Muuttujaryhmä	Muuttujan nimi	Muuttujatyyppi	Selite	Tarkoitus
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Nuottiesimerkkien määrä	Numeerinen	Jutun nuottiesimerkkien lukumäärä.	Nuottiesimerkkien määrien kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Nuottiesimerkkien koko	Numeerinen	Jutun nuottiesimerkkien koko sivuina.	Nuottiesimerkkien kokojen kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Kommenttinosojen määrä	Numeerinen	Jutun kommenttinosojen lukumäärä.	Kommenttinosojen määrien kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Kommenttinosojen koko	Numeerinen	Jutun kommenttinosojen koko sivuina.	Kommenttinosojen kokojen kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Kirjoittaja	Kategorinen	Jutun kirjoittaja.	Kirjoittajien profiloitumisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Valokuvaaja	Kategorinen	Jutun valokuvaaja.	Valokuvaajien profiloitumisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Mainosten määrä	Numeerinen	Lehden mainosten määrä.	Mainosten määrän kehittymisen tarkastelu.
Ulkomuoto- ja tekijämuuttuja	Mainosten koko	Numeerinen	Lehden mainosten koko sivuina.	Mainosten kokojen kehittymisen tarkastelu.